

➤ **Ovako će izgledati
sledeća revolucija**

BUNT NOVE GENERACIJE

➤ **Kako se naoružavaju
Srbi i Hrvati**

BUDŽETI ZA ODBRANU I ZAŠTITU

9 772217 805006

BROJ 723 • CENA 350 DINARA
• CG 3,5 € • BH 6,5 KM • HR 4,5 €
• SILO 4,5 € • MK 200 DEN

Nedeljnik

20. NOVEMBAR 2025.

350 DINARA

**SVETISLAV
BASARA
PRVI
SRPSKI
DŽIHAD**

EKSKLUZIVNO
**SVETOZAR
CVETKOVIĆ**

**Mi
nijednu
generaciju
nismo
sačuvali
od rata**

- O slobodi osamdesetih i mraku devedesetih
- O tome da li glumci treba da igraju predstave
- O ubistvu Đinđića koje je promenilo tok istorije

- O poslednjoj tajni Golog otoka
- O Miši Radivojeviću i Dušanu Makavejevu
- O Vladi Divljanu i Margiti

KONFERENCIJA TAJNE INVESTIRANJA '25

VLADIMIR ĐUKANOVIĆ | VUKAN SIMIĆ | MARKO
TANAZEVIĆ | MARKO PROKIĆ | ZORAN MILOŠEVIĆ |
MILA LITVINJENKO

Prilika da čujete strategije i iskustva koje se ne dele u medijima.
Konferencija koja menja način na koji razmišljate o novcu.

20% popusta uz kupon kod “nedeljnik”

POWERED BY

IMPRESUM

Izdavač NIP Nedeljnik d.o.o.
Bulevar kralja Aleksandra 43
Beograd +381/11/770-81-64
redakcija@nedeljnik.rs

MENADŽMENT

Direktor i glavni urednik
Veljko Lalić

Izvršni direktor marketinga
Jelena Jevtić
marketing@nedeljnik.rs

Direktor prodaje
Andela Marić
pretplata@nedeljnik.rs

Medija menadžer
Jelena Šoškić

REDAKCIJA

Odgovorni urednik
Marko Prelević

Zamenik glavnog urednika
Branko Rosić

Izvršni urednik
Veljko Miladinović

Izvršna urednica
zdravlja i psihologije
Ana Mitić

Urednik unutrašnje
i glavni urednik online izdanja
Dušan Telesković

Urednik spoljne i dopisnik iz Rima
Željko Pantelić

Reporteri
Milica Rilak, Zorica Marković, Milana Milošević, Marko Tica, Luka Lukić

Urednik fotografije
Nebojša Babić

Fotografije
Profimedia, Beta, Orange Studio

Art-direktor
Miloš Sindelić

Ilustracije
Marina Duletić / Kumiho

Lektura
Sanja Savić

Head of digital
Pavle Zlatić

Društvene mreže
Jelena Luković

Stalni saradnici
Srdan Vajliarević, Dragoljub Draža Petrović i Ante Tomić, Hana Pišević, Zoran Panović (Politika i društvo), Aleksandar Radić (Vojska), Dejan Stojiljković (Eseji), Dejan Jović (Zagreb), Goran Vojnović (Ljubljana), Rumena Bužarovska (Skoplje), Ivan Radojčić (Stil), Milan St. Protić (Istorija), Ana Banko (Zdravlje), Miša Brkić (Biznis), Danijela Isailović (Energetika i ekologija), Petar Komnenić (Podgorica)

Le Monde diplomatique
ONLINE IZDANJE
Imd.nedeljnik.rs

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Mladenović
Imd@nedeljnik.rs

Brifing

4 | Uvodnik
Veljka Lalića
Tišina dosade

5 | Lice nedelje
Aleksandar Baucal

6 | Štrajk
Dijane Hrke
Majka, trebaš nam živa

8 | Savet REM-a
Koja je frekvencija?

10 | V gimnazija
Đaci koji žele da se vrate u osnovnu

14 | Ante Tomić
Doći će i Torcida

ANALIZA ŽELJKA PANTELIĆA

Nije socijalistička zemlja kako se predstavlja, nije čak ni monarhija kakvom bi se mogla smatrati na osnovu nasledne linije familije Kim; Severna Koreja je teokratija u kojoj se Kim Il Sung, Kim Džong Il i Kim Džong Un predstavljaju i doživljavaju od većine stanovništva kao božanstva sinkretizovanih religija

Šta je nama Angola

Na vanrednoj sednici Vlade, na Đurđic, osetila se praznina – da nema podrške patrijarha Porfirija, da nema Milorada Dodika i da nema Aleksandra Vulina **16**
Piše Zoran Panović

Braća po naoružavanju

Od Kineza stiže svašta, ne treba se iznenaditi ako uskoro saznamo da će pored „rafala“ da se nabave i kineski mlazni avioni **32**
Piše Aleksandar Radić

Čekajući srpski džihad

„Narodni odisaj“ – tj. paljevine ambasada i zastrašivanja građana – uopšte nije bio spontan, ništa tu nije izmaklo kontroli, kako se to posle spinovalo **48**
Piše Svetislav Basara

Koja je vaša reč godine?
Kembriđov rečnik odabrao je izraz „parasocial“. Opisuje, navode, povezanost koju ljudi osećaju sa nekim koga ne poznaju, ili čak sa veštačkom inteligencijom. Mogla bi se ta reč, doduše ne previše uspešno, na naš jezik prevesti kao „paradruštveno“, mada bi paradruštveno kod nas značilo nešto potpuno drugo – i jednako bi opisivalo svakodnevicu. O našim danima, bivšim i budućim, govorio je i Svetožar Cvetković u intervjuu koji ćete imati priliku i da gledate na YouTube-u; a nešto širu sliku dao je, u tekstu o revolucijama generacije Z, Veljko Miladinović. Neke revolucije dolaze na ulicama, neke druge, digitalne, prete da nas sve stave u veliki balon, a onda se držimo dobro ako pukne. Tada bi reč godine verovatno izabrala nas, a ne mi nju...

Među nama:
U novom broju Nedeljnika

PRETPLATA

	SRBIJA
6 meseci	6.500 5.500
12 meseci	13.000 7.999

Tekući račun broj: 205-217464-21. Banka: Komercijalna banka AD Beograd
Potvrdu o uplati pošaljite na adresu: **Nedeljnik, Bulevar kralja Aleksandra 43, Beograd**
ili na mejl **pretplata@nedeljnik.rs** Dodatne informacije na **011/770-81-64**

Dostupno
u digitalnom
formatu
nedeljnik.rs

ONLAJN

WWW.NEDELJNIK.RS

/NEDELJNIK

/NEDELJNIK

/NEDELJNIKMAGAZIN/

/COMPANY/NEDELJNIKMAGAZIN

Štampa Rotografika

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodne biblioteke Srbije, Beograd
ISSN 2217-8058
COBISS.SR-ID 188540428

© COPYRIGHT
Zabranjeno preštampavanje i
korišćenje sadržaja bez pismenog
odobrenja izdavača.

Tišina dosade

Ova nacija je na pragu nacionalnog burnouta. Kojem smo izloženi 30 godina. I koji više nije normalan

Sve češće čujem kako se prijatelji iz regiona (Hrvati sve manje dolaze, zbog maltretiranja koje im je priređivao Vulin) čude kako smo se navikli na ovu nenormalnu normalnost. Nešto kao s bombardovanjem, koje počinje da zvuči patetično, čak i kad ga Novak Đoković prepričava Pirsu Morganu, a on je kao zabrinut, iako on nikad nije zabrinut, osim kad se radi o Ronaldu... Ili kada ga bilo ko od nas prepričava nekom Sarajliji...

Ko je (pre)živio devedesete zna da ne postoji dno. I da čovek na sve može da se navikne.

SADA JE TO POSTALA I OBIČNA šetnja gradom. Kako da strancu prevedete Ćacilend ili objasniš da je ovo jedina vlast koja brani Skupštinu koja je simbol svake vlasti, ispred Skupštine?! Kako tek sramotni proces u kojem je poginulo 16 slučajnih prolaznika ispod državne zgrade, koju je rekonstruisala država, a ispod koje je moglo da bude 200 ljudi, dece, da je padala kiša, ili da tog dana nije bio štrajk prosvetnih radnika. Kako sve ovo sa Dijanom Hrkom, majkom koja je ostala bez sina tog dana, a kojoj iz Ćacilenda odgovaraju muzikom kao u mučenju u Gvantanamu.

A ONI – STRANCI – ČUDE se i dalje kako im život izgleda normalno. Kako idemo na posao. Kako na sto metara dalje pijemo kafu, ili uzimamo brzi obrok.

Kao da ljudi ne moraju da ručaju, da gledaju serije, planiraju odmore. Rade...

Iako mi znamo da moramo, čak i dok mladi Novak trenira u bazenu.

OVA NACIJA JE NA PRAGU NACIONALNOG burnouta.

Kojem smo izloženi 30 godina. I koji više nije normalan.

Koji se vidi na licima svih nas, a u ponašanju totalno!

Ono kad se opustite kad predete granicu, a nije samo posao.

Ili odmor.

SVE JE TEŽE PRAVITI I NOVINE, vrteći iste teme...

I tako sam u ponedjeljak uveče, dok sam se spremao da razmislim o čemu ću da pišem, ili makar nabacam neke teze, dobio mejl od Dejana Mihajlovića, najboljeg urednika (tako kažu pisci), sa rukopisom koji mi je najavio Svetislav Basara.

I nije da mi je prvi put. I nije da ne znam da treba da ostavim za sredu.

Ali kliknem na taj dokument. I ode noć...

Javio sam Basari. Koji naravno zna kakva je to knjiga.

A vi sačekajte do sledeće nedelje.

SVE ONO ŠTO MI SE VRZMALO prošle nedelje samo je pojačala ta knjiga.

Iako me je danima čudilo zašto se kod nas ne čita sve oko slučaja Epstein, povlačenja sa berze Pitera Tila ili oko nove Gen Z mini-revolucije u Meksiku...

Kako ljudi ne razumeju šta dolazi...

To sve piše u drugoj možda i najvažnijoj knjizi našeg doba, sa najpretencioznijim naslovom „Kapital u 21. veku“, Tome Piketija.

Naš Branko Milanović imao je kritike, ali ne i rešenja. Pošto niko nema rešenje za sve ovo što gledamo u Nepal, Madagaskaru, sad i u Meksiku, širom Evrope, kod nas svakako, na kraju i u srcu Volstrita sa Mamdanijevom pobedom...

Što su mlađe nacije, jače je i ubrzanje.

NIKO NIJE SLUŠAO BERNIJA SANDERSA, NITI shvatio trenutak demokratske pljačke u Čikagu...

Pobedila je Hilari, pa izgubila od

Trampa, iako je to bio idealni trenutak da se stvari pomere.

Tako da sada sledi kraj „čikaških momaka“.

A ŠTA KAŽE BERNI? NIJE NORMALNO da Mask zarađuje koliko 51 odsto Amerikanaca.

Niti da ne pomognete imigrantu, makar i ilegalnom, ukoliko ga udare kola na ulici.

A najviše nije normalno sve oko Epstein, zbog čega će bes protiv elita tek da krene u Americi.

UZMITE KOKICE I PRATITE. IAKO NISAM siguran da će sve da se završi na kolicama.

Piketi je upozorio na generaciju rentijera, a na one koji uspevaju da zarade. Ma koliko.

U kapitalizmu je najvažnija preraspodela kapitala, a ne nova klasa koja ništa ne radi.

To su već zasluge za revoluciju komunističke dece.

GENERACIJA Z JE TO UKAPIRALA. TO je prva generacija odrasla na društvenim mrežama, a ne priviknuta na njih. Gejming generacija, koja ima disciplinu i jasna pravila za prelazak nivoa. Ponašanje. Ali i stereotipe. Drugačiji su. Imaju poremećaj pažnje, kao i mi. I tu je ključna poenta kapitalizma, o kojoj je pisao Adorno: napad na slobodno vreme, ili dosadu kako smo je mi proglasili.

I to jeste današnji rat. Tehno-oligarha protiv tradicionalnih medija. Jer, ako ovu kolumnu, kao i ove novine, čitate uz kafu, na stolu, uz vino, zavaljeni...

Vi ste već pobedili tu „tišinu dosade“. Ono što nam treba svima.

A posebno jednoj naciji pred burnoutom... Odmori se malo. **N**

LICE NEDELJE
NEBOJŠA BABIĆ

*Imamo istorijsku šansu
da nas buduće generacije
pamte kao one koji su u
Srbiji postavili temelje
normalne države koja
služi građanima, a ne
onima na vlasti.*

*Zato je važno da svako
od nas doprinese koliko i
kako može.*

Aleksandar Baucal

PROFESOR FILOZOFSKOG
FAKULTETA

DIJANA HRKA ŠTRAJK GLADU

„Majka, trebate nam živi“

Dan nakon što je prekinula štrajk, Dijana Hrka pričala je zašto je to uradila, kada joj je bilo najteže, i kako nastavlja svoju borbu

Piše Milana Milošević

Dijana Hrka prekinula je u ponedjeljak uveče štrajk gladu, nakon što je 16 dana tražila pravdu za žrtve pada novosadske nadstrešnice, raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora i puštanje protivpravno uhapšenih studenata.

Dan nakon što je prekinula štrajk, Dijana Hrka objašnjava za Nedeljnik šta je presudno uticalo da to uradi, kada joj je bilo najteže, šta je prvo pojela i kako nastavlja svoju borbu.

Odlučila je da ostane u šatoru, ispred Skupštine Srbije, i da nastavi svoju borbu za ispunjenje zahteva.

POJELA SAM KOCKICU MESA

KADA SMO JE PITALI KAKO JE provela noć, odgovorila je da je „bila neka čudna energija, zaspala sam oko dva ujutru, a probudila se oko 10 časova“.

U utorak ujutru, osećala se, kako kaže, „malo malaksalo“.

„Nije toliko strašno. Mada ja nikad ne pokazujem da mi je loše. Gledam da budem uvek raspoložena i da izgledam dobro, da ljudi ne osete da je meni loše, jer oni se onda snužde. Ja ne želim da oni budu tužni. Smejem se, iako mi nije do smeha“, ispričala je.

U trenutku razgovora, rekla je da „nije imala osećaj za glad“.

„Pojela sam sinoć jednu kockicu mesa, baš malu kockicu. Danas sam jela žito. Bila je slava devojkama, pa sam uzela žito. Konkretnu hranu još nisam jela od jutros“, ispričala je Dijana Hrka.

Zbog toga što joj cirkulacija ne radi, kako je objasnila, njoj je malo više hladno.

„Nisam jela, nisam se kretala. Malo me boli dok se krećem. Sad to treba sve da se popravi i ponovo iz početka. Malo me glava boli, ali je verovatno i zbog vremena. Nagle su promene“, obrazložila je.

UTICAJ DVA SVEŠTENIKA

Na njenu odluku da prekine štrajk gladu je, kaže, uticao razgovor sa dva sveštenika.

Shvatila je da „može mnogo više da uradi živa“.

**LEKARI NISU
MOGLI DA JOJ
PRONAĐU VENE,
JER SU JOJ RUKE
BILE HLADNE, PA
SU MORALI SAT
VREMENA DA IH
ZAGREVAJU**

„Objasnili su da sam potrebna mom narodu živa i da je to misija koju ja mogu da dovedem do kraja. Svi su mi to rekli, ne samo sveštenici. I deca sa tim pismima, zdravstveni radnici, studenti“, rekla je Hrka u razgovoru za Nedeljnik.

Dodala je da je posle razgovora sa sveštenikom legla u krevet i razmišljala ko joj je šta rekao.

PISMA DECE

„BILA SU TA SILNA PISMA, GDE me je jedno dete baš onako ganulo. U stvari dva. Brat i sestra od 10, i jedan dečak od 12 godina. Ganulo me je što su rekli ‘majka, trebate nam živi’“, ispričala je ona.

Dodala je da je to bilo „jako emotivno“.

„I onda sam razmišljala šta je pametno da uradim. Shvatila sam, trebam svom detetu živa, da bih, prvenstveno, svoje dete zaštitila zbog svega ovoga što se dešava – i meni, i njemu“, rekla je ona.

Shvatila je zapravo da „ima veću ulogu ako je živa“ i da „može narodu da pomogne“.

„Razmišljala sam, ako se razbolim, moje dete mene treba sutra da čuva i pazi. Znači, pravim svom detetu problem. Onda sam rekla, bolje da ja prestanem kad već mogu nego da doživi možda moje dete neku tragediju... Da mora sutra da me pazi, čuva... Nisam to želela.“

NISU MOGLI DA MI PRONAĐU VENU ZBOG HLADNOĆE

NAJTEŽE JE BILO PRETHODNE SREDE KADA se njeno stanje pogoršalo i kada je morala u bolnicu. Tada je prvi put primila infuziju. Međutim, nije pristajala da ostane u bolnici, već se vratila u šator kod Skupštine.

„Lekari nisu mogli da mi pronađu vene, jer su mi ruke bile hladne, pa su morali sat vremena da ih

zagrevaju“, rekla je Dijana Hrka.

Ona je za Nedeljnik dodala da nije imala neke veće promene u organizmu.

„To je baš čudno da nisam imala, hvala Bogu, ni otkazivanje bubrega, ni problema sa srcem, bilo šta od toga. Jesu mi naticale noge i ruke, to ste i videli, ali mislim da mi je to od sedenja, jer nisam se kretala, pa se voda zadržavala. Malo sam bila malaksala i boleli su me mišići – organizam crpi ono što ima. Ja sam neko ko je hiperaktivan, ja nisam neko ko je navikao da sedi i da je u mestu. Onda mi je to malo teže padalo“, pojasnila je.

SPREMANJE GULAŠA

ŠATORI POKRAJ PUTA PREKRIVENI SU TRANSPARENTIMA.

„Pravda za Hrku“ i „Dosta je bilo“ neke su od poruka koje su na njima istaknute, a na jednom šatoru stoji i natpis kojim se pozivaju ljudi da ostave potpis podrške za Dijanu Hrku.

Njen šator nije usamljen. Uz nju su ratni veterani i zborovi građana iz različitih krajeva Beograda.

U utorak je atmosfera bila drugačija nego prethodnih dana.

Oko šatora se širio miris gulaša koji je Dijana spremala sa drugim ženama – građankama koje je svakodnevno obilaze.

„Devojke su odlične. Danas i kuvamo, imamo čaj, kafe, svašta nešto. Ja nisam dolazila danima ispred njihovih šatora, nisam mogla da hodam. Sad se malo više družimo“, ispričala je.

U danu kad je odlučila da prekine štrajk glađu, mnogo ju je ljudi posetilo, između ostalog iz Novog Sada, Paraćina.

„Ja ne znam odakle juče ljudi nije bilo. Najmanje je bilo Beograđana. Žao mi je što Beograd spava. Ja ne znam šta treba Beogradu da se desi, da bi se on probudio. Ovo nije samo moja borba, da se razumemo, nego borba svih nas“, poručila je Dijana Hrka.

„MOJE OKRUŽENJE NEĆE ZNATI MOJE PLANOVE“

UPITANA O TOME KAKO ĆE DALJE realizovati svoju borbu, Dijana Hrka je rekla da svoje planove više nigde neće iznositi.

„Okruženje oko mene čak neće znati planove. Sad ću skroz da suzim broj ljudi oko sebe sa informacijama. Ne da ih sklonim, ne mislim to, nego jednostavno neću deliti više informacije sa ljudima sa kojima sam do sada delila. Svela sam ljude na minimum sad. Postoji razlog za to. A sa studentima treba da se vidim, da sarađujemo, pričamo. Počeli smo već polako da pričamo, ali ja ne bih više ništa u javnost delila. Opekla sam se“, poručila je.

Dijana Hrka je majka Stefana Hrke, stradalog u padu nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu.

Nakon što se mesecima unazad rame uz rame

borila sa studentima i građanima, dolazeći na njihove proteste, na kojima se neretko i obraćala okupljenima, odlučila je da 2. novembra započne štrajk glađu ispred Skupštine.

Zahtevi sa kojima je ušla u ovu borbu su utvrđivanje odgovornosti za stradanje njenog sina i drugih 15 žrtava u novosadskoj tragediji, raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora i puštanje protivpravno pritvorenih studenata. **N**

REM KOJA JE FREKVENCIJA?

4 : 4, ali nije nerešeno

Dva dana nakon što su parlamentarni poslanici izglasali novi Savet REM-a, četvoro izabranih članova najavilo je ostavke. Šta sada?

Piše Luka Lukić

NARODNI POSLANICI ZAUZELI SU PRE NEDELJU dana svoja mesta i čekali da predsednica Narodne skupštine Ana Brnabić svima značajno predstavi dve providne staklene posude i u njima kuglice sa imenima kandidata i brojevima koji označavaju dužinu trajanja njihovog mandata. Predsednici poslaničkih grupa prišli su stolu na poziv nekadašnje premijerke i dobro ispipali kuglice, ne bi li se uverili u regularnost ove parlamentarne lutrije. Tako je otpočelo glasanje za izbor članova Saveta Regulatornog tela za elektronske medije (REM).

Nakon što je izvukla sve kuglice, Ana Brnabić je na glasanje stavila imena ljudi koje su za članove Saveta REM-a predložili ovlašćeni predlagači. Poslanici su glasali pritiskom na tastere sa svojih poslaničkih mesta, kako se to u Skupštini inače radi. Kandidati su birani većinom od ukupnog broja prisutnih poslanika.

Leva strana ekrana u direktnom prenosu sednice Skupštine ispunila bi se zelenim tačkicama kada bi na red za glasanje došao kandidat kog podržavaju poslanici Srpske napredne stranke, a desna strana bi se isto tako zazelenela u slučaju kandidata kog podržavaju poslanici iz redova opozicije. Dešavalo se i da obe strane budu obojene u zeleno, pa bi ti kandidati ubedljivo odneli pobeđu.

IZBOR „KRNJEG“ SAVETA REM-a

DVOJICA KANDIDATA SAVETA NACIONALNIH MANJINA MUHEDIN Fijuljanin i Ljunturije Ameti nisu osvojili dovoljan broj glasova, zbog čega nijedan od njih nije izabran. Narodna skupština je tako izglasala osam članova Saveta REM-a, umesto devet, koliko je zakonom predviđeno za normalan rad. Savez vojsvođan-

**VLAST SEBI NE
MOŽE DA DOZVOLI
DA IZGUBI REM**
Branko Miljuš,
poslanik

skih Mađara (SVM), koji je deo vladajuće koalicije, prethodno se usprotivio izboru ove dvojice kandidata, tvrdeći da oni ne odražavaju pravu volju većine saveta nacionalnih manjina.

Narodni poslanik Stranke slobode i pravde Branko Miljuš ocenio je da je izbor „krnjeg Saveta REM-a“ sa osam, umesto sa devet članova, „nova prevara aktuelne vlasti“. Miljuš tvrdi da je „vlast u dogovoru sa SVM opstruisala izbor, kako bi dovela do formiranja Saveta REM-a u kom je odnos snaga nerešen“.

U tom slučaju bi bilo četvoro predstavnika aktuelne vlasti i četvoro predstavnika koje podržava opozicija. Zakonom o elektronskim medijima, u ovom odnosu snaga, nije moguće izabrati predsednika Saveta za koga je potrebna dvotrećinska većina.

OSTAVKE

DVA DANA NAKON ŠTO SU PARLAMENTARNI poslanici izglasali novi Savet REM-a, četvoro izabranih članova saopštilo je da podnosi ostavke. Rodoljub Šabić, Ira Prodanov Krajišnik, Mileva Malešić i Dubravka Valić Nedeljković rekli su u zajedničkoj izjavi da ne prihvataju da budu birani „u procesu koji politiku stavlja iznad zakona“.

U saopštenju su naveli da ih je vladajuća partija „dovela pred svršen čin“ i da se od njih očekuje da učestvuju u „procesu koji je suštinski obesmišljen“. Kazali su da bi njihovo učešće u REM-u imalo smisla „samo ako bi Savet bio izabran u punom sastavu i ako bi postojala mogućnost da se posao obavlja nezavisno, profesionalno i u javnom interesu“.

Profesorka Dubravka Valić Nedeljković izjavila je potom da se ona i još troje članova koji su najavili ostavke neće zvanično povući iz REM-a samo ukoliko bude ponovljeno glasanje o devetoj grupi kandidata koju su predložili nacionalni saveti nacionalnih manjina. Ona je kazala da se nezavisni kandidati

**TRENTNIM
ČLANOVIMA
UPRAVNOG
ODBORA RTS-a
ISTIČE MANDAT
U JULU 2026.
GODINE I NOVI
SAVET REM-a
BI TREBALO DA
ODLUČI KO ĆE DA
IMA PRESUDNI
UTICAJ U RADU
JAVNOG SERVISA**

„zalažu za ponavljanje glasanja kako bi izbor članova Saveta REM-a bio častan način izlaska iz krizne situacije i vraćanje države u tokove etičnog, a ne politikantskog ponašanja“.

Dubravka Valić Nedeljković je dodala da je „mukotrpan proces“ na kraju „završen manipulacijom“, a kako ona kaže, krajnje je vreme da „regulator počne da radi svoj posao“ i da „pravi okvir u kojem će mediji biti prostor za debatu i stvaranje konsenzusa o komplikovanim, kontroverznim i konfliktnim pitanjima sa kojima se danas suočavamo“.

U utorak uveče, predsednica Skupštine Srbije Ana Brnabić zahvalila je izabranim članovima Saveta REM-a koji su najavili da će podneti ostavke, što to nisu uradili i tako su, kako je rekla, pokazali ogromnu odgovornost. Oni će sačekati da vide šta će se desiti i sa izborom devetog, finalnog člana Saveta REM-a iz kategorije Nacionalnih saveta nacionalnih manjina, istakla je Brnabićeva.

„Oni su najavili ostavke, ali nisu podneli ostavke, dakle nijedna ostavka trenutno nije došla u Narodnu skupštinu i ja želim da im se zahvalim na tome, zato što su pokazali ogromnu odgovornost. Oni će sačekati da vide šta će se desiti i sa izborom devetog, finalnog člana Saveta REM-a iz kategorije Nacionalnih saveta nacionalnih manjina“, rekla je Ana Brnabić novinarima u Briselu odgovarajući na pitanje šta će biti sa četiri člana Saveta REM-a koji su najavili da će podneti ostavke na dan kada su izabrani.

ZAŠTO JE REM VAŽAN?

SAVET REM-A DONOSI ODLUKE VEĆINOM. ODLUKA o tome da li je neki medij prekršio određenu odredbu zakona donosi se prostom većinom. Za krupnije stvari, kao što je biranje predsednika Saveta, potrebna je dvotrećinska većina.

Predsednik pravi dnevni red, donosi zaključke, njegov potpis stoji ispod svake odluke. Zbog toga se vlast i opozicija nadmeću ko će da ima više članova u Savetu REM-a, kako bi se ostvario veći uticaj na kreiranje politike regulatornog tela.

REM dodeljuje dozvole za emitovanje programa. Dodeljivanje dozvola za emitovanje programa na nacionalnoj frekvenciji važno je pre svega zbog političkog uticaja.

Narodni poslanik Branko Miljuš smatra da vlast sebi ne bi dozvolila da izgubi REM, zato što bi onda došlo do „pojave objektivnih podataka“, a istina im je, kako kaže, „najveći neprijatelj“.

„Sama ideja da se pojave objektivni podaci, da se dovede u pitanje to što se ljudima na televizijama sa nacionalnim frekvencijama objašnjava ko su ustaše, ko je neprijatelj, ko je izdajnik, ko je ulizica, bila bi povod za rušenje. Oni se bore sa istinom, jer to bi

Globalna nedelja preduzetništva na talasu inovacija

Piše Irena Đorđević Šušić,

šefica Jedinice za inovacije i preduzetništvo u NALED-u

U nedelji u kojoj svet slavi preduzetništvo, pažnja je na onima čije inovacije ne samo da razvijaju biznis već i pokreću čitavu privredu, društvo i način razmišljanja. Srbija ne zaostaje – od Beograda do Niša, u laboratorijama i startup inkubatorima rađaju se ideje koje menjaju tržište i svakodnevni život. Pametni uređaji, inovativni medicinski proizvodi, digitalne platforme i poljoprivredni roboti više nisu daleki san – oni su projekti koji pokreću ekonomiju i otvaraju nova radna mesta.

U ovom talasu inovacija, NALED je postao prepoznatljiv simbol i stub podrške inovacijama u Srbiji. Šestogodišnji program StarTech, koji sprovodimo uz podršku Vlade i kompanije Philip Morris, najveći je razvojni projekat u zemlji finansiran u celosti od strane privatnog sektora – sa osam miliona dolara. Od 2021. godine StarTech se pozicionirao kao partner inovatorima, pomažući im da brže razviju i komercijalizuju svoje ideje kroz grantove, ali i pružajući podršku celom inovacionom ekosistemu kroz povoljne zakonske okvire i primenu najboljih svetskih praksi. Kroz četiri ciklusa grantova podržali smo 94 projekta ukupne vrednosti oko 3,5 miliona USD.

Već pet godina radimo na sistemskom unapređenju poslovnog okruženja, predlažemo regulatorne reforme i podstičemo dijalog između institucija i privrede. Aktivno učestvujemo u radnim grupama za unapređenje inovacionog preduzetništva, a do sada smo posebno doprineli regulisanju statusa frilansera i transferu tehnologije, dok ćemo u narednom periodu raditi i na pripremi strategije razvo-

ja startup ekosistema 2026–2030. Ove jeseni, kroz Naučni karavan, podstičemo sinergiju biznisa i akademske zajednice, promovisujući industrijske doktorate, transfer tehnologije i portal za povezivanje nauke i privrede. Posebno se trudimo da podstičemo regionalni razvoj inovacija – u Nišu, kroz Pop-Up Export Hub, pomažemo startapima sa juga zemlje da osvoje međunarodna tržišta. U svim ovim naporima verujemo da su edukacija i jačanje kapaciteta inovatora ključni – više od 200 računovođa i startapa obučeno je za korišćenje poreskih olakšica, sproveli smo prvi ciklus obuka za inovacione inkubatore, i izradili smo praktičan vodič za zaštitu i komercijalizaciju inovacija.

Naši rezultati nisu prošli nezapaženo. StarTech je 2022. godine proglašen nacionalnim pobednikom Evropske nagra-

de za promociju preduzetništva, a Srbija se potvrđuje kao regionalni lider u inovacijama. Prema Global Innovation Index-u, Srbija je 54. od 139 zemalja, a među zemljama sa srednjim dohotkom nalazi se u top 10, što pokazuje rastući potencijal domaće privrede. European Innovation Scoreboard ocenjuje Srbiju na 51,5% proseka EU, sa napretkom u cloud tehnologijama, ulaganjima u IT i saradnji inovativnih malih i srednjih preduzeća, dok još postoje izazovi u produktivnosti, zaštiti intelektualne svojine i digitalnim veštinama.

Da smo na dobrom putu pokazuje i otvaranje EIT Community Huba, čime je Srbija postala deo evropske mreže inovacija, a NALED koordinira aktivnosti svih devet Zajednica znanja i inovacija (KICs), povezujući lokalne aktere sa evropskim partnerima i otvarajući nove prilike za rast i razvoj.

Ipak, uvek može bolje, i prostora za rast ima. Zato vredno pripremamo treće izdanje Sive knjige inovacija, koje donosi odluka nudi praktične alate za reforme koje mogu transformisati srpsku ekonomiju. Tu su i nove preporuke – da se priznaju i vrednuju primenjena istraživanja, uvede test uticaja propisa na inovacije i smernice za osnivanje i razvoj spin-off kompanija, čiji potencijal tek treba da ostvarimo. Ali to nije sve.

Globalna nedelja preduzetništva nas podseća da inovacije nisu luksuz, već temelj konkurentnosti i dugoročnog rasta. Uz podršku StarTech-a, mi nastavljamo da osnažujemo naučnu i inovativnu zajednicu, gradeći održiv i konkurentan inovacioni ekosistem koji Srbiju postavlja na mapu svetskih lidera u inovacijama.

Brifing

► bio jedini način da probaju da zadrže svoja uporišta. Zato bi sve uradili samo da ne izgube REM“, kaže Miljuš.

Kao što dodeljuje dozvole, REM ih i oduzima ukoliko je zakon prekršen. Kazne se, u zavisnosti od težine prekršaja, kreću od opomene, upozorenja, zatim zabrane emitovanja programa na nekoliko dana i na kraju do potpunog oduzimanja dozvole za emitovanje programa. Potpuni prekid programa događa se samo u slučaju izuzetno velikih prekršaja, kao što je, na primer, rušenje ustavnog poretka.

REM je svim političkim opcijama važan i zato što bira članove upravnog odbora Radio-televizije Srbije (RTS) i Radio-televizije Vojvodine (RTV). Upravni odbori oba javna servisa biraju direktora i sve urednike programa.

Trenutnim članovima Upravnog odbora RTS-a ističe mandat u julu 2026. godine i novi Savet REM-a bi trebalo da odluči ko će da ima presudni uticaj u radu javnog servisa. **N**

ŠKOLSTVO SLUČAJ DIREKTORKE NEŠOVIĆ

Peta vraćena u osnovnu

Ministarstvo prosvete ne smenjuje v. d. direktorku, već organizuje nastavu u dvema osnovnim školama

MINISTARSTVO PROSVETE SAOPŠTILO JE DA će nastava za nastavnike i učenike svih razreda Pete beogradske gimnazije, koji žele da rade i pohađaju nastavu, biti organizovana u prostorijama dveju osnovnih škola u beogradskoj opštini Palilula.

Učenici Pete beogradske gimnazije bojkotuju nastavu u toj srednjoj školi od 14. oktobra, tražeći smenu v. d. direktora Danke Nešović, izbor novog direktora i vraćanje na posao profesora kojima nisu produženi ugovori na početku školske godine.

Detaljne informacije o nastavi na Paliluli, kako je navelo Ministarstvo u saopštenju, učenici i njihovi roditelji blagovremeno će dobiti od razrednih starih.

„Na ovaj način Ministarstvo prosvete je, u dogovoru sa upravom Pete beogradske gimnazije i upravama osnovnih škola koje ustupaju deo svog prostora, obezbedilo uslove za realizaciju i normalizaciju nastavnog procesa do deblokade ove gimnazije“, piše u saopštenju.

Ministarstvo prosvete je navelo da je blokada nastavnog procesa i rada škole protivzakonita, da na „najsuroviji način uskraćuje pravo učenika na obrazovanje, zaposlenih na rad i da svakako nije način za rešavanje otvorenih pitanja“.

„Takođe, Ministarstvo podseća da je v. d. direk-

MINISTAR JE TRI
DANA NAKON
POČETKA
BLOKADE
OBEĆAO
RASPIŠIVANJE
KONKURSA
ZA NOVOG
DIREKTORA,
KOJI DO SAD NIJE
SPROVEDEN

torka Danka Nešović postavljena na određeno vreme kako bi organizovala nastavni proces i sprovela postupak javnog konkursa za izbor novog direktora škole, u cilju normalizacije rada ove ustanove. Uprkos činjenici da je odluka o raspisivanju konkursa za direktora doneta u skladu sa zakonom, u uslovima blokade škole nije bilo moguće raspisati i tehnički sprovesti konkurs za novog direktora“, navodi se.

Ministarstvo prosvete još jednom je pozvalo osobe koje, kako je navelo, onemogućavaju rad Pete beogradske gimnazije da prekinu sa blokadama, „jer ne samo da uskraćuju učenicima pravo na obrazovanje i zaposlenima pravo na rad, već onemogućavaju funkcionisanje obrazovno-vaspitne ustanove u celosti“.

Slučaj Pete beogradske gimnazije izazvao je žestoke osude u javnosti, te su i druge srednje škole, kako u Beogradu tako i u drugim mestima u Srbiji, proglasile bojkot nastave u znak solidarnosti sa učenicima Pete.

Ministar je tri dana nakon početka blokade obećao raspisivanje konkursa za novog direktora, koji do sad nije sproveden.

Roditelji učenika ove škole su sredinom oktobra poslali pismo međunarodnim organizacijama UNICEF i OEBS, kao i ambasadorima zemalja Kvinte, u kom su istakli da su đaci Pete beogradske, sa svojim roditeljima, predmet sistematskog kršenja prava.

Roditelji su nakon toga održali nekoliko protesta, što ispred Ministarstva prosvete, što ispred zgrade Vlade, u nadi da će biti primljeni na sastanak koji bi doveo do rešenja problema sa upravom.

Do sastanka nije došlo, a direktorka Pete beogradske gimnazije Danka Nešović rekla je da zahtevi đaka te škole nisu njihovi, već, kako je navela, „dela roditelja i nastavnika koji se bave politikom“.

Pre svega tri dana, nastavnici Pete beogradske uputili su novi dopis Ministarstvu prosvete u kom apeluju na ministra Stankovića da im pomogne u rešavanju krize i „razrešenju v. d. direktora Danke Nešović“. **N**

INTERVJU MILICA MILANOVIĆ,
MENADŽER KORPORATIVNIH POSLOVA ZA SRBIJU,
CRNU GORU I SEVERNU MAKEDONIJU U KOMPANIJU NESTLÉ

Cilj nam je da očuvamo plodnu srpsku zemlju

O zdravim navikama, društvenoj odgovornosti, ulozi velikih kompanija u društvu

Pored edukacije potrošača o zdravim navikama, na koje konkretne načine Nestlé direktno doprinosi lokalnim zajednicama u Srbiji i regionu? Možete li izdvojiti jedan projekat na koji ste posebno ponosni, a koji pokazuje vašu posvećenost rešavanju nekog specifičnog lokalnog izazova?

Siromaštvo i glad su realnost i izazov, kako u svetu, tako i kod nas. Kao najveća svetska prehrambena kompanija, zadatak da obezbedimo hranu za one koji je nemaju shvatamo veoma ozbiljno. Donacije hrane sprovodimo širom Srbije, a samo u poslednjih pet godina ugroženim grupama širom Srbije donirali smo Nestlé proizvode u vrednosti većoj od 150 miliona dinara. Isporuke hrane sprovodimo u saradnji sa našim partnerima – bankama hrane Beograda, Vojvodine i Niša, kao i brojnim drugim organizacijama civilnog društva.

Vaša kompanija svojevrsni je promoter regenerativne poljoprivrede. Kako ova globalna strategija izgleda u praksi u Srbiji? Na koji način vaša saradnja sa lokalnim dobavljačima i poljoprivrednicima ne samo da obezbeđuje kvalitetne sirovine za Nestlé, već i direktno osnažuje lokalnu ekonomiju i promoviše održivost na terenu?

Krajem 2021. godine, Nestlé je započeo saradnju sa poljoprivrednim proizvođačima povrća za Začin C kako bi ih podržao u prelasku na regenerativne prakse poljoprivrede koje dugoročno utiču na održivu obradu zemlje. Godinu dana kasnije, program je proširen i na proizvođače suncokreta, koji se koristi u proizvodnji Thomy majoneza, a ubrzo su regenerativne prakse obrade zemljišta počeli da primenjuju i domaći proizvođači soje, koju koristimo za proizvodnju

obroka iz asortimana Garden Gourmet. U projektu se trenutno nalazi 14 dobavljača, sa oko 4000 hektara, a u projekat je uloženo skoro dva miliona švajcarskih franaka.

Osnovni cilj je beskompromisni – očuvanje plodne srpske zemlje. Za taj cilj je neophodno uvođenje održivih metoda, a koje će uskoro biti apsolutni uslov za nabavku kod sve više proizvođača, a samim tim i za izvoz i tržišni rast.

Svesni smo da su faktori poput cene, tradicionalnih navika i infrastrukture za reciklažu realni izazovi u našem regionu. Kako kao velika kompanija balansirate između promocije društveno odgovornih praksi i realnosti tržišta? Koje korake preduzimate da bi održivi izbori postali dostupniji i lakši za prosečnog potrošača u Srbiji?

Smatram da je na industriji da uradi sve što je do nje u pogledu održivosti, iako joj sistem možda ne ide naruku u svim segmentima. Recimo, nedostatak reciklažne infrastrukture jeste lokalni izazov, ali to nije usporilo napredovanje na polju unapređivanja reciklabilnosti pakovanja, štaviše skoro celokupan Nestlé portfolio je pogodan za reciklažu, a potrošač to ceni i daje svoje poverenje brendovima koji ulažu u ove procese. Uvođenje „plant-based“ rešenja za obroke takođe je korak ka održivosti, a tom trendu se građani sve više priklanjaju, nezavisno od tradicionalnih prehrambenih navika. Tržište se stalno menja, kao i navike potrošača, ali brendovi koje decenijama prati dobra reputacija, sa naglaskom na kvalitet, sigurnost proizvoda i brigu o zajednici, to su oni koji opstaju i kojima su potrošači lojalni.

Gledajući unapred, kako vidite dalju evoluciju uloge velikih kompanija u društvu? Koja je, po vašem mišljenju, sledeća velika tema ili inicijativa na polju društvene odgovornosti na koju će Nestlé staviti fokus u regionu, kako bi nastavio da stvara pozitivnu promenu za zajednicu?

Kompanije neminovno moraju da idu ka primeni i poštovanju ESG standarda jer su oni sve manje opcija, a više obaveza. I to ne samo zakonska, već su potrošači sve više svesni kako kompanije posluju i kritički nastrojeni, ne praštaju greške, dok mlada populacija ne želi ni poslodavca koji ne radi na održiv i društveno prihvatljiv način.

Kada je Nestlé u pitanju, brojne su inicijative koje sprovodimo, kojima ostajemo verni i u koje nastavljamo da ulažemo, a to su svakako pomoć ugroženim grupama, promovisanje zdravog stila života i borba protiv gojaznosti kod dece, kao i održivi načini prerade i proizvodnje hrane.

dm učvrstio svoju poziciju u Srbiji

Još jedna godina poverenja i velikog uspeha

Kompanija dm drogerie markt zabeležila je još jednu uspešnu poslovnu godinu, s nastavkom stabilnog rasta, ulaganja i inovacija na domaćem tržištu.

Uz ukupan promet od 46,6 milijardi dinara kao i rast od 21,88 odsto, dm je dodatno učvrstio poziciju među vodećim lancima u Srbiji. Ukupne investicije u protekloj godini iznosile su 1,07 milijardi dinara, što svedoči o kontinuiranom razvoju prodajne mreže, digitalnih servisa i održivog poslovanja.

Tokom poslovne 2024/2025. godine u Srbiji je otvoreno 6 novih i renovirano 8 prodavnica, tako da dm u našoj zemlji posluje u 40 gradova sa ukupno 136 prodavnica i 2190 zaposlenih.

Na nivou dm Grupe u svih 14 zemalja ostvaren je promet od 19,197 milijardi evra, a ovaj lanac zapošljava preko 93.000 ljudi.

„U dm-u verujemo da se odgovorno poslovanje i stabilan rast međusobno podržavaju. Naša pažnja usmerena je na ljude – kupce, zaposlene i partnere, jer oni su srž svega što radimo. Nastavljamo da investiramo u razvoj zajednice i inovacije koje svakodnevni život čine jednostavnijim i kvalitetnijim. Naša digitalna rešenja nastala su iz iskrenog slušanja potreba kupaca, vođena uverenjem da tehnologija treba da bude alat koji pomaže i osnažuje ljude, a nikada ih ne ograničava“, izjavila je Vesna Stojanović, direktorka dm drogerie markt Srbija i Severna Makedonija.

DIGITALNE INOVACIJE I NOVE POGODNOSTI ZA KUPCE

Protekle poslovnu godinu obeležila su ulaganja u savremene tehnologije i unapređenje korisničkog iskustva.

„U određenim dm prodavnicama širom Srbije uvedene su samouslužne kase, koje omogućavaju kupcima bržu i jednostavniju kupovinu. Implementiran je novi modul e-Račun u aplikaciji Moj dm, zahvaljujući kom se svi fiskalni računi automatski čuvaju u okviru korisničkog naloga“, rekao je ovim povodom Branko Basar, rukovodilac Ekspanzije i prokurista dm drogerie markt Srbija i Severna Makedonija.

Na fotografiji sleva u desno: Branko Basar, Vesna Stojanović i Alexandra Olivera Korichi

Kompanija je predstavila digitalizovani dm babybonus u okviru aplikacije Moj dm koji roditeljima donosi ekskluzivne kupone i omogućava im njihovo lakše korišćenje. Pored toga, uvedena je dodatna pogodnost da se prilikom online kupovine može plaćati i dm poklon-karticama.

JOŠ VIŠE ZA VAŠ NOVAC – dm UVEK POVOLJNO

Visokokvalitetni dm brendovi, pogodnosti u okviru aplikacije Moj dm i konzistentan koncept dugoročno povoljnih cena i dalje su tri stuba pristupačnosti cena u dm-u. Kupcima je dostupno 30 dm marki kao što su Balea, alverde, dmBio, Denkmit, babylove i druge. Doslednost u kvalitetu i povoljnim cenama zadržala je poverenje kupaca, koji dm prepoznaju kao najpouzdaniji izbor za svakodnevnu kupovinu.

JEDINSTVENI DOGAĐAJI I ISKUSTVA ZA KUPCE

I u protekloj poslovnoj godini dm je stavio poseban naglasak na žensko zdravlje u različitim inicijativama i događajima posvećenima negovanju tela, uma i duha.

Kampanjom #potpunoja, dm je i ove godine podstakao žene da prihvate sebe u potpunosti – uz inspirativne priče, relevantne sadržaje i aktivnosti koji promovisu autentičnost i samopouzdanje. Poseban događaj ove godine bio je i dm shetreat u Arandelovcu, dvodnevni skup koji je svojim predavanjima i radionicama o ženskom zdravlju i emocionalnoj ravnoteži još jednom podsetio na to koliko je važna sveobuhvatna briga o sebi.

U skladu s tim, najveći beauty događaj u Srbiji „find your Beauty“ pružio je priliku hiljadama posetilaca da se upoznaju sa preko 40 brendova i da na radionicama i masterclassovima dodatno neguju svoju lepotu i samopouzdanje.

Treći ciklus dm Podcasta pružio je platformu za značajne i otvorene razgovore o telu, mentalnom zdravlju i uspostavljanju ravnoteže u svakodnevnom životu, dok je dm Ženska trka slavila snagu zajedništva i aktivan, zdrav stil života kao neizostavni deo ženskog blagostanja.

POSLOVNI REZULTATI dm SRBIJA poslovna godina 2024/2025

Digitalno poslovanje

DRUŠTVENA ODGOVORNOST I ODRŽIVOST

Održivo poslovanje ostaje strateški prioritet kompanije. Tokom poslovne 2024/2025. godine, dm je realizovao niz inicijativa i donacija ukupne vrednosti od 32,12 miliona dinara.

Kompanija je u protekloj godini takođe predstavila Izveštaj o održivosti za 14 zemalja dm Grupe, naglašavajući snažnu posvećenost razvoju ekološki odgovornih rešenja u svim segmentima poslovanja.

„Održivo poslovanje za nas nije samo cilj, već je i način na koji svakodnevno donosimo odluke – od odabira asortimana do podrške zajednici. Verujemo da rast ima smisla samo ako donosi dobrobit i drugima, zbog čega kontinuirano ulažemo u projekte koji doprinose zaštiti životne sredine, zdravijem društvu i jednakim šansama za sve. Ponosni smo što se ta odgovornost ogleda u donacijama i društveno odgovornim inicijativama koje su odavno deo našeg identiteta“, izjavila je Alexandra Olivera Korichi, direktorka dm Srbija i Severna Makedonija.

U maju 2025. godine završen je šesti ciklus projekta „Zasadi drvo“, koji je dm pokrenuo sa kompanijom WMG i partnerima, a zahvaljujući kom je Srbija postala bogatija za milion novih stabala.

Od septembra 2024. godine, dm je zvanični nosilac sertifikata ISO 50001, međunarodno priznate potvrde koja odražava uspešno upravljanje energijom i kontinuiranu posvećenost unapređenju energetske efikasnosti. Ovaj sertifikat dodatno ističe ekološku odgovornost kompanije koja broji 75 prodavnica potpuno snabdevanih električnom energijom iz isključivo zelenih izvora, čime dm aktivno doprinosi održivom razvoju i zaštiti životne sredine.

POSAO NADAHNUT ŽIVOTOM

Kompanija dm nastavlja da unapređuje uslove rada i pokazuje doslednu posvećenost svojim zaposlenima. Tokom prethodne poslovne godine, zaposlenima je uvećan broj dana godišnjeg odmora dok su zarade povećane u proseku za 10 odsto. Internacionalna employer branding kampanja „Posao nadahnut životom“ ističe vredno-

sti koje kompanija neguje – sigurnost, poverenje, podršku i snažno zajedništvo – a koje omogućavaju svakom zaposlenom da ostane svoj, razvija se lično i profesionalno, istovremeno održavajući zdrav balans između posla i privatnog života.

Početkom septembra dm je lansirao redizajniranu karijernu stranicu dm-jobs.rs, koja je još savremenija, pristupačnija i bolje prilagođena potrebama savremenog tržišta rada.

TEMELJI RAZVOJA

Zahvaljujući kontinuiranom unapređenju online kupovine i digitalnih servisa, dm je u protekloj poslovnoj godini osvojio nekoliko priznanja čime je potvrđen kvalitet i inovativnost digitalnih rešenja koja dm razvija za svoje kupce.

Kompanija dm drogerie markt nastavlja da unapređuje poslovanje sa fokusom na svoje kupce, inovacije i održivi razvoj, gradeći dugoročne vrednosti i poverenje na tržištu Srbije. Ulaganjem u tehnologiju, održive projekte i razvoj zaposlenih, dm doprinosi kvalitetu života zajednice i postavlja temelje za dalji rast odgovornog poslovanja.

JESI LI VIDEO OVO?

Doći će i Torcida da nam više ispred vrata

Dejan Medaković je živio i umro daleko u Beogradu, ugledan, imućan, u udobnosti, sigurnosti i sitosti. Ni za trenutak nije osjetio nijednu ružnu posljedicu svoga sramotnog nacionalističkog baljezganja, a ove umirovljenice i djeca, ovi splitski Srbi moji su susjedi

Piše Ante Tomić

Bogoljubni i blagočestivi Petroviću,

Ovdje je danas praznik, koji je netko s velikim talentom za izravno i jezgrovito nazvao Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje. Trebao bi to biti tužan dan, ali više je nekako histeričan. Hrvati se prosto nadmeću u kukanju i naricanju, tko će zapaliti više svijeća, tko će u Dunav baciti veći vijenac, čija će kolona u Vukovaru biti duža. Jedna se komemorativna zgoda groteskno preobrazila u dokazivanje tko je veći Hrvat. Tko danas ne plače, taj nije naš. Dežurni domoljubi unose nam se u lica tražeći izdajnike suhih očiju.

Kako možeš pretpostaviti, ja sam izvan toga. Ostao sam kod kuće, ne samo zato jer je vani kiša i hladno. U špaher sam stavio pravo zimsko jelo, spjinski vrat s podvarkom, i sjeo da ti pišem.

Ti znaš kako su nogometni navijači kulturni, koliko oni drže do lijepe književnosti, s kakvim uzbuđenjem odlaze na izložbe i baletne premijere. Osvjedočio si se svakako i sam u mladosti, kad bi Crvena zvezda igrala u gostima, a ti i tvoji vršnjaci odano je pratili putujući u daleke gradove vlakovima i autobusima. Samo što bi krenuli, tkogod bi od vas iz torbe izvadio „Braću Karamazove“ Dostojevskog, a tkogod „Seobe“ Crnjanškog. Tkogod bi se zavalio u sicu s notnim zapisom „Tristana i Izolde“ Richar-

da Wagnera, tkogod zadubio u studiju o Marcu Chagallu, tkogod u monografiju o filmskom redatelju Ingmaru Bergmanu, kojega nipošto ne treba miješati sa slavnim skijašem Ingemarom Stenmarkom.

I nije to samo osobitost Delija, svuda u svijetu nogometni su navijači temeljito upućeni u glazbu, kazalište, film, literaturu i arhitekturu. Mnogogodišnji su operni pretplatnici i članovi biblioteka, njegovanog ukusa i strogih estetskih mjerila. Zadnji će novac potrošiti na posjet Venecijanskom bijenalu. Nema im ništa mrže nego kad se utakmica njihovog omiljenog kluba poklopi s performansom Marine Abramović.

Hrvatski su navijači ipak strastveniji od svih. Oni su odnedavno počeli i upadati na kulturna događanja i prekidati ako im nešto nije po čefu. Neobičnom koincidencijom to su uvijek kulturna događanja Srba. U Splitu je jednu večer grupa u crno odjevenih pripadnika Torcide razjurila priredbu srpskog folklornog društva sastavljenog većinom od umirovljenica i djece. U Zagrebu, u Preradovićevoj ulici, ispred prostorija Srpskog narodnog vijeća, Bad Blue Boysi su nekoliko večeri kasnije pokušali zaustaviti otvaranje izložbe o Dejanu Medakoviću.

Usljedita je živa rasprava u našoj javnosti, kakav je taj folklor u Splitu, ima li tu dubine, višedimenzionalnosti, ili je tanko, nenadahnuto i neoriginalno, kao i inače kad Srbi nešto izvode. Kritički se

zatim prosuđivao opus Dejana Medakovića. Ugledni komentatori ozbiljno su zaključivali kako je ovaj srpski povjesničar umjetnosti zapravo zaslužio da maloljetnici pod kapuljačama rasture izložbu o njemu.

Uzgredno, Dragoljube, ni ja nisam Medakovićev obožavatelj. Tip je bio sramotni nacionalistički glupan, ali to i nije neka rijetkost. Jedva bi se našao akademik, takozvani besmrtnik, i srpski i hrvatski, koji nije takav. Ako će zabraniti izložbu o Dejanu Medakoviću, jednako bi mogli zabraniti i knjige Ivana Aralica. Upitaš se ponekad primaju li uopće HAZU i SANU neke koji nisu ustaška ili četnička goveda. Akademije nauka i umjetnosti takva su notorna okupljališta ološa, da se ne možeš uzrujavati zbog njih.

Mnogo više od besmrtnika, mene brian sudbina smrtnih, onih srpskih umirovljenica i djece kojima vrlo hrabri Hajdukovi navijači nisu dopustili da plešu i pjevaju u prostorijama splitskog kotara Škrape. Dejan Medaković je živio i umro daleko u Beogradu, ugledan, imućan, u udobnosti, sigurnosti i sitosti. Ni za trenutak nije osjetio nijednu ružnu posljedicu svoga sramotnog nacionalističkog baljezganja, a ove umirovljenice i djeca, ovi splitski Srbi moji su susjedi.

U posljednjih trideset pet godina oni su otrpjeli mnogo uvreda i pljuvanja, gubili su i poslove i stanove, ali svejed-

no nisu odustali i odselili. Njima koji svakodnevno žive svoje manjinsko srpstvo, u većinski nesklonom, ponekad i neprijateljskom hrvatskom okruženju, divim se više nego ijednom učenom i šarmantnom nacionalno svjesnom intelektualcu iz Kluba književnika i Madere.

Pamtiš li, Dragoljube, kada sam ti spominjao kako moramo napraviti splitsko predstavljanje naše zajedničke knjige u prostorijama Srpskog narodnog vijeća u Splitu, kod mog prijatelja Ilije Borkovića? Ilija je organizirao i folklornu priredbu u kotaru Škrape i samo zahvaljujući njegovom strpljenju i oprezu, osobinama koje je od hiljadu devedeseto devedesete do danas imao prilike do savršenstva uvježbati, ta je večer prošla bez nasilja.

Usudio bih se čak reći da sam ja bio više pogođen od Ilije. Kad sam kasno navečer na Prviću čuo što se dogodilo, od muke sam se sve do zore okretao u postelji, dok je Ilija, kad sam ga sutradan ujutro nazvao, bio hladan kao špricer. Smirenim mi je glasom opisao sinošnje sranje, ni prvo koje je doživio ni zadnje koje će doživjeti. Njemu je to, što se kaže, samo još jedan dan u uredu.

Istina, i ja sam naviknut. I mene na splitskim ulicama vrijedaju i prijete mi, a ja se osmijehujem praveći se da to nije ništa. No, ovaj trenutak, u kojemu nam nogometni navijači, Torcida i Bad Blue Boys, ponavljajući koji se jedva znaju pot-

Kakav je taj folklor u Splitu, ima li tu dubine, višedimenzionalnosti, ili je tanko, nenadahnuto i neoriginalno, kao i inače kad Srbi nešto izvode? Kritički se prosuđivao opus Dejana Medakovića. Ugledni komentatori ozbiljno su zaključivali kako je ovaj srpski povjesničar umjetnosti zapravo zaslužio da maloljetnici pod kapuljačama rasture izložbu o njemu

pisati, propalice s nacističkim tetovažama, presuđuju što se smije, a što ne smije, koja je kultura dobra, a koja loša, čini mi se iznimno opasan. Sranje je udarilo u ventilator i prska široko uokolo. Ovog se puta moramo dodatno, odvažnije, drskije, glasnije zauzeti za svoja politička i vjerska uvjerenja, za slobodu da hodamo ulicama, za građansko dostojanstvo i normalni život i svaka nam je pomoć dobrodošla.

Jučer sam napokon došao do jednog filma koji sam žudio pogledati sve od ljeta kad je prikazan u Puli. Sin mi je preko svojih veza nabavio link na „Kako je ovde tako zeleno?“ Nikole Ležaića, film o Srbima koji se vraćaju pokopati baku u svoje selo u šibenskom zaleđu.

Krasno je ispričan, gotovo bez spo-

mena na rat i teške izbjegličke dane, bez grča i suza. Moraš to pogledati, Dragoljube, uskoro kad dođe u bioskop. Kako se Ležaić superiorno podigao iznad nesreće, iznad mržnje i nasilja, i s mješavinom nježnosti i ironije opisao sudbinu svoje obitelji iskorijenjene iz svog dalmatinskog zavičaja.

Film tebe možda neće posebno dirnuti, jer si odrastao u drugačijem pejzažu, ali ja sam ga vrlo osobno doživio. To je svijet u kojem sam odrastao, sivi krš i grabovina, bura što fijuče oko niskih kamenih kuća, prljave ovce i seljaci, jednako tvrdoglavi i praznoglavi bez razlike jesu li katoličke ili pravoslavne vjere. Na kraju, kad se glavni junak vratio u Beograd, ispunila me je tuga. Želio sam da ostane, u selu gdje su njegovi Ležaići još od davnine živjeli, u mit-skim Devrskama o kojima je još Arsen pjevao, ali to je naravno nemoguće. Od čega bi, zaboga, živio jedan filmski redatelj u Devrskama? Nisam, napokon, ni ja u svome selu ostao.

Ipak, ne smijemo odustati, Dragoljube. Koliko god se katkad osjetimo iscrpljeno, slomljeno i poraženo, *don't let the bastards get you down*. Morat ćemo svakako predstaviti knjigu kod Ilije u Srpskom narodnom vijeću, a mogli bismo pozvati i Nikolu Ležaića da prikaže „Kako je ovdje tako zeleno?“. Doći će, naravno, i Torcida da viče ispred vrata. Bez njih, nažalost, ne može. **N**

Gde je patrijarh na sednici Vlade?

Na vanrednoj sednici Vlade, na Đurđic, iako je bila proširena, zjapeći se osetila praznina – da nema u proširenom sastavu kao podrške patrijarha Porfirija, da nema Milorada Dodika i da nema glasa Aleksandra Vulina koji valjda najbolje zna šta Rusi nameravaju, odnosno koliki je zaista srpski manevar u odnosu prema ruskom partneru

Dugo ste čekali, počinite! Ovako je tadašnji predsednik Srbije Tomislav Nikolić, 24. novembra 2013. putem video-linka iz Palate „Srbija“, dao znak za početak izgradnje „Južnog toka“ kroz Srbiju. Zavarivanjem prvog spoja cevi na gasovodu u Šajkašu kod Novog Sada svečano je najavljena budućnost koja će Srbiji obezbediti energetske sigurnost. NIS je i prodat 2008. po „povoljnoj“ ceni Rusima i zbog „Južnog toka“ i zbog ruske odbrane srpskih interesa u vezi s Kosovom u Ujedinjenim nacijama i gde god se može.

Iz novembra te 2013. Tomislav Nikolić teško da je mogao zamisliti energetske nesigurnost Srbije 2025. te da će na slavu Đurđic te godine, takođe novembra, na istom mestu – u Palati „Srbija“ (zgradi bivšeg Saveznog izvršnog veća – Vlade SFRJ), biti održana proširena sednica Vlade sa temom sudbine NIS-a, odnosno odlaska Rusa iz vlasništva te kompanije. Dan ranije iz Predsedništva je najavljeno da će Vučić, na poziv premijera Đura Macuta, prisustvovati sednici Vlade u Palati „Srbija“ što naravno ne znači da je Macut mogao i da ne pozove Vučića.

Na vanrednoj sednici Vlade, na Đurđic, iako je bila proširena, zjapeći se osetila praznina – da nema u proširenom sastavu kao podrške patrijarha Porfirija, da nema Milorada Dodika i da nema glasa Aleksandra Vulina koji valjda najbolje zna šta Rusi nameravaju, odnosno koliki je zaista srpski manevar u odnosu prema ruskom partneru.

Da zaista ima srpske sloge i pravog

Piše Zoran Panović
programski
direktor
Demostata

srpskog jedinstva, Macut je mogao na sednicu da pozove i Vojislava Koštunicu, Borisa Tadića i Velimira Ilića, pa da i oni kažu koju o prodaji NIS-a Rusima za njihova vakt. I pomognu predlozima.

Šteta što više ne postoje G17 Plus i LDP, jer bi prisustvo proširenoj sednici Vlade Mladana Dinkića i Čedomira Jovanovića (da je Macut mogao da ih pozove) – političara i njihovih partija koje su se protivile prodaji NIS-a (mada su se poslanici G17 drugačije ponašali na glasanju u Skupštini) moglo doprineti mogućnosti da se na toj sednici pokuša potražiti neka vrsta katarze, odnosno odgovora kuda ova zemlja zaista želi da ide i kom delu svetu da pripada.

Bez toga sva uveravanja koja je od Vučića i kolege Marka Đurića dobio ministar spoljnih poslova Nemačke Johan Vadeuf – da je Srbija jasno okrenuta putu ka Evropskoj uniji – deluju formalno. Ako je nemački šef diplomatije izjavio da će Srbija na izborima odlučiti kojim će putem ići i da nema sumnje da će to biti omogućeno, to znači da trenutno ne postoji dvotrećinski konsenzus u Srbiji za EU koji je postojao kad su se naprednjaci dočepali vlasti. Iako bi se po programima partija i bitnih aktera na sceni to moglo naivno zaključiti.

No dobro. Bili su Porfirije i Dodik i na mnogo manje bitnim ceremonijama gde

Ako je nemački šef diplomatije izjavio da će Srbija na izborima odlučiti kojim će putem ići i da nema sumnje da će to biti omogućeno, to znači da trenutno ne postoji dvotrećinski konsenzus u Srbiji za EU koji je postojao kad su se naprednjaci dočepali vlasti

se insistiralo na takozvanom nacionalnom jedinstvu pred velikim izazovima. Ovoga puta, i to na Đurđic, srpski narod je ostao uskraćen za njihovo mišljenje. Ako su mogli da imaju mišljenje o „obojenoj revoluciji“ u Srbiji, mogli su i o sudbini NIS-a. Bar dobro poznaju Ruse. Istog dana, međutim, tokom liturgije sa arhijerejima iz Gruzije u crkvi na beogradskoj Staroj Bežaniji, poglavar Srpske pravoslavne crkve ogolio je duhovne zamke savremenog čoveka, upozorio na strasti koje razaraju slobodu i jasno poručio šta je smisao vere. Ni između redova ove relativno hermetične teološke tema-

Dačić je kao izaslanik predsednika Vučića u Luandi prisustvovao centralnoj manifestaciji obeležavanja 50. godišnjice sticanja nacionalne nezavisnosti Angole. Došao je i Mesi da sa Argentinom odigra revijalnu utakmicu protiv domaćina. Dačić je istakao da je velika čast što su se predstavnici Angole setili Tita posle pola veka

zvoliti da zbog nedostatka benzina izgubimo svoju istoriju i svoju budućnost.“

Sve je, inače, moglo biti i za sedam dana, za kada je najavljen neki rasplet. A dok ovo čitate, možda se on i dogodio.

To bi zaista bio test i za građane Srbije koji formalno većinski podržavaju Putina. Što potvrđuju u kontinuitetu i istraživanja Demostata. Nisu svi koji su protiv Vučića i protiv Putina.

Ima ona scena u igranom filmu „Povratak otpisanih“ kad partizanska grupa preobučena u nedićevce sa lažnim Nedićevim ministrom Jovićem (Pavle Vuisić) stiže u Ralju da popravi kola, pa tamošnji nedićevci očekuju da im se ministar obrati, a on im kaže: „Bila je Srbija i u težim situacijama.“ Baš to je mogla da kaže i ministarka rudarstva i energije Dubravka Đedović Handanović, nakon što je uoči vanredne sednice Vlade saopštila da Sjedinjene Američke Države nisu odobrile zahtev da se Naftnoj industriji Srbije produži licenca za rad i da Amerikanci traže potpuni izlazak Rusije iz vlasništva nad tom kompanijom.

Ministarka je u dramatisaciji predstojeće sednice i prisustva predsednika Vučića poručila da slede možda neke od najtežih odluka u našoj istoriji. Ma koliko bilo nezgodno, da li bi te teške odluke bile baš teške kao raskid sa Sovjetima 1948? Jer, Vučić je vrlo jasno, čak zavetno izjavio 2019: „Nikad više četrdeset osma!“ Proširenoj sednici Macutove vlade prisustvovao je i načelnik Generalštaba Vojske Srbije Milan Mojsilović, dobio je uveravanja od Vučića da će vojni avioni imati goriva da lete. Ali ovo ipak nije situacija kao 1948. kad se Titova država graničila sa sovjetskim satelitskim državama i kad se puškaralo na granicama.

tike nije se dalo naslutiti šta će biti u odnosima sa Rusima. Cinici kažu da se Vučić nedavno sreo sa Dodikom da traži da mu ovaj pomogne u kontaktu sa Amerikancima. Sad verovatno Macut nije ni zvao Dodika. Kao ni Porfirija.

Pa samo mesečak dana ranije, obraćajući se zvanicama na osnivačkoj skupštini Ruskog istorijskog društva, Aleksandar Vulin, saborac i jedan od najuticajnijih ideologa Vučićevog režima, rekao je da je Srbija jedina zemlja van granica bivšeg Sovjetskog Saveza u kojoj je Rusko istorijsko društvo, sa jakim vezama u Kremlju, otvorilo ogranak.

Ne bi se nagađalo šta su prave poruke pseudodogađaja iz Palate „Srbija“ da se tamo pojavio Vulin i ponovio ono što je rekao početkom ovog novembra kao predsednik Nadzornog odbora „Srbijagasa“ u intervjuu za ruske „RIA Novosti“:

„Ništa ne sme biti učinjeno bez dogovora i saglasnosti sa Ruskom Federacijom. Sve će to proći, a Srbija i Rusija će nastaviti da postoje. Ne smemo sebi do-

Da su na sednici Vlade (kao gosti) bili Porfirije, Dodik (po mogućstvu onaj pre nagodbe sa Amerikancima) i da je Vulin rekao ono što inače govori, možda bi se čulo i „ruska braća“. Ovako se čulo samo „ruski prijatelji“. Ministar finansija Siniša Mali poručio je na sednici Vlade Srbije o NIS-u da je Srbija imala dovoljno razumevanja prema „ruskim prijateljima“ i da je vreme da razmišljamo o sebi i preuzmemo stvari u svoje ruke. Da li je to Sinišino „ruski prijatelji“ bio njegov cinizam? Jer čak i režimski mediji u Srbiji su to „ruski prijatelji“ stavljali pod navodnike, iako nisu ostale delove citata. Tek nije moglo da se čuje nešto nalik onom kako se Dragan Marković Palma nekad obraćao Vučiću – „ko braća rođena“. Predsednik Vlade i ostalim prisutnima termin „moralni obziri“ (prema ruskim partnerima-prijateljima), ali i da Srbija mora da razmišlja o sebi, inače nam je sve ugroženo.

Vučićevi mediji nisu propustili priliku da podsete kako je sadašnja „prozapadna opozicija“ prodala NIS 2008. Rusima. Samo što ta odluka nikad ne bi bila tako čvrsta da je nije onda podržala sadašnja radikalna vlast. Tadašnja opozicija. To je slično kao miting „Kosovo je Srbija“ februara 2008. kao protest zbog priznavanja nelegalno proglašene nezavisnosti Kosova od strane SAD i niza drugih zapadnih zemalja. Tokom i nakon mitinga dogodilo se i više teških izgređa po-

put napada i paljenja ambasada i pljački prodavnica. Formalno taj miting je organizovala vlada Vojislava Koštunice, ali banku su držali Tomislav Nikolić i njegovi radikali, kao i Emir Kusturica. A Vučić ima običaj da cinično podseti – šta ste radili kad je Kosovo proglasilo nezavisnost, organizovali ste miting? Što je pitanje u rangu onoga: šta su radikali radili kad je bila „Oluja“?

Još na početku 2008. LDP je upozoravala da Vlada Srbije „na skandalozan način“ namerava da pokloni Naftnu industriju Srbije Vladi Rusije i Vladimiru Putinu. LDP je ukazivala da se prodaja NIS-a ne može odigrati direktnom pogodbom, već isključivo tenderom. Prodaje se nešto opipljivo i kvalitetno za nešto što je mačka u džaku – ruska odbrana Kosova u ime Srbije, smatrali su u LDP.

Te 2008. i tadašnji potpredsednik Vlade Srbije i ministar ekonomije Mladen Dinkić kritikovao je prodaju NIS-a ruskom Gaspromu. Navodeći da je njega nazvao premijer Mirko Cvetković („što

Sad Ana Brnabić tvrdi da neće biti nacionalizacije NIS-a: „Nismo u komunizmu, za nas je privatna svojina svetinja.“ Kamo sreće da i po drugim pitanjima, kad su Krcun, Ranković, etatizam, i još ponešto u pitanju, nismo u komunizmu

je vrlo korektno“) i predao mu osnovne elemente ugovora, Dinkić je ponovio da NIS pod ovakvim uslovima nije trebalo prodavati. „Za Robne kuće („Beograd“) dobili smo 360 miliona evra, a za NIS, koji je najprofitabilnija kompanija, samo 400 miliona“, podsetio je tada Dinkić.

Pa i tadašnji guverner Narodne banke Radovan Jelašić 2007. je upozoravao građane da ne uzimaju kredite u švajcarskim francima i govorio: „Ko ne plati na mostu, platiće na ćupriji.“ Drugi su bili nekad konteksti, ali evropski put je bio isti – formalan, između taljiganja i tavorenja, iza Tadićeve politike „četiri stuba“ (Moskva, Vašington, Brisel, Peking), krila se Koštuničina „vojna neutralnost“ kao eufemizam za prorusku poziciju, a što je sve Vučić preuzeo. Preuzeo je i kadrove LDP i G17 Plus, ali bez programa.

Sad Ana Brnabić tvrdi da neće biti nacionalizacije NIS-a: „Nismo u komunizmu, za nas je privatna svojina svetinja.“ Kamo sreće da i po drugim pitanjima, kad su Krcun, Ranković, etatizam, i još ponešto u pitanju, nismo u komunizmu. E, sad pitanje je koliko su Rusi još u komunizmu, i na kojim temama. I za koga sve važi i u kom obimu rehabilitovana doktrina ograničenog suvereniteta Leonida Brežnjeva.

Još decembra 2015, tadašnji premijer Vučić i ministar spoljnih poslova Rusije Sergej Lavrov sastali su se u vili „Bokeljka“, na marginama 22. Ministarskog samita OEBS-a, koji se održao u Beogradu. Vučić je veoma jasno poručio Lavrovu: „Srbija nikada nije zabila nož u leđa Rusiji.“ Rusija to ceni i uvek obavesti Vučića kad se sprema „novi Majdan“ u Srbiji.

Povodom finala krize oko NIS-a, neko se može setiti i spekulacija ruskog TASS-a iz avgusta ove godine kad je taj uticajni ruski medij objavio da premijer Srbije (Đuro Macut) planira da izbaci iz Vlade proruske političare posle čega više neće moći da blokira antiruske sankcije. Vučić je na spekulacije odgovorio da su sve to gluposti, da Srbija ne menja svoj stav, niti će menjati, da ne namerava da uvodi nikome sankcije. Interesantno je da su Rusi omogućili Vučiću da u njihovom drugom mediju – „Sputnjiku“ odgovori na spekulacije TASS-a. Inače, ruski sagovornici su bili istakli u spekulacijama da „predsednik Srbije Aleksandar Vučić u tom procesu ne učestvuje“.

Srbija i Ukrajina spremne su da potpišu memorandum o razumevanju u oblasti evropskih integracija, što će biti novi korak u jačanju bilateralne saradnje i parlamentarnih veza, izjavila je predsednica Narodne skupštine Srbije Ana Brnabić na konferenciji za novinare u Kijevu nakon ovonovembarskog sastanka sa predsednikom Vrhovne rade Ukrajine Ruslanom Stefančukom. Tu vest preneo je i ruski TASS. Srpski lider Aleksandar Vučić i Volodimir Zelenski održavaju „odličnu komunikaciju“ i „u redovnom su kontaktu“, prenose ruski mediji. Koji dan kasnije Vučić je u Parizu posle sastanka sa Makronom izjavio: „Tri sata smo razgovarali o metrou, napretku ka EU, svim strateškim stvarima...“ Potpredsedniku Vlade i ministru policije Dačiću u toj intenzivnoj diplomatiji zapala je Angola.

Sigurno da iskusni Dačić zna da je 1985. u Angoli Naftna industrija Srbije po prvi put ušla u koncesiju van granica države u eksploataciji naftnih nalazišta. Titov Pokret nesvrstanih koji je Jugoslavija utemeljila sa Egiptom i Indijom nije baš isto što i „globalni jug“ kome pripada „srpski svet“, ali nije to ni mnogo različito. Kad je 2021. u 97. godini preminuo Kenet Kaunda, prvi predsednik Zambije koji je na čelu te zemlje bio 27 godina i nije krio suze na Titovoj sahrani, oni stariji setili su se parole iz vremena titoizma – „Ko to hoće, ko to smije, rastavit nas od Zambije“. Angola je u titoističkom geouniverzumu bila tu negde. Dačić je kao izaslanik predsednika

Iako i drugi entiteti nastali iz Titove države koriste veze i sentimente iz Pokreta nesvrstanih, samo Srbija istinski taj pokret smatra kao svoje geopolitičko nasleđe. Kao još jedan potporni stub otklona od Zapada. I to je onaj „miris slobode“ koji je svojevremeno Vučić u Njujorku „punim plućima udisao“

Vučića u Luandi prisustvovao centralnoj manifestaciji obeležavanja 50. godišnjice sticanja nacionalne nezavisnosti Angole. Došao je i Mesi da sa Argentinom odigra revijalnu utakmicu protiv domaćina. Dačić je istakao da je velika čast što su se predstavnici Angole setili Tita posle pola veka.

Faktički, Dačić je primio Orden časti Republike Angole kojim je predsednik te afričke države Žoao Manuel Laurenso posthumno odlikovao nekadašnjeg jugoslovenskog lidera Tita! Suštinski, isti orden mogao je da primi i Dačićev hrvatski pandan, potpredsednik Vlade Hrvatske i ministar unutrašnjih poslova Davor Božinović. Iako on od Dačića ima veće iskustvo u titoizmu (diplomirao je komunističku opštenarodnu odbranu i društvenu samozaštitu – ONO i DSZ), sumnjamo da bi Božinović kao HDZ kadar sebi dopustio takav ideološki luksuz. Dačić može, jer zna da je nje-

gov Tito Vučiću bitan ko Šapićev Draža.

Iako i drugi entiteti nastali iz Titove države koriste veze i sentimente iz Pokreta nesvrstanih, samo Srbija istinski taj pokret smatra kao svoje geopolitičko nasleđe. Kao još jedan potporni stub otklona od Zapada. I to je onaj „miris slobode“ koji je svojevremeno Vučić u Njujorku „punim plućima udisao“. To je ono što je nekadašnji predsednik Jugoslovenske levice (JUL) Ljubiša Ristić u ovim vremenima akcentovao kao „druugu fazu dekolonizacije“ koja traje u svetu i koju Srbija ne sme propustiti. Čak bi kao naslednica Jugoslavije trebalo da se stavi na čelo globalnog slobodarskog pokreta kao što je Titova Jugoslavija vodila nesvrstane. Odnosno, Srbija bi trebalo da dobije mandat za to od velikih sila kako ga je dobila Titova Jugoslavija. Tu se traži ta nategnuta veza Tita, Miloševića i Vučića. Iako je po tom pitanju Vučić najviše realno dobacio kad su on, Edi Rama i Zoran Zaev ličili na Tita, Nehrua i Nasera Open Balkana, koji više niko i ne pominje.

Između (geo)politike kreiranja i vrđanja velika je razlika. Možda se iz Angole to bolje vidi.

Albanija ka Briselu politički ide ubrzano kao u fudbalu ka Mundijalu. Pre neki dan Albanija je otvorila poslednje poglavlje u pregovorima sa EU. Premijer Edi Rama kaže da mu je cilj – Albanija u EU do 2030.

Ima jedna moguća realna veza Tita i Dačića. Vratimo se u oktobar 2013. kad je u Beogradu preminula Titova udovica Jovanka Broz. Njoj su u poslednjim godinama života više mogli da pomognu Rasim Ljajić i Ivica Dačić nego Tito sa posthumnom harizmom kao neki pop star. Tito je ipak umro na vreme. Da je bio mlađi, pa nekim slučajem na vlasti dočeka pad Berlinskog zida, teško da bi prošao baš kao Čaušesku (iako bi bilo tih zahteva), ali ne bi prošao ni mnogo bolje od Todora Živkova. Možda bi završio i u kućnom pritvoru. E onda bi mu se, verovatno, kao i Jovanki, pri ruci našli neki Dačić i Rasim.

I da, 18. novembra 2022, tadašnji ministar unutrašnjih poslova Srbije Bratislav Gašić, sastao se sa ministrom unutrašnjih poslova Angole Euženiom Sezarom Laborinjom, koji je istakao da njegova zemlja nikada neće priznati jednostrano proglašenu nezavisnost Kosova. **N**

„Specijalna operacija“ NIS

Šta država može a Narodna banka sme da uradi da bismo otkupili rusko vlasništvo u Naftnoj industriji Srbije? Diplomatski izvori Nedeljnika su još krajem oktobra preneli poruku da bi rešenje koje bi dobilo zeleno svetlo Vašingtona verovatno dovelo do toga da NIS relativno brzo dobije licencu koja bi mu omogućila poslovanje sve dok ne bude skinut sa liste sankcija

Piše Milica Rilak

„I Jorgovanka, ono o čemu smo svojevremeno pričali o specijalnoj operaciji, to ćemo morati da izvedemo. Ako budemo sami morali da plaćamo, imaćemo novac, platićemo, samo ćemo morati da izvedemo tu operaciju“, rekao je u nedelju predsednik Srbije Aleksandar Vučić na vanrednoj sednici Vlade Srbije posvećenoj situaciji sa NIS-om.

Jorgovanka (Tabaković) je, naravno, guvernerka Narodne banke Srbije (NBS), a da nije samo sa njom bilo razgovora o „specijalnoj operaciji“ u vezi NIS-a ukazuju i reči ministra finansija Siniše Malog, koji je neposredno pre Vučića izgovorio „ona specijalna operacija, predsedniče, o kome smo... o kojoj smo razgovarali i o kojoj razgovaramo ovih dana, i to moramo da rešimo“.

Nedeljnik donosi tri scenarija o tome kako država može da organizuje transakciju čiji bi ishod bio otkup ruskog vlasničkog udela u NIS-u, koji trenutno iznosi 56,15%. Takva transakcija mogla bi da bude deo konkretnog rešenja za ovu kompaniju, kakvo od naše zemlje traži američka administracija.

Diplomatski izvori Nedeljnika su još krajem oktobra preneli poruku da bi rešenje koje bi dobilo zeleno svetlo Vašingtona verovatno dovelo do toga da NIS relativno brzo dobije licencu koja bi mu omogućila poslovanje sve dok ne bude

skinut sa liste sankcija. A sada već znamo šta preti ako se „situacija sa NIS-om“ nastavi ovako kako se razvija: rafinerija u Pančevu, prema podacima NIS-a, može da radi do 25. novembra, što znači da posle možemo samo da trošimo rezerve i uvozimo gorivo.

Tri scenarija koja smo razmotrili podrazumevaju da država nema spreman „novac na računu“ (iako možda ima) i da mora da se zaduži kako bi isplatila ruske suvlasnike. Međutim, samo jedan od njih podrazumeva nešto „specijalno“ i potrebu da u čitavoj operaciji učestvuje NBS – ostala dva su potpuno obična i „normalna“ za naše prilike.

SCENARIO 1: SASVIM UOBIČAJENO ZADUŽIVANJE

„Da se razmišljalo na vreme, transakcija sa ciljem otkupa ruskog suvlasni-

Da se razmišljalo na vreme, transakcija sa ciljem otkupa ruskog suvlasništva bi bila osmišljena i sprovedena kao uobičajena na tržištu, bez ikakve potrebe da se naziva 'specijalnom' niti da se u nju uključuje NBS

Dorđe Đukić, profesor Ekonomskog fakulteta i stručnjak za monetarnu politiku

štva bi bila osmišljena i sprovedena kao uobičajena na tržištu, bez ikakve potrebe da se naziva 'specijalnom' niti da se u nju uključuje NBS“, rekao je za Nedeljnik profesor Ekonomskog fakulteta i stručnjak za monetarnu politiku Đorđe Đukić, sa kojim smo razgovarali o mogućim varijantama ove transakcije.

„To znači“, naglašava Đukić, „da je bilo dovoljno vremena da se u pregovorima sa ruskom stranom utvrdi minimalna cena, odnosno država bi znala koliki je obim zaduživanja potreban.“

Kada je reč o vremenskom aspektu, setimo se da je prva „najava“ o mogućem uvođenju sankcija NIS-u stigla lično od Aleksandra Vučića u decembru prošle godine, da bi američka administracija formalno stavila NIS na listu sankcionisanih entiteta 9. januara ove godine. Tada je predsednik Srbije izjavio da ta situacija „mora biti rešena za 45 dana“ kao i da SAD traže „potpuni izlazak ruskog interesa“ iz NIS-a.

Iako je Vučić to javno rekao u obraćanju koje je prenošeno uživo i o kome su detaljno izveštavali svi domaći mediji, informaciju o tome da se traži „potpuni izlazak“ ministarka energetike Dubravka Đedović Handanović predstavila je u subotu, 15. novembra kao nešto što je američka administracija „po prvi put jasno, nedvosmisleno rekla i to napisala“.

I zato nas eto u scenariju gde država pokušava da otkupi vlasnički udeo ruskih

kompanija Gazprom Neft (44,85% kapitala) i PJSC Intelligence (11,3%).

Scenario 1 je moguć i sprovediv, a podrazumevao bi emisiju državnih obveznica na domaćem ili stranom tržištu, koje bi ona emitovala u svrhu otkupa ruskog suvlasničkog paketa u NIS-u. Taj kupac mogla bi da bude banka ili konzorcijum domaćih ili stranih banaka koji bi stavio novac na raspolaganje pod određenim uslovima, uključujući i cenu za takvu „pozajmicu“.

U ovom slučaju, Narodna banka Srbije ne bi morala da učestvuje u operaciji, koja bi bila „specijalna“ samo po tome što je ugovorena u „zaustavnom vremenu“, pošto su sankcije SAD stupile na snagu još 9. oktobra, i za koju bi Srbija morala da dobije odobrenje američke administracije.

„Ovakav način zaduživanja ne samo što je uobičajen već je i potpuno transparentan za sve uključene strane uključujući i domaću javnost, što je od ogromne važnosti za ugled zemlje i budući pristup tržištu kapitala bez plaćanja buduće visoke premije“, naglašava profesor Đukić.

Podsetimo da je na vanrednoj sednici Vlade rečeno da je Srbija od SAD dobila rok od tri meseca za sprovođenje transakcije u kojoj bi ruska strana u potpunosti izašla iz vlasničke strukture NIS-a.

SCENARIO 2: SPECIJALNA OPERACIJA UZ UČEŠĆE NBS

Hipotetička „specijalna operacija“ otkupa ruskog udela u NIS-u bila bi u suštini sinhronizovana akcija države i centralne banke. NBS je, inače, zabranjeno da direktno finansira državu, pa se „specijalnost“ operacije upravo ogleda u tome da se takav korak izbegne.

Proces bi mogao da započne odlukom Vlade, koja bi se za finansiranje akvizicije morala zadužiti izdavanjem emisije dinarskih državnih obveznica. Kako bismo dobili ideju o obimu emisije, treba imati u vidu da se tržišna vrednost ruskog suvlasničkog udela nalazi u domenu spekulacija dok se ne uradi formalna procena. Računica kojom se barata u domaćoj javnosti kaže da bi ona mogla da se kreće i do 2,5 milijardi evra.

Kada država emituje obveznice, Narodna banka Srbije bi potom pokrenula „specijalnu monetarnu operaciju“ kako bi na sekundarnom tržištu masovno otkupljivala postojeće obveznice od komercijalnih banaka, po ugledu na „kvantitativne

Naša regulativa trenutno ne omogućava sprovođenje prinudne uprave ili uvođenja poverenika, što su mogućnosti koje su iskoristile Nemačka ili, skorije, Bugarska kako bi rešile problem ruskog vlasništva u svojim strateški značajnim energetske kompanijama

olakšice“ koje su globalne centralne banke sa američkim Fed-om i Evropskom centralnom bankom na čelu sprovodile u vreme velike svetske ekonomske krize.

Ovakvim potezom NBS, komercijalnim bankama bi se obezbedila ogromna dinarska likvidnost koju bi one iskoristile za kupovinu novih obveznica emitovanih za otkup NIS-a.

Sa prikupljenim dinarima, država bi se obratila NBS, od koje bi kupila neophodne milijarde evra, direktno iz deviznih rezervi zemlje.

Narodna banka Srbije je inače već jednom morala da objašnjava javnosti da država ne može tek tako da „uzme“ koliko joj treba iz deviznih rezervi kako bi kupila NIS.

To se desilo u februaru prošle godine, na predstavljanju Izveštaja o inflaciji, kada su novinari pitali viceguvernera da li u deviznim rezervama ima dovoljno novca da naša država eventualno otkupi NIS od ruskih suvlasnika.

Prema poslednjim informacijama iz Statističkog biltena koji je NBS objavila 28. novembra, a koji daje presek stanja na dan 30. septembar, država je na računu kod centralne banke imala ukupne depozite u vrednosti od 820,85 milijardi dinara ili oko sedam milijardi evra, od kojih 503,8 milijardi dinara ili oko 4,3 milijarde evra u devizno indeksiranim depozitima.

SCENARIO 3: PRINUDNA UPRAVA + (SPECIJALNA) OPERACIJA

„Želim da izbegnemo po svaku cenu konfiskaciju, nacionalizaciju i otimanje imovine. Želim da sve uradimo, želim da svaki građanin u ovoj zemlji i svaki čovek na svetu vidi da mi ne želimo da otmemo bilo šta bilo kome“, rekao je Vučić na vanrednoj sednici Vlade, verovatno kao protivtežu porukama Dubravke Đedović Handanović da smo „razgovarali više puta sa našim ruskim partnerima,

ali vremena više nema“ i da „možemo da čekamo još jedno tri ili četiri dana, ali ne više od toga“.

Radi se, međutim, o pojmovima koji u suštini nemaju veze sa situacijom u kojoj su se našli Srbija i NIS. Konfiskacija se sprovodi kao deo kazne za počinioce krivičnog dela, kada mu se oduzima imovina koju je protivpravno stekao, i to na osnovu pravosnažne presude.

Nacionalizacija, sa druge strane, u kontekstu u kome je koristi Vučić, verovatno bi trebalo da znači oduzimanje koje država sprovodi bez naknade kao u „komunističko doba“, mada u današnje vreme i kada se sprovodi, podrazumeva isplatu tržišne cene.

A kada smo kod „tržišne cene a ako treba i preplaćivanja vrednosti“, kako naš državni vrh govori kada je reč o NIS-u, pre bi se radilo o eksproprijaciji. Problem je u tome što naš Zakon o eksproprijaciji propisuje takvu meru samo za nekretnine, prvenstveno zemljište koje se oduzima u „zakonom uređenom postupku, uz isplatu pravične naknade koja ne može biti niža od njene tržišne vrednosti“.

Da li smo se našli u regulatornom ćorokaku? Šta da radimo ako ruski suvlasnici jednostavno neće da naprave bilo kakav dogovor sa Srbijom ili nekom trećom stranom koja je prihvatljiva Amerikancima?

Advokat specijalizovan za strane investicije i bivši ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom Milan Parivodić objašnjava za Nedeljnik da naša regulativa trenutno ne omogućava sprovođenje prinudne uprave ili uvođenja poverenika.

On predlaže pristup koji se ne zasniva na eksproprijaciji ili nacionalizaciji, već na primeni administrativno-pravnog mehanizma čiji je cilj zaštita funkcionisanja sistema od vitalnog državnog interesa.

Prema njegovim rečima, rešenje se nalazi u hitnom donošenju posebnog zakona koji bi se odnosio na sigurnost funkcionisanja kritične infrastrukture. Takav zakon, objašnjava Parivodić, već postoji u zemljama poput Nemačke, Italije i Bugarske, dok u Srbiji postoji, kako kaže, „upadljiva rupa“ u regulativi.

Osnovna ideja je da država mora da reaguje kada preduzeće od strateškog značaja, ili njegov vlasnik, dospe u poziciju da ne može da funkcioniše usled spoljnih okolnosti, kao što su međunarodne sankcije. **N**

POVERLJIVO IZ PJONGJANGA

Kako je nuklearna bomba spasla surovi režim

Većina ljudi u Severnoj Koreji veruje da je diktatura neophodna kako bi se realizovali nacionalni ciljevi, nametnulo njihovo viđenje sveta sunarodnicima južno od 38. uporednika, uništio individualizam – koji se smatra izrazom neprihvatljivog egoizma – omogućio trijumf kolektivismu i sačuvao primat opšteg interesa nad pojedinačnim

Piše Željko Pantelić, dopisnik Nedeljnika iz Rima

Severna Koreja nije proizvod trogodišnjeg rata sredinom dvadesetog veka, u kojem su sile u sukobu – Kina i SSSR na jednoj, i SAD na drugoj strani – odredile ideološko opredeljenje dve Koreje; ona postoji stolicima. Tokom pet vekova vladavine dinastije Čoson konsolidovala se faktička podela Koreje koja je kasnije definisana ratom i linijom na 38. uporedniku. Nisu, dakle, Amerikanci, Rusi i Kinezi slučajno povukli liniju koja deli poluostrvo – ona je bila izraz istorijskog udaljavanja dve Koreje.

Izolacija u kojoj je opstajala Severna Koreja može se porediti samo sa izopštavanjem iz sveta u koje je građane Srbije gurnuo režim Slobodana Miloševića, Mirjane Marković i Vojislava Šešelja. Ipak, Severna Koreja je izuzetak koji potvrđuje pravilo: zemlja bez ekonomije, bez prirodnih resursa, sa svega 25 miliona stanovnika koje ponekad ne može ni da prehrani, stisnuta između planetarnih i regionalnih sila, sa arhineprijeteljem na jugu poluostrva, može da bude ozbiljan geopolitički igrač i da balansira između SAD, Kine i Rusije.

Ključne dve stvari koje Kim Džong Un poseduje, a Milošević i njegovi socijalističko-radikalni naslednici nisu imali ili nemaju, jesu: atomska bomba i kopnene granice sa Rusijom i Kinom.

Severna Koreja je nemeza Zapada mnogo više nego što su to Rusija ili Kuba: nije socijalistička zemlja kako se predstavlja, nije čak ni monarhija kakvom bi se mogla smatrati na osnovu nasledne linije familije Kim; ona je teokratija u kojoj se Kim Il Sung, Kim Džong Il i Kim Džong Un predstavljaju i doživljavaju od većine

NIJE SOCIJALISTIČKA ZEMLJA
KAKO SE PREDSTAVLJA, NIJE ČAK
NI MONARHIJA KAKVOM BI SE
MOGLA SMATRATI NA OSNOVU
NASLEDNE LINIJE FAMILIJE KIM;
ONA JE TEOKRATIJA U KOJOJ
SE KIM IL SUNG, KIM DŽONG IL I
KIM DŽONG UN PREDSTAVLJAJU
I DOŽIVLJAVAJU OD VEĆINE
STANOVNIŠTVA KAO BOŽANSTVA
SINKRETIZOVANIH RELIGIJA –
KONFUČIJANIZMA, ČEONDOIZMA,
BUDIZMA I HRIŠĆANSTVA

stanovništva kao božanstva sinkretizovanih religija – konfučijanizma, čeondoizma, budizma i hrišćanstva.

Severnokorejska diktatura jedna je od najbrutalnijih u istoriji, ali bi bilo pogrešno misliti da se ne bazira na konsenzusu. Svaka diktatura, čak i najbrutalnija, zasniva se na određenom stepenu društvene saglasnosti. Severnokorejci, ili barem dobar deo njih, uvereni su da su različiti, posebni, izabrani, te da su njihove vođe – deda Kim Il Sung, otac Kim Džong Il i sin Kim Džong Un – otelotvorenja njihove posebnosti, sa zadatkom da zaustave bilo kakav strani uticaj. Utemeljivač severnokorejske dinastije, Kim Il Sung, iskoristio je ovaj izuzetan sentiment koji je postojao tokom japanske okupacije u severnom delu Korejskog poluostrva i dao mu političku dimenziju, ideologiju i formu, oslanjajući se na Staljinov SSSR i Mao Cedungovu Kinu.

Ako posmatramo Severnu Koreju očima slobodnog sveta i primenjujemo zapadne parametre, nećemo ni razumeti, a kamoli uočiti motive zbog kojih narod Severne Koreje ne samo da trpi, već u značajnoj meri odobrava i podržava re-

žim Kim Džong Una. Da ne bude zabune – represija u Severnoj Koreji jedna je od najsurovijih na planeti. Protivnici režima ili oni koji padnu u nemilost Kim Džong Una, ako ne budu likvidirani, izloženi su najmonstruoznijim torturama.

Većina ljudi u Severnoj Koreji veruje da je diktatura neophodna kako bi se realizovali nacionalni ciljevi, nametnulo njihovo viđenje sveta sunarodnicima južno od 38. uporednika, uništio individualizam – koji se smatra izrazom neprihvatljivog egoizma – omogućio trijumf kolektivismu i sačuvao primat opšteg interesa nad pojedinačnim. Ovde valja podvući da opšti interes formuliše vrhovni vođa, što je klasični *contradictio in adiecto*.

Takođe, diktatorsko-teokratski režim, uprkos rigidnosti i brutalnosti, vrlo dobro prepoznaje kada treba popustiti narodnim masama ili tolerisati određena ponašanja. Primera radi, uprkos zabrani preseljenja, režim je tolerisao migracije stanovništva u Pjongang i njegovu okolinu. Nakon „velike gladi“ tokom devedesetih, u kojoj je 600.000 ljudi umrlo jer nedeljama nisu imali šta da jedu, režim je počeo da toleriše šverc iz Kine – od hrane do visoke tehnologije. Takođe, režim zatvara oči i pred tajnim gledanjem južnokorejskih TV-serija i filmova, mada oni koji imitiraju seulski akcenat rizikuju višegodišnju robiju.

ULOGA HRIŠĆANSTVA U PODELI KOREJSKOG POLUOSTRVA

Južni deo poluostrva oduvek je bio otvoreniji, preduzimljiviji, radoznaliji i pomorski, dok je sever bio stroži u poštovanju tradicije, zatvoreniji, pa i klaustrorobičan. Posebnost severa ogledala se i kroz versko opredeljenje: dok je na jugu dominirala državna konfučijanska religija, na severu su se širile druge religije – budizam, čondoizam, šamanizam.

Sve je to doprinelo da se severno od 38. paralele formira tvrda verzija nacionalizma, baziranog na umišljenoj etničkoj superiornosti. Upravo na tim sentimentima rasplamsala se seljačka pobuna krajem 19. veka, čiji je glavni motor bilo antizapadno i antimodernističko raspoloženje.

U drugoj polovini 19. veka hrišćanstvo se proširilo Pjongangom i okolinom. Današnji glavni grad Severne Koreje nazivao se „Istočni Jerusolim“, jer je početkom

20. veka u njemu živelo preko 300.000 preobraćenih hrišćana, postojalo preko sto crkava i više desetina protestantskih misija.

Hrišćanstvo je imalo veliki uspeh jer je propagiralo jednakost, tj. ukidanje kastâ koje su penalizovale većinu, a privilegovale manjinu. U tom smislu, hrišćanstvo je otvorilo put za kasnije formiranje teokratskog režima.

SEVERNA KOREJA DANAS POSEDUJE OKO 90 ATOMSKIH BOMBI, A DO KRAJA DECIENIJE MOGLA BI IH IMATI BLIZU DVESTA. KIM DŽONG UN NE SAMO ŠTO NIJE SVRGNUT S VLASTI, VEĆ NIKOME NE PADA NA PAMET DA BOMBARDUJE NJEGOVU „EREMITSKU DRŽAVU“. U MEĐUVREMENU POSTAO JE JEDAN OD RETKIH DRŽAVNIKA KOJI SE MOGU POHVALITI VIŠESTRUKIM BILATERALNIM SUSRETIMA SA PREDSEDNICIMA SAD, KINE I RUSIJE

Gotovo cela familija Kim Il Sunga preobratila se u hrišćanstvo; njegov deda i ujak bili su protestantski misionari koji su predvodili masovna preobraćenja. To i objašnjava zašto u propagandnoj istoriji o porodici Kim nalazimo mnoge motive preslikane iz Biblije.

Tokom japanske okupacije (1910–1945), hrišćanstvo je bilo jedan od instrumenta borbe protiv okupatora i za nezavisnost. Od 33 potpisnika deklaracije o nezavisnosti Koreje 1919. godine, 16 su bili hrišćani, 15 čondoisti, a dvojica bu-

disti.

Japanci su, primenjujući politiku „*divide et impera*“, na rukovodeće pozicije postavljali Korejce sa juga, a na jugu su gradili šintoističke hramove. Tada su pojačane i lingvističke razlike između severa i juga, a u očima Severnokorejaca, sunarodnici sa juga smatrani su kolaboracionistima.

U takvom kontekstu, nije iznenađenje

što se marksizam lako „primio“ na severu. Paradoksalno, konzervativni i antizapadni deo poluostrva sinkretički je spojio zapadnu religiju (hrišćanstvo) i zapadnu ideologiju (marksizam) i na njima izgradio autohtonu ideologiju Džuča – mešavinu ateizma, staljinističkog etatizma, ultranacionalizma i kulta ličnosti koji je prerastao u porodični kult „u ime oca (Kim Il Sunga), sina (Kim Džong Ila) i unuka (Kim Džong Una)“.

DINASTIJA KIM

Vrhovni vođa, rođen pod imenom Kim Sung Džu, preimenovan je u Kim Il Sunga, a režimski istoričari i naratori stvorili su čitavu mitologiju o porodici Kim, pripisujući joj natprirodne karakteristike. Osnivač despotske dinastije angažovao je tokom šezdesetih godina arheologe, istoričare i filozofe, čiji je zadatak bio da napišu novu istoriju. Cilj je bio učvršćivanje nacionalnog identiteta u kontrapoziciji sa Japancima i Južnokorejcima, ali i davanje kredibiliteta narativu prema kojem je Kim Il Sung „sišao sa neba“ da bi porazio japanski i američki imperijalizam,

te da je čudotvorac koji leči bolesne, zastavlja oluje, smiruje more i poseduje besmrtnost.

Propaganda Kim Il Sunga decenijama je uveravala Severnokorejce da su izabrani narod, jedini „čist“, bez stranih upliva, te da im je zato nebo podarilo vođu – sveca. Tada započinje paralelna santifikacija prvog predsednika Severne Koreje, ideologije Džuche i narativa o samodovoljnosti. Komponuju se himne i ode, pišu priče, izmišljaju ceremonije i rituali, i podižu hiljade statua i spomenika „Velikom vođi“ širom zemlje. Svaka kuća, u svakoj sobi, mora da ima biste ili fotografije čelnika dinastije na vidnim mestima.

Ako je otac bio „izlazeće sunce“, sin, Kim Džong Il, morao je da bude rođen u grotlu vulkana na svetovnoj planini Baekdu – na istom mestu gde je, prema legendi, rođen Dangun, osnivač kraljevstva Kočoson i prvi ujedinitelj Korejskog poluostrva.

Čim je nasledio oca, Kim Džong Il naredio je restauraciju Dangunovog mauzoleja u Pjongjangu, a u školskim udžbenicima i režimskoj istoriji rođenje sina Kim Il Sunga opisano je gotovo identično kao rođenje Isusa Hrista u Bibliji.

Kult ličnosti dostigao je razmere apsurdne sa Kim Džong Unom. Pre trinaest godina režim je glorifikovao smrt tinedžerke koja se udavila u reci pokušavajući da spase portret „Velikog vođe“. Osam godina kasnije jednoj majci su oduzeli decu jer je tokom požara spasavala svoje mališane, a ne portrete trojice Kimova, koji su izgoreli.

ATOMSKA BOMBA

U poslednjoj deceniji 20. veka Irak, Iran, Libija i Severna Koreja počeli su da rade na razvoju nuklearnih programa. Pjongjang je 1993. godine izašao iz Sporazuma o zabrani proliferacije nuklearnog oružja. Režim Kim Džong Ila, uprkos ekstremnom siromaštvu i gladi koja je kosila stanovništvo, uspeo je da uz pomoć pakistanskih stručnjaka – tvoraca pakistanskog nuklearnog potencijala – razvije sopstveni arsenal.

Irak nikada nije razvio ozbiljniji nuklearni program i Sadam Husein je zbačen s vlasti 2003. godine. Iste godine libijski lider Muamer el Gadafi odustao je od razvoja atomskog naoružanja u zamenu za ukinjanje američkih i zapadnih sankcija; već 2011. godine bio je zbačen i ubijen. Iran još uvek nema atomsko oružje, ali je dostigao

visok nivo obogaćivanja uranijuma i približio se ostvarenju cilja, da bi prošlog leta bio bombardovan od Izraela i SAD.

Režim u Pjongjangu najteži period prošao je tokom tranzicije vlasti nakon smrti Kim Il Sunga – pokazalo se da ipak nije besmrtni – i odluke njegovog sina Kim Džong Ila da tokom devedesetih ide do kraja u kreiranju nuklearnog oružja, po cenu gladi i smrti stotina hiljada Severnokorejaca.

Severna Koreja danas poseduje oko 90 atomskih bombi, a do kraja decenije mogla bi ih imati blizu dvesta. Kim Džong Un ne samo što nije svrgnut s vlasti, već nikome ne pada na pamet da bombarduje njegovu „eremitsku državu“. U međuvremenu postao je jedan od retkih državnika koji se mogu pohvaliti višestrukim bilateralnim susretima sa predsednicima SAD, Kine i Rusije.

Severna Koreja je u društvu devet zemalja od 193 članice UN koje poseduju atomsko naoružanje: SAD, Rusije, Kine, Velike Britanije, Francuske, Indije, Pakistana i Izraela.

Severnokorejski režim jedan je od retkih koji igra važnu ulogu u trouglu Vašington–Peking–Moskva, a Kim Džong Un spada u veoma malobrojnu grupu lidera koji imaju otvorenu komunikaciju sa predsednicima Rusije, Kine i SAD – Putinom, Sijem i Trampom. Razlog za tu, na prvi pogled iznenađujuću poziciju Pjongjanga, samo je jedan: atomska bomba.

ŽILAVOST SEVERNE KOREJE

Uprkos više puta najavljivanom kolapsu režima porodice Kim i „neizbežnom“ pripajanju daleko bogatijoj i naprednijoj Južnoj Koreji – severnokorejski BDP je šezdeset puta manji od južnokorejskog – Severna Koreja ne samo što opstaje nego je i izašla iz izolacije zbog koje je dobila nadimak „eremitska država“.

Pjongjang ima ne samo kapilarne odnose sa Rusijom i Kinom, već i sa čitavim spektrom afričkih država: od Južnoafričke Republike, preko Nigerije i Konga, do Somalije i Tanzanije. U poslednjih desetak godina režim Kim Džong Una pronašao je kanale za prodaju oružja afričkim državama.

Istovremeno, režim je maksimalno iskoristio talenat svojih građana za matematiku i informatiku – na poslednjoj matematičkoj olimpijadi takmičari iz Severne Koreje bili su četvrti po broju osvo-

jenih medalja, iza Amerikanaca, Kineza i Južnokorejaca, a ispred Indijaca, Rusa i Japanaca. Time su kreirani bataljoni sajber i kibernetičkih stručnjaka sposobnih da „kradu“ informacije od Amerikanaca i Južnokorejaca, uključujući i u domenu kriptovaluta.

Kao posledica, u Severnoj Koreji je došlo do građevinskog buma – od izgradnje stanova, preko puteva, do hidrocentralla. Ipak, diktatorski režim i dalje presudno zavisi od Rusije i Kine u energetskom smislu. Kim Džong Un i njegov otac konstruisali su nuklearno oružje da bi osigurali vlast, ali nisu izgradili nuklearne elektrane koje bi obezbedile energiju stanovništvu. Restrikcije struje, koje pogadaju čak i bolnice, i danas su redovna pojava severno od 38. paralele.

Ni problem snabdevanja hranom nije rešen, iako situacija nije alarmantna kao tokom devedesetih. Polovina životnih namirnica i dalje stiže švercerskim kanalima, uglavnom iz Kine, koje režim iz oportunističkih razloga prećutno dozvoljava.

ORVELOVSKI TOTALITARIZAM

Sasvim druga priča je internet. Samo nekoliko stotina ljudi iz najužeg kruga Kim Džong Una može neograničeno pristupiti internetu dostupnom ostatku sveta. Svi ostali Severnokorejci koriste samo strogo kontrolisani intranet režima. Rođena sestra Kim Džong Una, Kim Jo Džong, glavni je cenzor i upravlja armijom sajber kontrolora koji sprečavaju da do građana stignu informacije nesaglasne sa državnim propagandom.

Severna Koreja je primer distopijske države u sadašnjosti. Ni lucidnost Džordža Orvela nije dostigla nivo kontrole koji sprovodi dinastija Kim nad svojim podanicima. Osim potpune kontrole medijskog i informatičkog prostora, režim stimuliše atmosferu u kojoj je „čovek čoveku vuk“. U svakom okruženju postoje ljudi koji prijavljuju „centrali“ sve što vide ili čuju, a režim posebno nagrađuje one koji cinkare sopstvene rođake ili prijatelje zbog nedovoljno iskazane odanosti i idolopoklonstva „Vrhovnom vođi“ – ne samo u javnosti već i u privatnim, porodičnim prostorima.

ZAŠTO JE SEVERNA KOREJA VAŽNA ZA KINU

Severna Koreja je toliko važna za Kinu

da je Mao Cedung odustao od pokušaja osvajanja Tajvana kako bi mogao da pomogne Kim Il Sungu u ratu sa Južnom Korejom, iza koje su stajale SAD. Peking nije želeo da se na drugoj obali reka Jalu (Amnok na korejskom) i Tumen Džang (Tuman na korejskom) – na granici sa Severnom Korejom – pojave američki vojnici i da Kina dobije komšiju pod kontrolom Vašingtona.

Nije slučajno da je Peking poslao dvesta hiljada vojnika u trenutku kada su se američke jedinice približile reci Jalu. Najstariji sin Mao Cedunga, Mao Anjin, poginuo je u prvim nedeljama kineskog angažmana u Korejskom ratu.

Kina ima potpisan ugovor o međusobnoj odbrani i prijateljstvu samo sa Severnom Korejom. Reč je o sporazumu potpisanom tokom šezdesetih godina, nakon puča u Južnoj Koreji 1961, kada se u Pjongjangu strahovalo od invazije sa juga.

Kim Il Sung imao je veoma kontroverzan odnos prema Kini i Kinezima. Jedna od njegovih odluka koju su pristalice prihvatile sa oduševljenjem bila je izbacivanje kineskih izraza iz jezika u Severnoj Koreji. „Veliki vođa“ bio je podozriv prema Kini, pa je u propagandne čitanke ušla njegova rečenica: „U budućnosti naš najveći protivnik u razvoju nuklearnog oružja neće biti SAD, već Kina.“ Tu svoju prognozu Kim Il Sung je „platio“ pridruživanjem Kine sankcijama UN.

Par godina kasnije, severnokorejski diktator javno se obratio Deng Sjaopingu povodom najava da bi Peking mogao da uspostavi diplomatske odnose sa Seu-

KULT LIČNOSTI DOSTIGAO JE RAZMERE APSURDA SA KIM DŽONG UNOM. PRE TRINAEST GODINA REŽIM JE GLORIFIKOVAO SMRT TINEJDŽERKE KOJA SE UDAVILA U RECI POKUŠAVAJUĆI DA SPAŠE PORTRET „VELIKOG VOĐE“. OSAM GODINA KASNIJE JEDNOJ MAJCI SU ODUZELI DECU JER JE TOKOM POŽARA SPASAVALA SVOJE MALIŠANE, A NE PORTERE TROJICE KIMOVA, KOJI SU IZGORELI

lom: „SSSR nas je izdao, nemoj i ti, Kino.“ Uprkos obećanjima, Kina ih je „izdala“ i uspostavila odnose sa Južnom Korejom, u sklopu strateške pripreme za eventualno ponovno osvajanje Tajvana.

Zvanični Peking držao je na distanci Kim Džong Una jer je on odmah po dolasku na vlast likvidirao ili utamničio sve favorite Pekinga, odnosno ljude na koje se Kina oslanjala – od ujaka Čan Sun Teka do brata po ocu, Kim Džong Nama. Tek posle Trampovog pokušaja približavanja Vašingtona i Pjongjanga, Si Đinping je otvorio vrata Kim Džong Unu.

Kinezi su u poslednje dve decenije počeli da investiraju velike sume novca u Severnu Koreju, od infrastrukturnih radova do izgradnje mostova i puteva. Više od 80 odsto trgovinske razmene Severne Koreje otpada na Kinu. Peking nije samo najveći ekonomski, već i bezbednosni partner, jer kineski vojnici nadziru zajedničku granicu i paze i da broj „dezertera“ ostane minimalan. U Južnoj

Koreji trenutno živi oko 30.000 Severnokorejaca koji su uspeali da pobegnu iz „Kimovog raja“, dok je broj izbeglica u Kini nepoznat.

TRAMPOVO LANSIRANJE KIM DŽONG UNA

Prvi čelnik planetarne sile koji se sreo sa Kim Džong Unom i dao mu međunarodnu legitimaciju bio je američki predsednik Donald Tramp. Opšteprihvaćena verzija u diplomatskim krugovima kaže da je Barak Obama tokom primopredaje vlasti u Beloj kući u januaru 2017. rekao svom nasledniku Trampu: „Imamo veliki problem“, misleći na Severnu Koreju i njen nuklearni potencijal. Obama je dobio potvrđene informacije da je Pjongjang sposoban da lansirira rakete sa nuklearnim bojnim glavama koje mogu da pogode Kaliforniju.

Tramp je ozbiljno shvatio Obamino upozorenje i na svoj način pokušao da reši problem – kroz direktne kontakte sa Kim Džong Unom. Njih dvojica sreli su se tri puta, ali bez željenih rezultata, barem iz perspektive Vašingtona, jer severnokorejski diktator ne želi da se odrekne nuklearnih bojnih glava ni za kakva obećanja. On vrlo dobro zna da je atomsko naoružanje najbolja polisa osiguranja.

Njujorški tajkun sreo se sa Kim Džong Unom pre Si Đinpinga i Vladimira Putina. Kineski predsednik imao je svoj prvi bilateralni susret sa severnokorejskim liderom tek posle šest godina provedenih na čelu države, a potom je i Putin ugostio Kima na ruskoj teritoriji, u Vladivostoku.

U međuvremenu, Kim je sa Putinom imao počasno mesto uz Sija na vojnoj paradi povodom 80. godišnjice pobede nad Japanom u Drugom svetskom ratu. Moskva je otpisala 90 odsto prethodnih dugova Pjongjanga, a u ruskoj prestonici podignut je i spomenik korejskim borcima protiv japanskog imperijalizma.

Između Džongnanhaja i Kremlja odvija se svojevrсно takmičenje ko će biti bliži partner Severnoj Koreji. Kim Džong Un poslao je najmanje jedanaest hiljada severnokorejskih vojnika koji su učestvovali u ratnim operacijama u oblasti Kurska, koju su nekoliko meseci držale ukrajinske snage. Osim vojnika, Kim šalje Putinu i značajne količine oružja i municije za ukrajinski front. Zauzvrat, Transsibirska železnica doprema u Severnu Koreju žitarice, naftu i materijal neophodan za razvoj nuklearnog programa u Pjongjangu. **N**

Naoružaće se balkanska braća

Srbija povećava odbrambeni budžet za oko 9,5% u odnosu na tekuću godinu, u novcu na oko 2,36 milijardi evra. Hrvatska podiže troškove za 20,9% – na 1,626 milijardi evra

Piše Aleksandar Radić

U kasnu jesen balkanske države obično pripreme budžet za iduću godinu. Postaviće se novi rekordi u oblasti troškova za resor odbrane i potrošiće se puno za avione, tenkove, haubice i ostala sredstva ratne tehnike. Naoružaće se balkanska braća, do zuba. Ima se – može se, i obe armije prvo će platiti svoj paket od 12 „rafala“. Zvanično za Srbe radi se o „višenamenskom

borbenom avionu“ i za Hrvate o „višenamjenskom borbenom avionu“. Osim ekavske i ijekavske definicije namene „rafala“ skraćenice su različite – u Srbiji se u zvaničnim dokumentima navodi VnBA pošto nije pogodno bilo šta imenovati kao VBA jer se prvo pomisli na strukturu Vučiću potpuno odanih pripadnika službe zadužene za praćenje svakog ko pisne nešto loše o Vrhovnom. Zato VnBA, nikako VBA kao što Hrvati pišu.

U celini, Srbija povećava odbrambeni budžet za oko 9,5% u odnosu na tekuću godinu, u novcu na oko 2,36 milijardi evra. Hrvatska podiže troškove za 20,9% – na 1,626 milijardi evra. Trend rasta, prema projekcijama budžeta, nastaviće se i 2027. na račun Ministarstva odbrane Srbije trebalo bi da dođe čak 2,56 milijardi evra, ali predviđen je pad 2028. na 2,15 milijardi evra. Molim, nema potrebe da brinete jer i do sada su pravljene

slične procene, ali u hodu prepoznata je potreba za nekim novim nabavkama, i to hitnim, obično nakon sastanka u četiri oka. Kada se Vučić i Makron sretnu nasamo, obično se to završi i nekim novim velikim poslom, nekada su to osmatrački radari, nekada lovci „rafal“, a nakon tet-a-tet priče 13. novembra videćemo šta će novo dobiti Vojska Srbije (VS).

Tamo preko, u Hrvatskoj neće zaostati, ni najmanje. Hrvati polažu nadu u svetlu budućnost da će imati novca za drastično povećanje budžeta, i to sa težištem na nabavkama novih sredstava ratne tehnike. Prema projekciji za 2027. budžet će da poraste na 2,11 milijardi evra, za 30,93% u odnosu na troškove određene za iduću godinu. Deo budžeta za modernizaciju biće pozamašan - 1,18 milijardi evra. U 2028. planira se dalje povećanje odbrambenih troškova za 6,33%, na oko 2,25 milijardi evra, a pola od tog novca - oko 1,3 milijarde evra biće samo za nabavke. Hrvati su ove godine prestigli normu NATO-a od izdvajanja od 2% BDP-a. U savezu se smatra da za modernizaciju treba dati 20% budžeta, ali Hrvati su ambiciozni i 2026. udeo za sredstva ratne tehnike biće dvostruko veći od te norme. U novcu izraženo: 757 miliona evra.

Naravno, može čiča da plati „pet karata“ i udeo nabavki u budžetu Srbije je preko 50%. Bela kuća bi se oduševila da smo članovi NATO-a. Mora se povesti računa o tome da je budžet vrlo nečitak - nižu se neke cifre, ali ništa konkretno se ne vidi. Motivi kao i kod svih ostalih papira vlasti su prikazati nešto, ali istovremeno ništa što bi bilo predmet kritike većinskog dela javnosti koji ne podržava privatizovano „rukovođenje i komandovanje“ državom. Možete to nazvati i otetom državom, ali na istom ste - rade šta hoće i mašu nekim papirima i kažu da sve piše.

Zato za procene stvarne vrednosti nabavki tehnike za oružanu silu samo orijentaciono može da se sledi budžetska klasifikacija 512 (MAŠINE I OPREMA), a to zbirno čini 1,197 milijardi evrića. Kada se po toj stavci proračuna koliko se odnosi na nabavku „rafala“, zaboli glava - 68,24%!

U budžetu prikazani su avioni, ali ne i naoružanje za njih koje je naručeno ove godine - cena i izbor sredstava su

Hrvati su u okviru projekta nabavke „rafala“ morali da podignu šest građevina na aerodromu Pleso - jednu za simulator leta, jednu za eskadrilu, zatim po jedan hangar za održavanje aviona i za smeštaj, zgradu za održavanje motora i skladište rezervnih delova

poverljivi. Zasada znamo za Zaključak Vlade SP 05 broj 00-345/23024 od 29. avgusta 2024. godine za 12 aviona, prateću obuku, terensku i logističku podršku. Skraćenica SP znači „strogo poverljivo“, ali radi se o odluci Vlade koja se citira u budžetu. Indirektno kroz jedan zakon koji definiše uslove pribavljanja kredita za „rafal“ vidi se da papir SP broj taj i taj predviđa obavezu narodu od 2.745.000.000 evra. Posao sa francuskom firmom Daso avijasion potpisan je istog dana kada je odobren u Vladi što znači da je samo stvorena pravna podloga koja okončava direktne pregovore Vučić-Makron i dug period priprema posla za što je bio zadužen Siniša Mali.

Prošle godine platili smo Francuzima prvih 15% vrednosti posla (po završnom računu budžeta 412 miliona evra), ove godine prema podacima za prvih devet meseci planirano je 454,92 miliona evra, a potrošeno 422 miliona evra odnosno 92,8% i idemo... Prema obrazloženju budžeta koji se odnosi na sledeće

tri godine do 2028. godine neće stići ni jedan avion, ali posao će se ostvariti statistički - 15% vrednosti u 2026, još 15% 2027. i 25% u 2028; sve u svemu 80% pre dolaska prvog aviona u periodu koji tabela ne pokriva.

U novcu u 2027. za VnBA planira se pik plaćanja programa sa 866,5 miliona evra, zatim 2028. 582,2 miliona evra.

Ponešto o poslu nabavke VnBA govori zakon o potvrđivanju ugovora o kreditnom aranžmanu sa tri francuske banke koji je parlament izglasao juna ove godine. Kaže se u tom dokumentu da su avansno 30% već dali firmi Daso (revnosni smo kada treba platiti) od vlastitog novca - 30% u dve rate odnosno 823,5 miliona evra, pa da slede dve tranše od 25% - 686,25 miliona evra, koje se plaćaju „po učinku“, i za kraj „ostatak“ od 549 miliona evra što bi valjda trebalo da bude onaj novac koji Francuzi primaju na račun kada avioni slete u bazu. Taj novac plaća se u roku od 30 dana od prihvatanja relevantnog aviona „rafal“ i Daso će izdati fakturu za cenu svakog aviona odnosno ostatak te cene kada se proračuna šta su dobili posle prvog i drugog avansnog plaćanja i prvog i drugog plaćanja po učinku koje je definisano u rokovima 30. januara 2026. i 29. januara 2027.

Za onih 70% koje tek treba dati šest francuskih banaka obezbediće kredit državi Srbiji u iznosu od 1.921.500.000 evra. Banke su odmah prenele 73,85% na SFIM, francusku javnu banku za ra-

zvoj za finansiranje izvoza. U budžetu za 2026. na jednoj poziciji koja se odnosi na strane kredite navodi se novac koji će dati banka Natixis koja je u ugovoru sa francuskim bankama imenovana za globalnu koordinaciju, strukturiranje i dokumentaciju za direktnu nabavku 12 „rafala“ i povezanih proizvoda i usluga sa prvim danom obaveze da se plati nešto za glavnicu 13. novembra 2029. Poslednja rata – 13. maj 2036. godine. Kamate – šestomesečni EURIBOR plus 0,98%.

Naši novi VnBA su najbolji i koštaće u skladu sa očekivanim kvalitetom koji prema odrednicama navedenim u budžetu za Srbiju predstavlja sredstvo za protivvazдушnu odbranu, blisku vazдушnu podršku i strategijsko projektovanje sile. Kome treba da pokažemo zube – zna se, Hrvatima koji su u svoj program „rafal“ već ubacili puno novca, dobili su avione i ponosno lete nad gradovima domovine pokazujući šta to košta stotine miliona evra. Hrvati su platili glavninu „rafala“.

Kada se sračuna šta piše u završnim računima hrvatskog budžeta za period 2021–2024. oni su za 12 polovnih „rafala CR3–R“ platili 1,18 milijardi evra. Ove godine predvideli su za tu namenu još oko 88 miliona evra, iduće godine oko 64,6 miliona evra, i za 2027. ostavili su 7,6 miliona evra da podmire ostatak ostatka računa.

Hrvati su u okviru projekta nabavke „rafala“ morali da podignu šest građevina na aerodromu Pleso – jednu za simulatora leta, jednu za eskadrilu, zatim po jedan hangar za održavanje aviona i za smeštaj, zgradu za održavanje motora i skladište rezervnih delova. Pride sanirali su akumulatorsku stanicu, tri skladišta, rulnu stazu i stajanku, podigli su novu trafostanicu. Sada se radi na radionici za održavanje sedišta za iskakanje.

Hrvati lete na „rafalima“ sa puno žara jer su pod pritiskom da se tim avionom potpuno ovlada u skladu sa zahtevima NATO-a i da se uvede u dežurstvo. Problem predstavlja činjenica da „rafali“ služe samo za prikaze moći jer od decembra 2024. ukinuta je dežurna para sa MiG–21bis, sa avionima pripremljenim i naoružanim za poletanje. Od 1. decembra zadatak zaštite hrvatskog vazdušnog prostora na sebe su preuzeli Italijani i Mađari što ne zvuči dobro kada se

javnom mnjenju mora reći na što su to potrošeni novci.

Hrvatska može da se osloni na savez, ali ako su nabavili „rafale“, mora da služe nečemu. Podršku za osvajanje nove tehnike prirodno dobiće od Francuza i osim bilateralnih okvira pridružili su se kroz PESCO (program EU za podršku zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici) projektu „vazдушna nadmoć“.

Puno novca mora da se planira i za redovno održavanje „rafala“, obuku pilota i tehničara. Sve te troškove moraće da podnese i budžet Srbije u godinama koje su pred nama. Za infrastrukturu zasada je predviđeno u 2026. nekih 17 miliona evra za početak gradnje. Mora se produžiti poletno–sletna staza, podići prostor za avione i ljudstvo. Posebni deo batajničkog aerodroma za „rafal“ biće uređen tamo gde se nekada do 1999. nalazila 127. lovačka avijacijska eskadrila naoružana sa MiG–29. Precizno, natovci su porušili u to vreme fensi armiranobetonsko sklonište „Vranica“ izrađeno za dežurnu paru, sva ostala skloništa starog stila sa polulučnim za-

storom, prostor eskadrile. Od tih ratnih dana niko nije odlazio tamo jer nije bilo potrebe.

Pre nekog vremena na manevarske površine neko se setio da skloni avione bez resursa, stare MiG–21, „orlove“, „anove“, da ne vide gosti aerodroma zadržati tehniku i da se oslobodi prostor. Sada sledi revitalizacija za potrebe 101. lovačke avijacije eskadrile nastale 2006. godine fuzionisanjem pomenute 127. eskadrile sa „devetkama“ i 126. eskadrile u kojoj su leteli „kečevi“ (MiG–21). Treba pripremiti dolazak VnBA.

Iako zamašan deo novca ide baš na to, dobiće Vojska Srbije u 2026. godini i puno sredstava iz domaće proizvodnje, ali ne zna se šta i koliko. Može da se pretpostavi da se nastavlja preoruzanje artiljerije na samohotke 155 mm Nora–B52 jer su na paradi na Ušću videne pored 18 ranije izrađenih i šest novih primeraka na novoj šasiji izrađenoj u FAP. Dodatna baterija nije imala propisne registarske oznake i cenimo da tek treba da se provede procedura uvođenja u naoružanje. Ako postoji jedna baterija, valjda će da se nabave još dve i formira još jedan divizion od 18 oruđa.

Radi se na izradi raznih borbenih vozila „lazara 3M“, „miloša 2“, nekih novih „Aleksandara Ujedinitelja“, onih neobičnih pušaka sa dve cevi u kalibrima 6,5 mm i 7,62 mm koje kao da su nastale u laboratoriji dr Frankenštajna

Radi se na izradi raznih borbenih vozila „lazara 3M“, „miloša 2“, nekih novih „Aleksandara Ujedinitelja“, onih neobičnih pušaka sa dve cevi u kalibrima 6,5 mm i 7,62 mm koje kao da su nastale u laboratoriji dr Frankenštajna

ćem proizvođaču (navodno raznima, ali primarno se to odnosi na SNS miljenike iz Jugoimport-SDPR) za robu koju će dobiti VS.

Mora se platiti Izraelcima za višecevnne lansere raketa PULS, radare, dronove i ko zna šta još naručeno od firme Elbit, da podsetimo na veliki posao iz prošle godine u vrednosti od 1,64 milijarde dolara (kada pišemo o budžetu, koristimo evre, ali cene u poslovima naoružanja izražavaju se tradicionalno u zelembaćima). Ranije, pretprošle godine elbitovci su već dobili posao od 335 miliona dolara i ne zna se da li je sve plaćeno do sada, ali na paradi su videna tek pristigla sredstva iz Izraela i PULS sa raketama dometa 300 km i 150 km, i dron „hermes 900“ ukrcan na kamion i radari RPS-42.

Od Kineza stiže svašta, ne treba se iznenaditi ako uskoro saznamo da će pored „rafala“ da se nabave i kineski mlazni avioni. Kako se troši budžet vidimo na paradama, a i te predstave za predsednika i mase koštale su puno, ali to nećete naći u PDF-u sa prikazom budžeta. Mora se prikriti i zvaničnici kažu da su parade dobre za nas, pa šta, što bi kvarili priču analizama cene i troška prekrivanja novim asfaltom razrovanih ulica.

Da ne mislite da je kod Hrvata bolje. Troše oni novac, ali ponešto priznaju o tome. U oktobru je Sabor odobrio četiri programa vrednosti 1,945 milijar-

Od Kineza stiže svašta, ne treba se iznenaditi ako uskoro saznamo da će pored „rafala“ da se nabave i kineski mlazni avioni. Kako se troši budžet vidimo na paradama, a i te predstave za predsednika i mase koštale su puno, ali to nećete naći u PDF-u sa prikazom budžeta

di evra planirana na duži rok - 44 tenka „leo 2A8“, 18 samohodnih artiljerijskih oruđa „cezar Mk 2“, 420 terenskih vozila „tatra“ T-815m i sistem zaštite od dronova koji se radi kod kuće u firmi „Rade Končar“.

Sada će morati da stisnu zube i plate tenkove i borbena vozila pešadije. Stare dobre M-84A i M-80A delom su prosledili na front na istok, nešto su zadržali za obuku.

Odlučili su se za nemačke „leo 2A8“ koji će puno koštati - 1,3 milijarde evra za jedan bataljon od 44 komada. Da, trošak koji može da se poredi sa čitavom eskadrilom od 12 VBA, tj. „rafala“. U tekućoj budžetskoj godini za to su već izuzeli 144,8 miliona evra, ali nemačkog državnog novca koji je primljen kao nadoknada za 30 M-84A i 30M-80A koja je Hrvatska vojska poslala na uništenje na istočni front. Hrvati su samo za paradu dobili na pozajmicu „leo 2A4“. Dobiće oni model A8, ali polako, prvo da se plati - u budžetu za 2026. godinu pla-

nirali su skromnih 15,1 milion evra, a zatim sledi veliki račun - u dve godine 525,17 miliona evra, i slede dalji troškovi u budžetima koji nisu u zahvatu trenutnih projekcija.

Borbena vozila pešadije „bredli“ kao zamena za M-80A već su u Hrvatskoj. Iz američkih viškova primljeno je 89 primeraka, a 62 biće sređena za službu nakon remonta koji se uz američki nadzor provodi u Slavonskom Brodu. Prva vozila sređena su i predata početkom ove godine 1. mehanizovanom bataljonu iz Našica koji se uskoro seli u kasarnu u Belom Manastiru. Računi za taj program dobrim delom su plaćeni, a za iduću godinu mora se dati 30,93 miliona evra i 2028. samo 31.910 evra, i posao je gotov. Sada budžet osim tenkova mora da se usmeri na artiljeriju jer se do 2029. treba utrošiti gotovo 300 miliona dolara (bez PDV-a, tako se kod Hrvata pravi računica) za plaćanje jedne baterije od osam višecevnih lansera raketa M142 HIMARS. Tim sistemom pariraće lanserima PULS koje sada već ima VS.

Jedan veći trošak koji sledi za Hrvate je osam helikoptera UH-60M „blek houk“. Godine 2026. za tu namenu predviđeno je oko 26,68 miliona evra, a glavni račun ide u sledeće dve budžetske godine 2027 - oko 92,6 miliona evra pa 2028. 51,1 milion evra. U celini od 2024. do 2028 - 190,6 miliona evra za mašine i ostalu tehniku, obuku, podršku, infrastrukturu u bazi Lučko u kojoj će biti svih 12 „blek houkova“ - četiri koja su već dobili od Amerikanaca i osam u izradi.

To je samo deo troška jer od 236 miliona evra (273,8 miliona dolara) Amerikanci će donirati 120,5 miliona evra (139,4 miliona dolara). Hrvati će podmiriti svoj PDV, ali to nije problem američkih poreskih obveznika.

Sa Francuzima tek treba da se potpiše posao za „cezare“, zatim da se plati razvoj antidronskog sistema koji se čini važnim zbog potrošnje hrvatskog novca u hrvatskim firmama. Primetno Plenkovićeva vlada pokušava da oživi domaće firme i to se vidi kao strateški cilj. Uzor se vidi na istoku jer odbrambena industrija Srbije pravi sve i svašta i izlazi zavist kod suseda. Ako se ne promeni sistem vrednosti vlasti u dve zemlje biće parada i videćemo puno puta ko ima više haubica i ostalih sredstava. **N**

Uloga njihove generacije u svetskoj revoluciji

Istorija se ubrzano dešava u sezoni jesen/zima 2025. godine, stvari se menjaju (ili su se odavno promenile, ali tih promena tek sada postajemo svesni), a na različitim tačkama u svetu, mladi uokvireni u pojam „generacija Z“ pokrenuli su talas protesta koji su dovoljan simptom da sa planetom globalno nešto nije u redu. Da, i Srbija je jedna od tih tačaka

Piše Veljko Miladinović

Prošlo je bilo tek nedelju dana od smene vlasti u Nepal u protesta kojima je svet tepao „prva Gen Z revolucija“, a Tanudža Pandej, kojoj su svetski mediji tepali da je „poster girl“ protesta sa brojem 24 u zagradi uz ime, tog je dana povećala taj broj; u jednom lokalnu slavila je 25. rođendan sa prijateljima. I oni su kao i ona učestvovali u protestima koji su, u globalnoj perspektivi, ostali obeleženi slikama paljenja parlamenta, jurenja po ulicama korumpiranih predstavnika vladajućeg establišmenta i desetina stradalih, na kraju i smenom vlasti.

Ali osim još jedne svečice nisu imali baš puno razloga za slavlje. Iako su to „klinci koji su izveli revoluciju i smenili korumpiranu vlast“. Pili su pirinčano vino – to je više lokalna nego generacijska stvar naravno – dok su se iz zvučnika, na smenu, mogli čuti Bitlsi, Bob Dilan i bolivudski hitovi, podigli su čaše i pogledali se međusobno, kao da se pitaju kome ili čemu će da nazdrave. Nisu nazdravili slavljenici.

„Nazdravim ovoj slučajnoj revoluciji“, jedan od okupljenih je rekao.

Možda će neko primetiti da nisu rekli „našoj“ revoluciji.

Istorija se ubrzano dešava u sezoni jesen/zima 2025. godine, stvari se menjaju (ili su se odavno promenile, ali tih promena tek sada postajemo svesni), a na različitim tačkama u svetu, mladi uokvireni u pojam „generacija Z“ pokrenuli su talas protesta koji su dovoljan simptom da sa planetom globalno nešto nije u redu. Da, i Srbija je jedna od tih tačaka.

Nepalska „revolucija“ je brzo prošla kroz globalne medije, nije se tu mnogo detaljno ulazilo u prirodu mladalačkog

bunta, a u našoj lokalnoj sferi, na relaciji kafanske analize – društvene mreže, provlačio se taj momenat da su „ovi naši mekani“, što opstaje u korelaciji sa onim „a kako smo mi devedesetih“. Što je odraz dubokog nerazumevanja novih generacija.

Nepalski klinci su, zapravo, bar oni aktivisti koji su organizovali proteste, duboko razočarani nasilnim ishodom.

„To nije trebalo da bude revolucija. Zato nije“, govorili su medijima kasnije, kada je već malo ko bio zainteresovan za dešavanja u Nepal.

Ako se traži teorijska podloga za ono što Gen Z zapravo hoće, možda bi se mogla naći u radovima i idejama ekonomista koji se bave nejednakošću, od Tome Piketija do Branka Milanovića

Oni su nedeljama i mesecima organizovali proteste, neposredni povod je bio zabrana društvenih mreža, kao pokušaj gušenja kritike nepo dece establišmenta koja su se bahatila u toj inače siromašnoj zemlji (na ekonomskim tabelama u Južnoj Aziji, mogu da se nađu tek iznad Avganistana), a generalno protestuju protiv ukazivanja nejednakosti i korupcije. Ovo može zvučati i poznato, i tog 8. septembra kada je sve planulo (i kada je u sukobima stradalo 19 osoba) očekivali su da će to biti miran protest protiv „goustovanja demokratije“, na svakom protestu su insistirali da ne bude stranačkih zastava, delili su uputstva za mirno protestovanje, a odjednom su se pojavile neke nacionalističke organizacije koje su se prilepile protestima; i kada su se pojavili neki

nepoznati (naglasice da su to znatno starije osobe) koji su nastupili agresivno, oni su sa društvenih mreža poslali poruku svim građanima da se razidu.

Želeli su smenu vlasti, ali ne na taj način.

„Širom sveta, omladina Nepala slavljenica je kao predvodnik revolucije generacije Z, prve koja je tako brzo pretvorila onlajn bes zbog ‘nepo klinaca’, kako se nazivaju privilegovana deca elite, u rušenje političkog sistema. Putanja generacije Z u Nepal – ekonomski frustrirane, tehnološki vešte, obrazovno prekvalifikovane – deo je snažnog talasa mladalačkog nezadovoljstva koje se poslednjih godina izlivalo od Indonezije i Bangladeša do Filipina i Šri Lanke. Ali razgovori sa desetinama mladih Nepalaca, nakon pada vlade, jasno pokazuju da nagla i nasilna promena u zemlji nije bila ono što su zamišljali. Neko, nekako, izgleda da je skrenuo pokret u neočekivanom pravcu, ostavivši njegove mlade tvorce zapanjene, čak i sada dok se trude da pomognu novoj vladi da funkcioniše...“, piše u jednoj reportaži *Njujork tajmsa*.

Nezadovoljstvo generacije Z je, zapravo, univerzalan fenomen. Kod doživljaja mladih generacija i novog doba koje sa njim dolazi, mnogi upadaju u zamku – i to je bolika koju starije generacije prenose jedna na drugu – a to je da se karakteristike jedne generacije pripisuju njihovim godinama, a ne drugačijem doživljaju sveta. Drugim rečima, često se može čuti da će ih „sve to proći, kao što je i nas...“.

Zapravo, globalna istraživanja već godinama unazad, ako ne i punu deceniju, kod mladih (generacija Z i mladi milenijalci), beleže radikalne promene u shvatanju politike i društva, pa je prime-

tan ogroman rast u popularnosti socijalizma, u nekim krugovima i komunizma kao ideje, što je više odraz kritike sadašnjeg kapitalizma. Ali lampica se nije palila (osim u libertarijanskim intelektualnim krugovima) sve dok u Njujorku nije na izborima za gradonačelnika pobedio Zohran Mamdani, kao deklarirani demokratski socijalista.

A kada se istorija brzo odigrava, mnogi se uplaše da će još brže da se ponovi, pa se u kombinaciji nepalskog prevrata i mamdanijevskog uzleta, postavlja pitanje ako je „generacija Z“ postala revolucionarna, i ako je kapitalizam postao toliko koruptivan, da više nije hladnoratovski garant demokratije, da li je revolucija neizbežna i ako do nje dođe, kako bi ona izgledala?

Nepalski scenarij, ako se pita nepalska generacija Z, nije ono što se traži. Revolucija generacije Z je više u „klaudu“.

Redefinisanje društvenih odnosa je, sa druge strane, nešto što se nameće kao neophodnost, a ako se traži teorijska podloga za ono što Gen Z zapravo hoće, možda bi se mogla naći u radovima i idejama ekonomista koji se bave nejednakošću, od Tome Piketija do Branka Milanovića.

Piketi, kao nekada rokar ekonomije koji je svetsku slavu stekao delom „Kapital u 21. veku“ pre desetak godina, došao je do zbirke eseja „Da li je vreme za socijalizam“ iz 2022. godine. Taj njegov put je ilustrativan i simboličan.

Nepalski klinci su, zapravo, bar oni aktivisti koji su organizovali proteste, duboko razočarani nasilnim ishodom. „To nije trebalo da bude revolucija. Zaista nije“, govorili su medijima kasnije, kada je već malo ko bio zainteresovan za dešavanja u Nepal

„Da mi je neko 1990. rekao da ću 2020. objaviti zbirku tekstova pod naslovom *Vivement le socialisme!*, pomislio bih da je to neki loš vic“, napisao je.

A zapravo ceo svet živi u tom lošem vicu. Socijalizam, iliti „nova levica“ kod mladih bi mogao da se nađe u onom drugom vicu, za čije razumevanje je potrebno bazično poznavanje homonimije u engleskom jeziku; sve je, kažu, otišlo dodavola i ekstremna desnica je toliko ojačala, da je danas „*The left (levica) everything else that's left*“ (sve drugo što je ostalo).

U tom kontekstu je i paradigmatično što establišment protiv kog se bore mladi Nepalci čine tri najmoćnije stranke koje se smenjuju na vlasti: Kongresna partija (socijaldemokrate), Komunistička partija Nepala (maoisti) i Komunistička partija Nepala (marksisti-lenjinisti).

Piketi kao kritičar „hiperkapitalizma“ sada tvrdi da je socijalizam, uprkos tere-

tu prošlosti koji ga vezuje za staljinizam, „i dalje najprikladniji izraz za opis ideje alternativnog ekonomskog sistema u odnosu na kapitalizam“ („ne možeš biti samo ‘protiv’ kapitalizma ili neoliberalizma: moraš takode, i pre svega, biti ‘za’ nešto drugo, što zahteva precizno označavanje idealnog ekonomskog sistema koji želiš da uspostaviš“).

Američki neoliberali upozoravaju da američka omladina ne zna šta socijalizam zapravo sa sobom istorijski nosi, što takode potkrepljuju istraživanjima.

Generacija Z, makar prema istraživanjima u zapadnom svetu, u sve većoj meri podržava veću ulogu države u regulaciji tržišta, obrazovanju, zdravstvu; kritična je prema korporacijama i velikom biznisu.

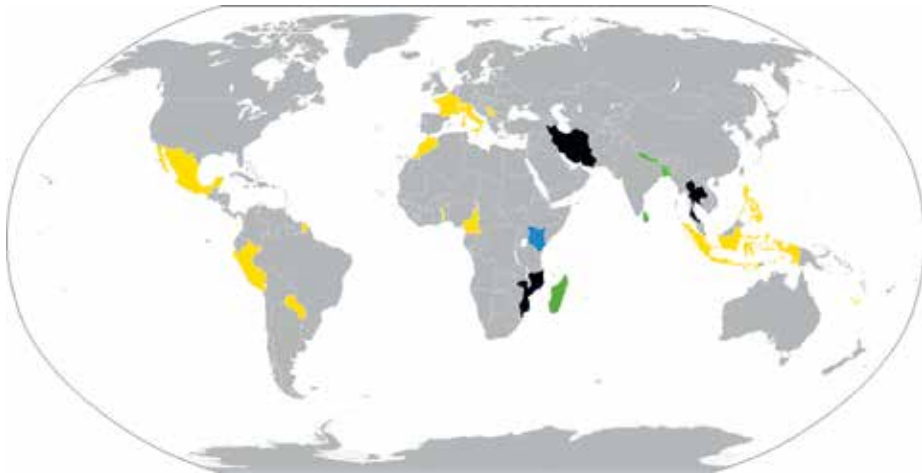
Prema jednom istraživanju grupe nevladinih organizacija u Velikoj Britaniji, iz februara 2023, pokazalo se da pripadnici Gen Z kao najmoćnije donosiocice odluka vide ekstremno bogate (1% najbogatijih) sa 39% ispitanika, a da su tek na drugom mestu vlade i državne institucije sa 24 odsto. Trend se vidi u odnosu na istraživanje iz 2018. koje je pokazivalo da 33% njih veruje da vlade donose odluke, a 29% da su to najbogatiji.

Istraživanje Deloittea o milenijalcima i Gen Z za 2025. ukazalo je na narastajuću nesigurnost u pogledu budućnosti:

Četvrtu godinu zaredom, troškovi života nalaze se na vrhu liste briga pripadnika generacije Z i milenijalaca. A ose-

GEN Z Protesti u poslednjih pet godina

- Protesti u toku
- Promenjena vlast
- Vlasti pristale na zahteve protesta
- Neuspeli protesti

ZAVRŠENI PROTESTI 2020-2021.

Država	Trajanje	Uzroci	Ishod	Rezultat
Tajland	feb. 2020 – dec. 2021.	Kršenje ljudskih prava; korupcija; nepošteni izbori 2019; regresija demokratije posle puča 2014; jačanje kraljevskih ovlašćenja	Neuspešni	Uvedeno vanredno stanje u Bangkoku; zahtevi nisu ispunjeni; sud zabranio reformu monarhije; masovni protesti

2022.

Šri Lanka	15. mart – 14. nov. 2022.	Korupcija; ekonomski kolaps; nepotizam; nepopularnost porodice Radžapaksa	Uspešni	Ostavke premijera i predsednika; formirana prelazna vlada; vlast srušena
Iran	od 16. sept. 2022. do 2023.	Smrt Mahse Amini; represivan pravosudni sistem	Neuspešni	Stotine ubijenih; desetine hiljada pretučenih/uhapšenih; veliki protesti

2024.

Kenija	18. jun – 8. avg. 2024.	Zakon o finansijama	Uspešni	Zakon povučen
Bangladeš	1. jul – 5. avg. 2024.	Autoritarizam; kršenje ljudskih prava; ekonomska kriza; „julski masakr“	Uspešni	Premijerka Šeik Hasina podnela ostavku i napustila zemlju; formirana prelazna vlada
Mozambik	11. okt. 2024 – 24. mart 2025.	Izbori 2024.	Neuspešni	Inauguracija Danijela Čapa; amnestija za demonstrante; masovni protesti

2025.

Nepal	8–13. sept. 2025.	Korupcija; nepotizam	Uspešni	Ostavka premijera Olija; ukinuta zabrana društvenih mreža; raspušten parlament
Istočni Timor	15–17. sept. 2025.	Predlog o kupovini 65 automobila za poslanike	Uspešni	Kupovina otkazana; ukinute penzije za bivše poslanike; političke promene
Madagaskar	25. sept. – 14. okt. 2025.	Standard života	Uspešni	Vlada raspuštena; puč 2025; predsednik proteran i smenjen

U TOKU Od 2024.

Država	Trajanje	Uzroci	Status
Srbija	od 1. nov. 2024.	Korupcija; urušavanje demokratije; cenzura; policijska brutalnost; rušenje nadstrešnice u NS	U toku

Od 2025.

Indonezija	od 17. feb. 2025.	Povećanje primanja poslanika; ekonomsko nezadovoljstvo; policijsko nasilje	U toku	
Togo	od 5. juna 2025.	Hapšenje repera Aamrona; ustavne reforme; nezaposlenost mladih; loši uslovi života; visoka cena struje	U toku	
Filipini	od 4. sept. 2025.	Antikorupcijski protesti; skandal sa kontrolom poplava	U toku	
Francuska	od 10. sept. 2025.	Mere štednje; otpor Bajruovoj vladi	U toku	Vlada raspuštena
Italija	od 19. sept. 2025.	Rat u Gazi	U toku	
Maldivi	od 20. sept. 2025.	Zakon o kontroli medija; korupcija	U toku	
Peru	od 20. sept. 2025.	Nepopularnost predsednice Boluarte	U toku	U toku proces opoziva
Maroko	od 27. sept. 2025.	Zahtevi za više ulaganja u zdravstvo i obrazovanje	U toku	Vlada povećala budžet za 16% za 2026.
Paragvaj	od 28. sept. 2025.	Korupcija; nepotizam; nepopularnost predsednika Penje	U toku	
Kamerun	od 12. okt. 2025.	Optužbe za izbornu krađu; autoritarizam; korupcija	U toku	
Meksiko	od 2. nov. 2025.	Ubistvo gradonačelnika Manza; neuspeh u borbi protiv kartela; korupcija	U toku	

čaj finansijske nesigurnosti raste – skoro polovina generacije Z (48%) i milenijalaca (46%) kaže da se ne oseća finansijski sigurno, a više od polovine obe generacije živi „od prvog do prvog“, navodi se u istraživanju.

Kao posledicu dobijamo i ovo: samo 36% pripadnika generacije Z i 39% milenijalaca koji imaju brige oko troškova života kažu da su se osećali srećno tokom prošle godine. A osmoro od desetoro kaže da pitanje finansija doprinosi njihovom stresu.

Generacija Z nije monolitna, naravno, iako procenti u istraživanjima govore da raste popularnost socijalizma, istovremeno, čak 95% ispitanika ima pozitivan stav o malim biznisima, a 81% o slobodnom preduzetništvu (u Americi), a jedno drugo istraživanje ukazuje da Gen Z i milenijalci imaju minimalno poverenje u državu, tek na pet i šest odsto, što je takođe pomalo kontradiktorno.

Ideje koje među njima preovladavaju mogu se naći kod Piketija i njemu bliskih teoretičara.

Na primer, ideja o progresivnom porezu na bogatstvo, imovinu i posebno visoko oporezivanje nasleđstva, među takozvanim zoomerima ima podršku od 60 do 70 odsto u Americi, dok u evropskim zemljama ide i do 80 odsto. Usvojena je teza da je nasleđeno bogatstvo „manje zaslužen“ u odnosu na ono što je pojedinac stvorio sopstvenim radom, pa porezi na nasleđstvo pomažu egalitarnijoj raspodeli. Dodatno, visoka koncentracija bogatstva vodi ka „patrimonijalnom kapitalizmu“, gde su moć i bogatstvo u rukama manjine.

Među američkim genzijevcima, ilustracije radi, može se primetiti i rast podrške sindikatima, što je u korelaciji sa idejom da radnici treba da imaju udeo u upravljanju kompanijama. Daleko je to od Kardelja, jer ove teorije prihvataju postojanje slobodnog tržišta i privatne imovine.

Za generaciju Z je doskoro važio stereotip da je nezainteresovana za tradicionalnu politiku, doduše i za šezdesetosmaše (bumeri) do te „prelomne“ godine verovala se da su nezainteresovani za svet u kome žive.

I protesti u Srbiji su deo globalnog talasa, koji ima neke univerzalne sličnosti,

bilo da je reč o propalestinskim protestima i antitrampovskim u Americi, bilo po evropskim zemljama ili na takozvanom Globalnom jugu, gde su sve eksplozivniji.

Probiranjem po svetskim vestima može se naleteti na izveštaje o mladim ljudima koji predvode proteste u Indoneziji, Maroku, Keniji, Šri Lanki, Bangladešu, na Madagaskaru, Filipinima...

Na Madagaskaru protesti su počeli na društvenim mrežama pod nazivom „Gen Z Madagascar“, što je neformalna grupa studenata koji se definišu kao „miroljubivi i građanski orijentisani“.

„Ovaj pokret je bez presedana, pre svega zbog horizontalne, spontane i decentralizovane prirode. Za razliku od ranijih mobilizacija koje su predvodile ili kooptirale političke partije, sindikati ili hariatične ličnosti, ovaj je nastao iz organ-

Ideja o progresivnom porezu na bogatstvo, imovinu i posebno visoko oporezivanje nasleđstva, među takozvanim zoomerima ima podršku od 60 do 70 odsto u Americi, dok u evropskim zemljama ide i do 80 odsto. Usvojena je teza da je nasleđeno bogatstvo „manje zaslužen“ u odnosu na ono što je pojedinac stvorio sopstvenim radom

skog kolektivnog ogorčenja, uglavnom u digitalnim prostorima, i oblikovao se bez jednog jedinog vođe“, opisala je za zapadne medije Ketakandrijana Rafitoson, profesorka političkih nauka na Katoličkom univerzitetu Madagaskara i zamenica predsednika organizacije Transparen-si internešenel.

U Maroku hiljade mladih koji su aktivni na platformi Discord protestuju kao pokret koji kaže da predstavlja generaciju Z.

„Vidimo iste slogane u kojima se traži dostojanstveniji život, bolja raspodela bogatstva i, iznad svega, funkcionalni sistemi obrazovanja i zdravstva. Ovi mladi bi voleli da poštuju pravila meritokratije, ali shvataju da su karte unapred nameštene protiv njih“, rekao je jedan sociolog iz Maroka.

U zemljama Južne Azije karakteristična je pobuna protiv „nepo klinaca“, u Afri-

ci se odnosi na rasipništvo, u Maroku se na primer, demonstranti fokusiraju na ogromne sume potrošene na renoviranje nekoliko fudbalskih stadiona za predstojeći Kup afričkih nacija i Svetsko prvenstvo 2030. godine.

To što negde dođe do smene vlasti usled ovih protesta ne mora da ima suštinsku važnost, nominalno i protesti u Srbiji doveli su do pada vlade, ali suštinski se ništa nije promenilo.

„Generacija Z možda još nema formalizovanu političku agendu. Ali već je promenila uslove debate idejom da više nije reč o pukom preživljavanju u nefunkcionalnom sistemu, nego o njegovoj radikalnoj transformaciji“, rekla je Ketakandrijana Rafitoson. „Ovo nije prolazna pobuna, već duboka generacijska promena koja je u toku. Možda danas živimo kroz prelomnu tačku sveta.“

Ono što pokret generacije Z na takozvanom Globalnom jugu čini efikasnijim nego u Evropi i na Zapadu, delom je i zbog demografske slike.

U južnoj i jugoistočnoj Aziji više od jedne trećine stanovništva je mlađe od 25 godina; u Africi taj broj skače na 60%, odnosno oko 750 miliona ljudi, sa prosečnom starošću od 19,7 godina. Generaciju Z u Aziji i Africi ukupno čini 1,5 milijardi ljudi. Na Madagaskaru stariji od 65 godina čine samo 3,4 odsto stanovništva, a generacija Z i milenijalci dve trećine stanovnika.

Poređenja radi, u Srbiji stariji od 65 godina čine 22,6% stanovnika, a mladi od 20 do 29 godina 10,6 odsto.

Horizontalno organizovanje, pacifizam, otklon od stranačke politike i borba za dostojanstvo, za sve to će neko reći da su odlike globalnog Gen Z pokreta, a neko drugi da su samo simptomi iskvarenosti postojećih sistema koji su ponekad toliko slično – od nacionalpopulista na Zapadu do komunista na jugu Azije – urušeni i devastirani.

Globalno gledano, generacija Z je najbrojnija generacija koja hoda planetom, a kasno je došla na raspodelu kolača (pre-raspodelu kapitala) i druga je generacija koja neće, po sopstvenoj percepciji, živeti bolje nego njihovi roditelji.

Toliko nezadovoljnih se ne može ignorisati.

A sigurno je samo da ih to neće proći sa godinama. **N**

Mi nijednu generaciju nismo sačuvali od rata

Znao sam da će pad Berlinskog zida nešto da promeni, ali ne baš toliko. Nisam mogao da pretpostavim da će te promene, ma kako bile i pozitivne, da izazovu mnogo toga i negativnog. Tada mi je sreća i ozarenost ljudi koji ruše taj veštački zid mnogo značila, i davala mi nadu i neki optimizam da će se nešto dobro u budućnosti desiti, ispričao je čuveni glumac i producent u razgovoru pred kamerama

Razgovarala Marina Fratucan
Fotografije Nebojša Babić

Zašto nismo uspjeli
da sprečimo rat? Zato
što nismo bili većina.
Demokratija je kod
nas dovela zapravo do
ratnog sukoba

P

oslednji put kada je Svetozar Cvetković dao veliki intervju za Nedeljnik, na naslovnoj strani je, ispod njegovog imena, pisalo „Kada ćemo opet živeti kao pre“.

Bilo je to u aprilu 2020. godine, u jeku pandemije, a proslavljeni glumac govorio je o novom, „izbeumljenom stanju sveta“, o mesecima kada su se spustile zavese, ugasile kamere, kada su utruli projektori, i kada su mnogi čitali.

„Samo je život uskraćen za reprizu“, poručio je čuveni Cvele na kraju razgovora sa Brankom Rosićem.

Pet i po godina kasnije, mogli bismo da opet postavimo pitanje „Kada ćemo opet živeti kao pre“. O tome je sa Marinom Fratucan, autorkom podkasta „Faktor 50+“ u produkciji Velikih priča, Svetozar Cvetković govorio otvoreno, u bašti „svog“ Ateljea 212.

Ceo razgovor će biti dostupan na YouTube kanalu Velikih priča ove sedmice, a iz njega smo za Nedeljnik izdvojili neke od najzanimljivijih delova.

Nismo bili većina

Sebe smatram Jugoslovenom. Pripadnikom nepostojeće zemlje i nacije koja je nekad bila brojnija, mnogo brojnija nego što je sada, a sada je na nivou ezoterije. Ta prošlost nije bila samo romantična, bila je i depresivna, i represivna, i očigledno je da je postojala neka netrpeljivost ili mržnja među tim narodima. Postojala je klika koja se probudila krajem osamdesetih i početkom devedesetih. Zašto nismo uspjeli da sprečimo rat? Zato što nismo bili većina.

Demokratija je kod nas dovela zapravo do ratnog sukoba.

Ali posle Titove smrti jeste krenula najprogresivnija faza, što se tiče muzike i umetnosti. To je ta generacija između

Titove smrti i pojave Miloševića. Osećali smo se vrlo slobodno kad nešto kažemo. Apsolutno nije bilo straha da budeš kreativan. Imao sam sreću da sam izvršio fakultet tačno u tom posttitoističkom periodu i da su nama, u poslu kojim se bavim, bila otvorena sva vrata u celoj zemlji, na prostoru koji je pokrивao dvadeset miliona ljudi.

Igrati ili ne

Ja sam došao u Atelje 212 zahvaljujući Miri Trailović, Muciju Draškiću, ljudima koji su bili tu kao što su Borka Pavićević i Jovan Ćirilov, koji su me prihvatili kada sam imao 22 godine. Kasnije sam bio i upravnik. A kad sam shvatio da je sada, tokom protesta, većina glumaca, pogotovo tih mladih, za to da se ne igra, ja sam pokušao da im kažem da su svi raniji upravnici, koji su bili tu kad sam ja došao, bili za to da se igra. Da je to bio naš bunt. I nisam naišao ni na kakvo razumevanje. Nisam ni ja igrao, naravno, ali sam bio u debeloj manjini. Ja i ovaj posao očigledno drugačije shvatam.

Ali da, igralo se. Kad bi se desilo neko grozno nasilje, i to ovde u ovoj ulici, dešavalo se da prekinemo predstavu, Pera Kralj bi izašao i rekao nešto, ali bismo onda nastavili da igramo predstavu. Naš žar je bio u tome da mi nešto radimo. Kao što ove generacije danas misle da je najvažniji fidbek od publike kada izađeš na scenu sa nekom parolom. I ja vidim kako to publika nagradi, jer smatra da je takav bunt potreban.

A ja sam shvatao podršku drugačije, više kroz ono što radim, kroz ono što su te moje predstave i filmovi. Živeo sam u toj utopijskoj ideji da ovo što radimo može da promeni svet.

Ubistvo Đinđića je promenilo tok istorije. Baš kao i razna druga ubistva u našoj istoriji, koja su nas sprečavala da uhvatimo korak sa svetom i da budemo deo tog sveta, a da ostanemo svoji. Ovde je uvek postojao krvnički odnos prema vlasti

Postojao je, naravno, politički teatar, i sve što sam radio sa Ljubišom Ristićem u starom KGPT-u. Ljubiša je, u domenu nečega što je pozorišna režija, na samom vrhu. Sve ostalo je politika, sve ostalo je diskusija, ali diskusija koja s njim ne bi bila dozvoljena. Jer on bi stalno govorio da je u pravu i da mi nemamo dobre i prave informacije.

Kad sam ukradio puter

Ove generacije danas nemaju ni želju ni strpljenja da slušaju iskustvo koje je proisteklo iz vremena u kojem smo mi živeli. Njih ne interesuje juče, nego ih interesuje sutra. I tu se razlikujemo. Mene je zanimala ta zemlja u kojoj smo bili. Uopšte ne želim da ih dezavuišem u njihovim stavovima i zahtevima, ali vreme u kojem smo mi imali bunt bilo je mnogo drugačije. Evo, ja ne mogu da zaboravim ukus benzina i dizela u ustima. Vučeš benzin iz neke kante da bi sipao sebi tričetiri litra i vozio se tog dana. To je bilo vreme bede, kada su ljudi bili srozani.

Jednom sam ukradio puter. Puter je bio dve trećine moje plate i to me je užasno nerviralo. I uhvatili su me da sam ga ukradio. Već sam tada snimio neke filmove, znali su me ljudi, znali su me i u toj samoposluzi. Bila me je sramota, ali sam to uradio; sebe sam doveo do bede da ukradem mali paket putera, u istoj ovoj ambalaži u kojoj je danas.

Naš bunt je bio drugačiji, ali on nije urodio plodom. Krenuli su tenkovi, a sve to košta mnogo više od paketića putera. Nikom ne bih poželeo to bolno iskustvo. Ne znam kako bi neko u Švajcarskoj reagovao na njega. A mi smo se provukli kroz to.

Jesmo li oštećeni? Naravno da jesmo. Nismo uspjeli da dovedemo do normalnog funkcionisanja sistema i države.

Ubistvo Đinđića je promenilo tok istorije. Baš kao i razna druga ubistva u našoj istoriji, koja su nas sprečavala da uhvatimo korak sa svetom i da budemo deo tog sveta, a da ostanemo svoji. Ovde je postojao krvnički odnos prema vlasti.

Porodica i spasenje

Imao sam strašno dobre roditelje i bez obzira na moju želju i neki značaj koji bih želeo da pridam tom paternalističkom odnosu prema svojoj deci, mislim da nikad neću moći da budem tako do-

bar otac kao što je moj otac bio prema meni, prema svojoj deci. Mislim da je on našao neku formulu koja je bila u njegovoj prirodi, u kojoj on ne bi toliko toga činio za mene, a da sam ja to tražio. Nego bi potpuno otvorio jedan svet za mene, pre svega u odnosu prema drugim ljudima. On je bio lekar, profesor medicine, on je učio druge mlade ljude, studente. Bio je ubeđen da ću ja da studiram medicinu. Ja jesam kao klinac putovao sa njim puno i gledao sve te operacije koje on radi, učestvovao u tome zajedno sa njim sa maskom, belom kapom na glavi, i posmatrao sve to i bio predodređen da budem to, ali mi je moj otac zapravo otvorio put ka mojoj profesiji, time što je bio vrlo otvoren i vrlo razuman i iracionalan u tome da na bilo koji način ja u tome mogu da uspem.

Moj brat je u roku od 48 sati od odlaska na drugu stranu sveta uspeo da nas poveže na internet. Samo da bi bio u kontaktu sa roditeljima.

Moj brat i ja smo bili privilegovani što smo imali takve roditelje. Obojica smo otišli potpuno različitim putevima u karijeri, ali smo imali podršku roditelja. Ja sam bio ovde i mogli su da prisustvu-

ju u svakom mom uspehu ili neuspehu od početka do kraja, dok je moj brat bio hiljadama kilometara daleko. Potom se vratio, baš kao što sam mu govorio da hoće, i počeo da vodi jednu ogromnu firmu ovde. Zahvaljujući svom načinu života i rada, uspeo je da podrži roditelje kada im je bilo teško, a i mene, u trenutku kada se nije znalo na koju će stranu moj život da ode. A on me je bukvalno svojom pronicljivošću doveo do spasenja.

Nove generacije danas misle da je najvažniji fidbek od publike kada izadeš na scenu sa nekom parolom. I ja vidim kako to publika nagradi, jer smatra da je takav bunt potreban. A ja sam shvatao podršku drugačije, više kroz ono što radim, kroz ono što su te moje predstave i filmovi

Zašto ja nisam otišao

Ja nisam imao dilemu da li da odem. Jednom kad je trebalo da odem u Ameriku, nekim potpuno drugim poslom, Makavejev mi je dao Kopolin telefon i rekao: „Nazovi ga obavezno, pozdravi ga od mene i pitaj ga ima li neku ulogu za tebe.“ Naravno da to nisam uradio.

Ali kada smo sa Ljubišom Ristićem i KPGT-om 1982. godine išli u Ameriku, tada sam ja već bio snimio taj Makov film, tada jedan od deset najgledanijih u Americi. Gde god bismo se pojavili u Los Angelesu, na žurkama na kojima svi pričaju o filmu, ljudi su krenuli da me zovu. Te idi kod ovog agenta, te idi pravi fotografije tamo. Mislio sam da je to nepotrebno – imao sam tada taj čuveni jugoslovenski pasoš i tržište od dvadeset dva miliona ljudi.

Možda bih drugačije uradio da sam znao šta će se desiti sa državom i društvom. Da će postojati neke bitne godine koje je cela moja generacija izgubila. Te najkonstruktivnije godine naših života, mi smo izgubili u tom osećaju benzina u ustima i stajanju u redovima i nemogućnosti da se otputuje nekuda.

Uloge koje sam odbio

Žao mi je što sam odbijao neke uloge u mladosti. Bio sam nadobudan, mislio sam da sam snimio dva-tri filma pa sad mogu da prihvatam i odbijam uloge kako mi padne na pamet. Žao mi je što se za neke ispostavilo da su dobri filmovi. Imao sam prosto loš njuh za to. Ipak, prošao sam kroz 45 godina bavljenja ovim poslom kroz mnoge stvari i imao mnogo sreće. I da radim sa našim i stranim velikim rediteljima, i da radim sa nekim velikim glumcima kao što su Brando, Maks fon Sidou, Karol Buke.

Jedino su se producenti čudili što dolazi neki plav tip iz Jugoslavije da igra „Montenegro“, a ima plavih glumaca u Švedskoj koliko hoćeš. Pa me je Makavejev odmah ofarbao u crno i rešio stvar.

Poslednja tajna Golog otoka

Sa većinom sam radio više puta. Od Makavejeva i Žike Pavlovića, preko Stoleta Popova, Miroslava Lekića, Gorana Markovića, zaključno sa Mišom Radivojevićem, sa kojim se zapravo poslednjih trideset i nešto godina i družim i radim. Sa Mišom sam prvo radio film „Ni na nebu ni na zemlji“, 1993. Bojan Maljević je imao dovoljno hrabrosti da finansira film koji će postati kulturno mesto. I zbog nas koji smo u tom filmu, ali i cele te ekipe, zbog priče, zbog nekih replika, ali i zbog Bajagine muzike u tom filmu. Sve to poprima neki drugi smisao danas.

Od tada smo nas dvojica prošli jedan veliki, značajan, prijateljski i kreativni odnos kroz tih nekoliko filmova i kroz seriju „Žmurke“, za koju neskriveno mislim da je jedna od naših najboljih serija.

I ovo što ćemo sada da radimo, to jeste neka tačka na ceo posao koji smo zajednički radili. „Ostrvo na dnu“ je zanimljiva priča o pedesetim godinama prošlog veka, i to istinita, sa Golog otoka. Poznao sam bar desetak ljudi iz naše profesije, umetnika, koji su preživeli tu golootočku priču. Ali su svi to držali pod velom tajne. I ova priča koju sada pričamo u tom filmu vezana je za priču dede Gordana Kičića koji je između ostalog bio i Titov lekar, ali koji je pre toga po službenom zadatku boravio na Golom otoku da otkrije neku zarazu ili anomaliju koja se tamo desila i da tu raščlani šta se zapravo desilo sa svim ljudima tamo. Njemu je bilo direktno prećeno životom, i njegovoj po-

Kad sam shvatio da je većina glumaca, pogotovo tih mladih, za to da se ne igra, ja sam pokušao da im kažem da su svi raniji upravnici, koji su bili tu kad sam ja došao, bili za to da se igra. Da je to bio naš bunt. I nisam naišao ni na kakvo razumevanje. Nisam ni ja igrao, naravno, ali sam bio u debeloj manjini

rodici, da tu tajnu ne oda. Tako da je ni ja sad neću odati.

On je tu tajnu zakopavao do svog odlaska. I onda je nazvao Mišu Radivojevića i dao mu je dokumenta o toj priči, pa je Miša napravio taj scenario za koji skoro niko, evo već deset godina, nije verovao da je istina. A onda smo se mi ipak odlučili da to napravimo uz sredstva koja smo obezbedili, a koja nam nisu dovoljna, ali ćemo probati da uradimo sve što možemo.

Pronaći zrno opravdanja

Ne mislim da je gluma sposobnost igre koja izlazi van onoga što si ti. Sve što igram i predstavljam, iskreno predsta-

vljam, iz onoga što sam ja i onoga što postoji u meni. Čak i kada su negativci u pitanju. Ako su zlikovci u pitanju, ja pokušavam da nađem zrno tog opravdanja za to zašto je taj čovek takav i da ga na taj način predstavim. Ne opravdavajući njegove zločine, nego opravdavajući to da takav čovek može da postoji. Sve što glumac izvede, a to treba da bude pre svega iskreno i istinito, i ako mu i onaj ko je na sceni sa njim ili pred kamerom sa njim poveruje, onda će poverovati i onaj ko je u gledalištu.

Evo, u Hartefaktu igramo predstavu „Kako sam naučila da vozim“. Tekst je napisala Pola Vogel, koja je za to dobila Pulicerovu nagradu. Hteo sam da tu predstavu uradim još u Ateljeu, ali nisam uspeo. Radi se o odnosu jednog starijeg čoveka i jedne devojčice čiji se raspon kreće od 11 do 18 godina u samom komadu i ona preko časova vožnje lagano ulazi u odnos sa njim koji je neadekvatan. Dakle, i taj odnos podrazumeva neku vrstu obostrane ljubavi, s jedne strane, ali s druge strane podrazumeva jedan fizički odnos koji je potpuno neadekvatan, i koji se, na kraju krajeva, i tragično završava. Dakle, tu je reč o zlostavljanju jedne devojčice i sad bi ja trebalo da igram tu ulogu...

Predstavu je režirala Tara Manić, a ja igram sa mladom glumicom Martom Bogosavljević, i u tom trouglu smo napravili jedan odnos poverenja.

I desilo se svojevremeno da me je žena, nakon igranja predstave, pitala kako sam mogao to da igram. Pokušao sam da objasnim, a ona mi je rekla: „Vi ste za mene jedan ljigavi manipulator.“ I to sam prilično lično shvatio.

Potcenjeni Mak

Makaveje je uvek voleo da ga iznenadiš u kadru, da uradiš nešto što ti uopšte nije rekao. Bio je atipičan, mnogo je znao, ali je bio nepredvidiv. Nikad nije radio film po prethodno napisanom scenariju. Nekoliko puta sam ga pitao šta snimamo sutra, a on bi odgovorio da nema pojma i da sad treba to da napiše. Tako je snimljen film „Gorila se kupu u podne“. Sedeo sam u malom „opelu“ i vozio bih ga po Berlinu, i on bi rekao, hajde da stanemo ovde, sad ćemo ovde da snimamo. Pa onda nameštamo svetlo i snimamo i idemo dalje. Onda se dogodilo da naletimo na drugo snimanje filma – Vima Vendersa. I svi se tamo oduševili kad vide Makavejeva. On je

toliko značajna ličnost u svetu kinematografije, a kod nas nikada nije dobio zasluženo mesto.

Zid tek što je bio srušen. Tada je trebalo da se razmontira najveći Lenjinov spomenik na svetu, u istočnom Berlinu, i Mak je smislio da ja igram ruskog oficira koji ne da da se sruši Lenjinov spomenik, koji ga štiti. Onda smo stvarno išli na buvljak i tražili rusku uniformu i ja bih to probao odmah. To je bio jako niskobudžetni film, dvojica producenata dala su nam novac da snimamo nedelju dana. Nakon te nedelje, pokazali smo im šta smo snimili, a onda su oni rekli – evo vam za još nedelju dana. Pa za još deset dana. I tako smo širili i širili film. Potom je prikazan u Berlinu, i van konkurencije dobio nagradu kritike.

Kod nas ne postoji kopija tog filma, ni kopija „Montenegra“, ni „Manifesta“.

Znao sam da će pad Berlinskog zida nešto da promeni, ali ne baš toliko. Nisam mogao da pretpostavim da će te promene, ma kako bile i pozitivne, da izazovu mnogo toga i negativnog. Tada mi je sreća i ozarenost ljudi koji ruše taj veštački zid mnogo značila, i davala mi nadu i neki optimizam da će se nešto dobro u budućnosti desiti.

Vlada Divljan

On je rođen u maju, ja u junu. Bili smo iz istog kraja. Vlada je bio legenda vremena i muzike. Splet okolnosti je bio takav da se desilo da u trenutku Vladinog odlaska ja budem u Rusiji. Kad sam razgovarao sa Dinom, ona mi je rekla, nisam se nadala da će taj dan da bude danas. A meni je prošla kroz glavu pesma „Rusija“ i predstava koju smo tada igrali, i predstava Tomasa Mana, na minus 45 stepeni.

Margita je opomena

Margita Stefanović je svakog čoveka ostavljala bez daha, uključujući i mene. Imao sam sreću da sam je upoznao kada je imala 17 godina i shvatio sam da se radi o osobi koja ne hoda po tlu, nego malo iznad

Margita je bila dobar duh ovog grada, a nju je ovaj grad prepustio nestajanju. Njen odlazak je opomena generacijama koje dolaze

tla, i da je to neka vrsta specijalne inteligencije, prirode, slobode.

Ona nije bila samo član te grupe. Dragom mi je da moja deca i danas komuniciraju sa tom muzikom kao da je rođena juče. To u rokenrolu nije baš tako lako postići, pogotovo kod nas.

Ta devojka je bila dobar duh ovog grada, a nju je ovaj grad prepustio nestajanju. Njen odlazak je opomena generacijama koje dolaze. Tako da to jeste jedna gradska, beogradska sudbina jedne neverovatne osobe koja je bila dobar duh ovog grada i kao takav duh je ovaj grad nju prepustio nestajanju, i ona je zapravo u tom prepuštanju ovoga grada i otišla. Njen tragični odlazak je uvek neka vrsta opomene generacijama koje dolaze, a koje mogu da prate tu muziku i koje samim tim interesuje i ko su ti ljudi koji su bili u toj grupi, a koji više nisu među živima. Ali oni mogu svojim svedočanstvima da stvore neku sliku i o tom vremenu, a i o njoj kao o jednoj neverovatnoj osobi.

Strah od pedesetih

Nemam neki odnos prema prolaznosti i brojevima koji se ne smanjuju. Desi mi se da dodem kod neurologa, i požalim mu se, a onda on kaže: je l' vidite ove knjige što stoje iza vas? E, u tim knjigama piše šta je normalno da se čoveku desi posle 50. godine i zbog čega ne treba da paniči.

Mnogi glumci imali su strah od pedesetih. I otišli su rano. I Cica Perović, i Radmilović, i Aligrudić. I sećam se da se Pera Kralj najviše plašio, bez obzira što je on kasnije otišao iz života. Ali baš tada se jako dobro čuvao. Ali u tim godinama se čuvao strašno.

Privilegija je baviti se celog života nečim što te opušta. Nikad nisam posao doživljavao kao neko opterećenje. Kao neko opterećenje sam doživljavao to da obezbedim da imam posao, kada bih morao da se bavim produkcijom.

Strah od rata

Mi na ovim prostorima nismo bili sposobni da makar jednu generaciju ostavimo bez rata. Bio bih srećan da ova deca ne dožive ono što je moja ćerka doživela. Ako se nečega plašim, plašim se rata, zato što nemam nikakvu komunikaciju s ratom, ne želim da vodim rat. Ne želim da učestvujem u ratu, ne želim da pucam, niti da neko puca na mene. **N**

Šta ćerka ne može da oprosti Entoniju Hopkinsu?

Oproštaj se ne daje da bi se dao, već kada se zaista dođe do njega. Ali u tim komplikovanim odnosima roditelja i dece, ćerki i očeva, sinova i očeva, često dolazi do još većih komplikacija

Piše Zorica Marković

Abigejl Hopkins ima jednog od najvoljenijih očeva na svetu. Malo je onih na planeti koji mu se ne dive, njegovom glumačkom talentu, dikciji, ulogama koje je imao; Antonija Hopkinsa ne morate poznavati ni kao dvostrukog oskarovca da biste znali njegovu veličinu, ljubaznost, prirodnost. Uljudan čovek, mentor mlađim kolegama.

Ali, Abigejl s njim skoro od rođenja, a to je pre oko 57 godina, gotovo da nije imala nikakav kontakt. I kada je postojao, bio je hladan, nategnut, skoro pa mučan. Nedavno je, objavivši autobiografiju, Hopkins progovorio o tome da nisu u kontaktu negde oko 27 godina. Umeo je ranije da izjavi da ga „nije briga“ gde je i šta mu je sa ćerkom. To je delovalo hladno. Kakav je to otac?

Sada, korigujući te izjave, kaže da u tom trenutku to jeste delovalo hladno, ali da nije mogao da se stalno osvrće. Istina je da je otišao iz braka koji je bio užasan (što njegovom odgovornosti i alkoholizmom) kada je devojčica imala samo 14 meseci, i da je to njegovo najveće žaljenje.

„Mogao bih da nosim ogorčenost zbog

prošlosti, ali to je smrt. Ti ne živiš. Moraš da priznaš jednu stvar: da smo nesavršeni. Nismo sveci. Svi smo grešnici i sveci ili šta god da smo. Radimo najbolje što možemo.“

Svaki pokušaj pomirenja sa ćerkom odmalena nije uspevaio – pokušali bi pa bi se vratili unazad, i sve tako, jednostavno, nije mogla da mu oprosti.

Oboje slični – pomalo hladnog držanja, svako krut na svoj način. Ni poslednji poziv za pomirenje baš nedavno, koji je poslala supruga Antonija Hopkinsa, nije uspeo jer je ostao bez odgovora.

„Abigejl nikada nije izgledala kao da može da mi oprosti što sam napustio porodicu kada je bila beba. Imala je svoje razloge. Ne mogu je kriviti za to.“ O otuđenju kaže: „Slomilo mi je srce.“

Postoje situacije u kojima je zdravo ne oprostiti - naročito kada bi oproštaj značio odricanje od sopstvenih granica, umanjivanje ozbiljnosti povrede ili sopstvene vrednosti

Iste dve decenije kasnije, možda koju stranicu dalje u trač rubrici – jer tuđe boli su uglavnom postale tračevi ostalih, za jednog drugog oca, nekadašnjeg Džejmisa Bonda, Pirs Brosnana, jedna večera značila je prve korake pomirenja sa usvojenim sinom iz prethodnog braka Kristoferom, kojeg je odsekao svoje vreme zbog zloupotrebe droge i alkohola, verujući da će mu tako spasti život.

Tolstoj bi, da parafriziramo, rekao da su ove nesrećne priče nesrećnih porodica nesrećne na svoj način.

Porodica sa bliskošću i intenzitetom emocija nosi i naličje, ponekad ono što se čuva u četiri zida ispliva kasnije, a ponekad ostane u duši i nosi se do kraja života kao rana koja teško zaceli. Sukobi roditelja i dece nisu tako retki, a ni ono što zovemo otuđenje i oproštaj kojeg nema.

Ponekad čak ni intenzitet sukoba roditelja i deteta ne mora da bude toliko izražen da bi se veze prekinule zauvek, ili makar samo u srcu.

A nekad je sve toliko komplikovano i teško da ni smrt bilo roditelja ili deteta ne može da zaceli sve ono što se do-

godilo.

Zašto je nekim ljudima tako teško da oprostite, i da li je uvek vreme da se oprostite? Ili, postoji li vreme za oprostaj, i vreme da se čovek drži onoga da postoje stvari preko kojih nije moguće preći?

„Oprostaj je jedan od najkompleksnijih psiholoških procesa, jer se ne tiče samo odnosa prema drugome, već i odnosa prema sebi“, kaže psiholog i psihoterapeut dr Stanislava Popov. „Kada govorimo o sukobima roditelja i dece, govorimo o relacijama koje su duboko ukorenjene u identitetu – u detinjstvu smo u potpunoj zavisnosti od roditelja, a u odraslom dobu često pokušavamo da iznova postavimo granice koje tada nisu bile moguće.

Postoji, svakako, vreme za oprostaj, ali i vreme za odlaganje oprostaja – dok osoba ne dođe do tačke unutrašnje spremnosti. Oprostiti prerano, dok bol još nije prepoznat i obrađen, može značiti da se samo ponavlja stari obrazac potiskivanja i potčinjavanja sopstvenih osećanja. Tada oprostaj nije autentičan čin oslobađanja, već način da se izbegne suočavanje sa težinom doživljenog.“

Abigej kaže da je kao mlada potiskivala toliko emocija da je zamalo poludela, i da je to bilo najgore vreme kojeg se seća. „Bila sam mnogo ljuta i bilo je mnogo tugovanja.“ Pre mnogo godina je rekla i da voli oca, ali i da voli svoju nezavisnost. Je li to oprostaj, da pitamo retorički.

„Kod odraslih ljudi, kapacitet za oprostaj zavisi od niza faktora – pre svega od sposobnosti da se prepoznaju i prihvate sopstvene emocije, od stepena emocionalne zrelosti, ali i od iskustva koje je osoba imala s roditeljima“, kaže dr Stanislava Popov. „Mladi odrasli, koji su tek u procesu separacije od roditelja, često nemaju dovoljno unutrašnje stabilnosti da oprostite u punom smislu te reči, jer još uvek pokušavaju da razdvoje lojalnost od autentičnosti. U kasnijem životnom dobu, kada se ličnost integriše i kada postoji osećaj unutrašnje sigurnosti, često se otvara i prostor za oprostaj koji ne negira bol, već ga prevazilazi.“

Važno je razumeti da oprostaj nije obaveza, dodaje naša sagovornica. „Postoje situacije u kojima je zdravo ne oprostiti – naročito kada bi oprostaj značio odricanje od sopstvenih granica,

umanjivanje ozbiljnosti povrede ili sopstvene vrednosti. U takvim slučajevima, zadržati distancu ne znači mržnju, već čin samopoštovanja.“

Ljudi se međusobno razlikuju po kapacitetu da oprostite – to zavisi od lične istorije, emocionalne strukture i od toga koliko su naučili da sami sebi pruže razumevanje i zaštitu, kaže Stanislava Popov. „Neko je spreman da oprostite kada uspe da sagleda širu sliku, a neko drugi tek kada prestane da se nada drugačijem ishodu. Ne postoji univerzalna mera; svako ima svoj ritam i svoju istinu.

Treba, zato, razlikovati ono što mislimo da bi 'trebalo' da osećamo od onoga što zaista osećamo. Oprostaj koji dolazi iz autentične potrebe, iz procesa unutrašnjeg sazrevanja, donosi mir i olakšanje. Oprostaj koji se daje zato što se 'mora' ili zato što ga drugi očekuju, često produbljuje ranu, jer je u suprotnosti s onim što osećamo.

Zato odgovor na pitanje da li postoji vreme za oprostaj nikada nije jednoznačan. Postoji vreme svakog pojedinca

Zreli oprostaj, stoga, ne briše sećanje, već menja njegovu emociju: umesto gorčine ostaje razumevanje, umesto potrebe za osvetom - mirna distanca

– trenutak kada bol više ne upravlja njegovim životom, ali ni potreba da bude u pravu. A ako to vreme nikada ne dođe, i to treba poštovati – jer i odsustvo oprostaja ponekad znači da smo naučili da štitimo ono što je u nama zdravo.“

Ako odgovor nije tako lak i jednostavan, može li se onda citirati ono da se oprašta – zbog sebe?

„Oprostaj, u svom najdubljem smislu, ne postoji da bi se opravdao tuđi postupak, već da bi se osoba oslobodila unutrašnjeg tereta bola, gorčine i zarobljenosti u prošlosti. On nije čin velikodušnosti prema drugome, nego čin brige o sopstvenoj duši. Međutim, da bi oprostaj zaista bio isceljujući, mora biti autentičan, a ne nametnut – i upravo tu nastaje najveća razlika.

U društvu koje često vrednuje 'dobrotu' i 'pomirenje' kao moralne ideale, ume da se stvori snažan pritisak da

se oprostite – i to brzo, bez zadržke, kao dokaz duhovne zrelosti. Religijska uverenja, kulturne norme i porodični obrasci ponekad taj pritisak čine još jačim, pa se čovek nađe u moralnom raskoraku: s jedne strane oseća bol, a s druge strane stid što još ne može da oprostite. Na taj način oprostaj prestaje da bude ličan proces, a postaje društvena obaveza.

U takvoj klimi često zaboravljamo da ne mora svaka emocija odmah biti prevaziđena, niti svaka rana zaceljena. Kada društvo ili okolina insistiraju na oprostaju bez razumevanja unutrašnjeg puta do njega, zapravo zahtevaju od pojedinca da se odrekne svog osećanja bola – i time mu uskraćuju pravo na autentičnost. Takvi, iznudeći oprostaji, nemaju stvarnu psihološku vrednost: oni ne oslobađaju, već potiskuju. Često mogu i da nanese dodatnu štetu, jer osoba koja 'oprasta' pre vremena zapravo poriče sopstvenu povređenost i na taj način gubi kontakt sa sobom“, kaže doktorka Popov.

Kada nema izvinjenja, ljudi često ne opraštaju. Nekima je jednostavno lakše da nose taj „neoprostaj“ nego da pređu preko nečega i krenu dalje, kažu „ne mogu“. Postoje li situacije u kojima je zdravo ne oprostite?

„Zdravo je ne oprostite onda kada bi oprostaj značio izdaju sebe – kada bi se dao iz straha, pritiska ili osećaja krivice, a ne iz stvarne unutrašnje spremnosti. Neoprostaj je tada izraz samopoštovanja i zaštite ličnih granica: priznanje da nismo dužni da pomirimo ono što nas je trajno povredilo“, ističe Stanislava Popov. „U nekim odnosima, naročito porodičnim, oprostaj se često doživljava kao moralna obaveza, ali u stvarnosti on ima smisla samo ako proistekne iz autentičnog uvida, ne iz prinude. Odbiti da oprostimo ne znači ostati zarobljen u ogorčenosti – to može značiti da biramo istinu umesto iluzije, i samopoštovanje umesto lažnog mira.

Zato je zdravo ne oprostite kada bi oprostaj bio način da se umani sopstvena bol, da se izbriše granica između žrtve i onoga ko povređuje, ili da se ispoštuje tuđe očekivanje nauštrb vlastite istine. Takvo 'neopraštanje' nije znak zatvorenosti, već emocionalna iskrenost – često neophodan korak da bi se kasnije, možda, došlo do istinskog unutrašnjeg mira.“ **N**

Crna venčanica kao zajednički znak upozorenja

Regionalna kampanja „Dok nas smrt ne rastavi“, koju je sa ciljem prevencije femicida pokrenuo Autonomni ženski centar, ujedinila je osam zemalja regiona, Srbiju, Hrvatsku, Crnu Goru, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Severnu Makedoniju i Albaniju, oko iste poruke: femicid nije tragičan izuzetak, već kraj nasilja koje je trajalo godinama i koje je okolina mogla da prepozna. Ovo je prvi put da zemlje regiona u isto vreme i istim simbolom progovaraju o fenomenu koji svaku od njih pogađa jednako duboko, stvarajući zajednički jezik otpora nasilju.

U središtu kampanje nalazi se crna venčanica. U Srbiji ju je osmislila kreatorka Marija Tarlać, dok su na svakom od drugih tržišta lokalni dizajneri stvarali svoje verzije haljine. Različite po kroju, materijalu i estetici, one dele istu ideju: da preokrenu simboliku venčanja. Umesto onog trenutka kada „belo“ najavljuje ljubav, sigurnost i novi početak, crna venčanica podseća na žene čiji je život prekinut upravo u odnosima koji su počeli obećanjem podrške „dok nas smrt ne rastavi“.

U našoj kulturi venčanje je i porodični ritual i društveni ugovor. Njime se, pod plaštom ljubavi, često učvršćuju očekivanja o ženskoj poslušnosti, žrtvovanju i ćutanju. Crna venčanica zato nije samo znak žalosti; ona je raskid sa tišinom. Ona preuzima oblik haljine koju svi prepoznavamo, ali joj oduzima nevinost, pretvarajući je u javni spomenik onima koje više nemaju glas. U regionu u kojem se većina femicida dešava u domu i u kojem su najčešći učinioci sadašnji ili bivši partneri, ova promena značenja pogađa u samu srž problema.

O razmerama problema svedoči statistika. Tako su od 2011. do 2024. godine u Srbiji ubijene čak 424 žene. Tokom 2024. ubijeno je najmanje 18, a od početka 2025. godine do danas najmanje 14 žena. U značajnom broju slučajeva nasilje je ranije bilo prijavljeno. Uprkos tome, dom je ostao mesto najvećeg rizika. Ovi podaci nisu samo statistika, već pozadina pred kojom crna venčanica stoji kao vizuelni dokaz da je svaka propuštena reakcija imala svoje ime i prezime.

FOTO: DUŠAN MILENKOVIC

„Koliko god da verujemo da su venčanja simbol ljubavi i sreće, iskustvo žena koje su preživele nasilje pokazuje da mnoge od njih prvi put pretrpe nasilje tokom venčanja ili neposredno nakon njega.“

Vanja Macanović,
Autonomni ženski centar

Zato je kampanja usmerena na prepoznavanje obrasca nasilničkog ponašanja: izolacije od porodice i prijatelja, mikrokontrolle svakodnevnih aktivnosti, nadzora putem telefona i mreža, finansijskog ograničavanja, ucenjivanja, pretnji samoubistvom ili nasiljem. To su sve signali koji, posmatrani pojedinačno, mogu delovati bezazleno, ali zajedno čine put koji prečesto završava femicidom.

U regionu u kojem su zajednice tradicio-

nalno blisko povezane, odgovornost okoline je još važnija: često je upravo neko iz neposrednog kruga taj koji prvi može da prepozna opasnost. Zbog toga je od ključnog značaja edukacija građana i građanki čija je uloga da prepoznaju ovu vrstu ponašanja, ne okreću glavu, poveruju ženi koja govori o nasilju i da, uz podršku ženskih organizacija, pomognu da se napravi prvi korak ka sigurnosti.

Kampanja zato ne govori samo o pojedinačnim slučajevima već o neophodnosti promene društvenih obrazaca koji normalizuju tišinu, kontrolu i nejednakost. Njena snaga leži upravo u regionalnoj mreži ženskih organizacija koje tradicionalno sarađuju u borbi protiv ovog zajedničkog problema, nudeći konkretne resurse: informacije, savetovanje, grupe podrške, pomoć u proceni rizika i izradi bezbednosnih planova.

Crna venčanica, koja se u različitim oblicima pojavljuje širom regiona, ovim postaje zajedničko vizuelno sećanje, ali i nada da će svaka sledeća priča dobiti podršku pre nego što stigne do crne hronike. Femicid nije privatna tragedija, on je društveni i politički problem koji se tiče svih nas.

Sprećimo femicid zajedno!

A kako ste se vas dvoje upoznali?

Ovo je najčešće pitanje koje Ana i ja čujemo od ljudi u Americi kad se prvi put susrećemo

Piše Rajko Grlić

Dragi Gorane, Ovo je, ako me računica ne vara, a u tome nikada nisam bio slavan, moje dvadeset i sedmo pismo. To znači da smo nas dvojica izmijenili pedeset i četiri pisma i time pokrili čitavu jednu godinu.

Taj mali jubilej mogli bismo proslaviti tako da zamolimo one koji zaviruju u naša pisma da i oni nešto napišu. Nakon ovih godinu dana oni znaju puno o nama i bilo bi lijepo da i mi saznamo nešto o njima.

U Americi na svim mogućim koktelima, ručkovima i večerama, jedno od najčešćih pitanja od ljudi koje Ana i ja po prvi put susrećemo, i koje vjerojatno nikada više nećemo vidjeti, glasi: „Kako ste se vas dvoje upoznali?“

To je za njih najčešći „icebreaker“, pitanje kojim se „razbija led“, kojim olakšavaju početak razgovora s nepoznatima.

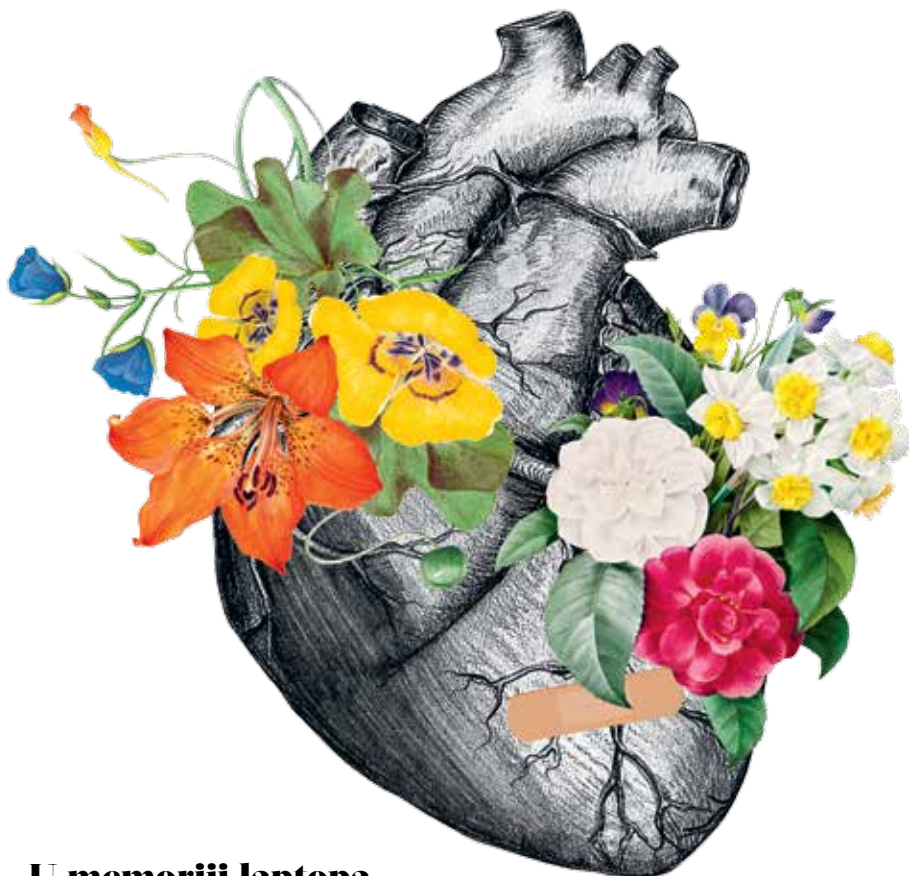
U memoriji laptopa pronašao sam kolekciju odgovora na to pitanje. To je davno netko sakupio i objavio na Facebooku. Sačuvao sam ih jer su mi se učinili kao sjajni okidači za filmske priče.

Iz tog mnoštva izabrao sam samo četiri i ispričavam se osobi koja ih je sakupila što ga/ju ne spominjem jer nažalost nisam zabilježio njegovo/njezino ime.

„Moja baka bi često pjevala na balkonu, a moj djed je tu često prolazio na povratku s faksa i tako su se zaljubili i vjenčali.“

„Moji roditelji upoznali su se u punom autobusu kada je tata rekao mami da može sjesti njemu u krilo, a ona ga je poslušala.“

„Moja baka je imala tri sestre i djed je došao vidjeti stariju sestru, no ona ga je odbila. Baka je onda rekla: 'Pa ako ga ti ne želiš...' Počeli su hodati i u braku su više od 60 godina.“

**U memoriji laptopa
pronašao sam kolekciju
odgovora na to pitanje.
To je davno netko
sakupio i objavio na
Facebooku. Sačuvao sam
ih jer su mi se učinili
kao sjajni okidači za
filmske priče**

„Moja teta je radila u tekstilnoj industriji koja je proizvodila vojnu uniformu. Jednom je napisala kratku poruku sa svojim podacima i ubacila je u džep vojne košulje. Vojnik je odgovorio,

dopisivali su se i sad su vjenčani već 60 godina.“

Predlažem vama koji ovo čitate da jednostavno, u dvije-tri rečenice, što kraće – to bolje, ispišete kako ste se upoznali sa svojim partnerom ili partnericom, kako vaši roditelji, bake i djedovi ili šukunbabe i šukundjedovi.

Možda neki mladi scenarist/ica ili režiser/ka pročita vašu priču i od toga jednoga dana nastane film. Što bi rekla gospođa Elvira, baka Baneta Bumbara: „Nikada ne znaš zašto je to dobro!“ **N**

Kako je Mišić pobedio carevinu

KOLUBARSKA BITKA: 16. NOVEMBAR – 14. DECEMBAR 1914.

Piše Dejan Stojiljković

„Mi smo bili ključ celog fronta koji je imao oblik leta ždralova...”

Nikola T. Žunić

(jedan od 1.300 kaplara)

Jesen je dan, tmuran i potmuo, magla krati vidik a sitna kiša kvasi grube uniforme i čelik bajoneta nataknutih na puške. Duva hladan, novembarski vetar, vojnici stoje postrojeni u blatu i čekaju naređenje za juriš.

Jesen je 1914. godine i uskoro će početi jedna od najkrvavijih bitaka u ratu koji će Srbiji doneti mnogo stradanja a njenom protivniku, Austrougarskoj imperiji, sporu, ali izvesnu smrt.

Oglašen gubitnikom, senilnim i nesposobnim, na pola koraka od pada u nemilost, poraženi vođa neuspešnog prvog austrougarskog napada na Srbiju, general Oskar Počorek, zakleo se javno i svečano da će Srbija pasti do Božića.

Tako je otpočeo drugi austrougarski napad na Srbiju preko Drine i Save.

Srpska vojska je bila iscrpljena borbama na Drini, slaba i umorna, sa oskudnim zalihama hrane, opreme i municije. Biće da je u tome kajzer Franc video šansu za popravni svog pulena Oskara pa mu je dodelio još pojačanja, a vispreni taktičar Počorek je došao na genijalnu ideju da svaka jedinica ima vodiča – Slovaka.

I zaista, Počoreka je poneo početni uspeh nakon ponovnog napada na Srbiju u septembru. Srpske jedinice su se lagano povlačile pred njim, za njima su išle izbeglice, narod se bojao da će ponovo biti žrtva austrougarske odmazde.

„Ovde i deca umeju da bacaju bombe...“, zapisao je jedan austrougarski re-

dov pokušavajući tako da opravda zločine koje su činili njegovi saborci.

Nova kaznena ekspedicija bila je u punom zamahu.

Već na samom početku dejstava, Počorek iz Banje Koviljače piše svom kajzeru: „Srpske jedinice se povlače u neredu prema Kragujevcu i nema izgleda za borbu.“ Ipak, to pisamce nije sadržalo do kraja istinu. Počorek nije imao snage da potpuno potisne srpske snage i da napreduju onako brzo kako je namećavao. Ali kajzer je ionako navikao da ga lažu, skoro svi, od dvorana do novinara, pa što ne bi i jedan general?

Da bi sve ipak išlo naruku Počoreku, i da bi se sprečila katastrofa na Drini, iz Vrhovne komande mu šalju sveže trupe.

Nadmoćna austrougarska armija kreće u napad velikih razmera na frontu širokom oko 160 kilometara. Šesta armija prelazi Drinu, i žestoko napada srpsku Treću armiju, padaju Gučevo, Boranja i Jagodnja. Desno krilo ove austrougarske formacije zatim dolazi na Sokolsku planinu.

Međutim, tu je njihovom napredovanju kraj.

General Petar Bojović ih žestoko napada svojom Prvom armijom i potiskuje na položaj znan kao Mačkov kamen.

Tamo će se desiti jedna od najbrutalnijih i najkrvavijih bitaka u dotadašnjem toku rata.

Slom na Drini i Kolubari precizno je pokazao sve slabosti gorde imperije za koju se mislilo da je nepobediva i besmrtna. Hrabri srpski vojnik, sa čuturicom rakije o boku i vunanim čarapama na nogama, pokazao je da carevina nije ni jedno ni drugo

Počorekov plan je bio da srpsku vojsku uništi baš na – Kolubari.

S tim u vezi, njegova taktička predviđanja su bila da će Srbi braniti Valjevo.

Ali Srbi ga nisu poslušali, već su ostavili Valjevo nebranjeno i povukli se prema Kolubari.

Tako je slavna Kolubarska bitka otpočela 16. novembra 1914. manevrom kojim naša vojska dolazi na desnu obalu Kolubare.

Trajaće punih 30 dana i 30 noći.

Ispostavilo se da će najveći saveznik srpskim trupama biti blato, mulj i močvare oko ove reke koja se izlila u širinu od čak tri kilometra od svog toka. Ipak, vojsku mori glad i iscrpljenost, nedostatak odeće i municije, a posebno poražavajuća po moral bila je vest da je general Bojović ranjen.

Na njegovo mesto biće imenovan tvrdoglavi obrenovićevac iz Struganika, četiri puta penzionisani i reaktivirani general Živojin Mišić Žuća.

Bio je to najbolji čovek koga je u tom trenutku Vrhovna komanda mogla postaviti na čelo demoralisane i uzdrmane vojske.

Već 20. novembra Počorek uvodi pojačanja i pojačava napade. Srpska vojska je u rasulu i povlačenju. Prva srpska armija se povlači na planinu Suvobor. Bitku na ovoj planini na čijim padinama je Struganik, rodno mesto generala Mišića, maestralno će opisati Dobrica Ćosić u svom remek-delu „Vreme smrti“. Pored nje, jedno od većih stratišta biće i Vrača brdo koje će čak po petnaest puta biti naizmenično preuzimano od strane srpske i austrougarske vojske. Na njemu će izginuti oko 20.000 srpskih i 30.000 austrougarskih vojnika a njihovi ostaci danas počivaju u zajedničkoj kosturnici koja se nalazi u Crkvi Sv. Velikomu-

čenika Dimitrija u Lazarevcu. U toj bici poginuo 20. novembra i čuveni levičarski ideolog i teoretičar, vođa socijalističkog pokreta u Kraljevini Srbiji, Dimitrije Tucović.

Krajem novembra, general Mišić će sveopštu situaciju okarakterisati kao „veoma lošu“.

Srpska vojska nastavlja sa povlačenjem na nove položaje.

Vlada i Vrhovna komanda se povlače iz Beograda u Kragujevac.

Čak je i ostareli kralj Petar negde iz rova kod Kolubare pucao na Austrijance.

U Beogradu ostaje jedna herojska jedinica koja će dati poslednji otpor Počorekovim jurišnicima.

Svi su mislili da je kraj blizu.

Svi, ali ne i general Mišić.

Konačno, i Beograd pada 2. decembra 1914. godine.

Austrijski novinari su u transu. Pišu o velikoj pobjedi i slomu Srbije. Slave generala Počoreka, oprostili su mu i zaboravili Drinu.

Bečke novine objavljuju čitulje Beogradu.

Samo dan nakon Počorekovog trijumfalnog ulaska u Beograd, tačno u sedam časova izjutra počinje srpska kontraofanziva čiji uvod je velika artiljerijska priprema. Mišić je ovu naredbu izdao bez saglasnosti Vrhovne komande, svojeglav, po čemu je bio poznat, smatrao je da mu ne treba njihova dozvola i da je kadar sam da ispraši Počoreka

„Beograd je mrtav a srpski vojnik više ne postoji“, kažu oni.

Slavi se austrougarska vojska i veliki ratnik Oskar Počorek. Međutim, zaboravili su na vojnog genija iz Struganika koji je već spremao ofanzivu kojom će ih sahraniti i čiji osnovni princip bi mogao da se poredi sa starom srpskom „Oruk!“ metodom.

Počorekovo razmetanje u opustelom i razorenom Beogradu bilo je opet izraz jedne aristokratske dekadencije i nemanja osećaja za stvarne događaje. On jednostavno ništa nije naučio na Ceru. Niti

je poznao svoje vojnike, niti je poznao razlog protivničke. Ovo potonje je bilo naročito pogubno.

A i njegovi lični motivi u ovom surovom ratu bili su bizarni. Bio je poslat od svog kajzera da „kazni“ Srbiju ali on, iako u to vreme već vremešni gospodin, nije u tome video samo ispunjavanje vojničke i patriotske dužnosti već šansu da se zadovolje lična ambicija i sujeta. Otud i to nepotrebno paradiranje usred okupiranog i poniženog grada, otud i razmetanje nesvojstveno germanskom karakteru (ruku na srce, Počorek i nije bio Austrijanac), otud i opuštanje velikog dela vojske na samo četrdesetak kilometara od neprijatelja.

Pa kako da onda oni mučenici u rovu koji su pošteno iskrvavili gaće boreći se sa Srbima ne pomisle da je svemu kraj i da je vreme da malo odahnu, jer u novinama piše da srpskog vojnika nema, a vrhovni komandant smatra da je vreme za glancanje ordenja i peglanje uniformi.

Tako su austrougarski vojnici nastradali, između ostalog, zato što su previše verovali svojim generalima i svojim novinama.

Samo dan nakon Počorekovog trijumfalnog ulaska u Beograd, tačno u sedam časova izjutra počinje srpska kontraofanziva čiji uvod je velika artijerijska priprema.

Mišić je ovu naredbu izdao bez saglasnosti Vrhovne komande, svojeglav, po čemu je bio poznat, smatrao je da mu ne treba njihova dozvola i da je kadar sam da ispraši Počoreka. Napad je potpuno iznenadio Austrijance koji su mesto srpskih granata čekali sledovanje saher-torte i šnenokli povodom proslave neke od godišnjica kajzera Franca.

Na drugoj strani, general Mišić je naredio da svaki srpski vojnik mora da ima čuturicu napunjenu šljivovicom i nove vunene čarape.

Zaista, kako je Mišić uspeo da pobedi nadmoćne Austrougare?

Pre svega, on je vojnike tretirao kao sopstvenu decu. Umeo je da im stvori dodatni moral, da ih motiviše, ulije im snagu... Dobro, ako ne baš snagu a ono malo rakije niz grlo. Obilazio ih je, razgovarao sa njima, bodrio ih, pitao ih da li su gladni, da li su im bušne čizme, odakle su, da li su ženjeni, koliko dece imaju...

S druge strane, Počorek je bio general koji svoje vojnike nije tretirao čak ni kao ljude već kao topovsko meso. Pa i ne čudi mnogo što je davao nebulozna naređenja tipa: „Potrudite se malo više i ne brinite mnogo za gubitke.“

Koliko se prosećan austrougarski vojnik osećao bedno prilikom pohoda na Srbiju, dovoljno govori svedočanstvo jednog od njih, podoficira Matije Malešića koji je u svoj dnevnik zapisao sledeće:

„Tako sam gladan, stalno mislim na kuću i na to kakav će biti život kad se vratim... Mogao bih da pišem o mnogo čemu, ali ne smem da potrošim suviše papira jer sam Bog zna koliko će ove borbe trajati, a papira nema. Moram da se usredsredim na ono najvažnije – a sam Bog zna ko će se dokopati dnevnika ako ja poginem? Bolje zadržati misli za sebe. Šta će biti sa mnom? Sav sam bolestan. Na stopalima od promrzlina ne osećam ništa osim tamo gde mi je koža ispucala, a ne čujem više na desno uho. Sumnjam da sam isto ljudsko biće kakvo sam nekad bio.“

Dakle, dok se srpski vojnik brinuo da li će imati dovoljno municije i da li je dobro naoštrio bajonet da njime izbode

Zbog velikih gubitaka, naročito među oficirima, srpska vrhovna komanda je odlučila da u bitku baci 1.300 mladića, intelektualaca i studenata, koji su prvo poslani na obuku u vojnu školu u Skoplju a onda na front

Švabu kada mu nestane metaka, taj isti Švaba je, s druge strane, bio utučen zbog nestašice papira.

Dok je Srbin brinuo o tome da ne ostavi nejač bez onog ko će da ih othrani, austrougarskog vojnika je silno brinulo da neko, ne daj Bože, ne čita njegov dnevnik nakon što ga strefi metak negde kod Ralje. Srpski vojnik je nastavlja da se bori čak i ako bi mu granata otkinula levu šaku a geler izbio desno oko, s druge strane, austrougarska vojska je muku mučila sa promrzlinama.

Eto kakve su se dve vojske sudarile.

Jedna narodna, sa ljudima tvrdim, prekaljenim i odlučnim, na čijem čelu je bio isti takav čovek iz naroda, koji je kao dete jedva pretekao, jer je bio najmlađi od trinaestoro braće i sestara.

Druga vojska je bila ono što se danas popularno naziva „multietničkom“. S tim što su Austrougari našli praktičnu primenu za tu multietničnost i multikulturalnost pa su u prve redove gurali Čehe, Poljake, Slovake i Hrvate kako bi ovi iskazali odanost velikoj imperiji tako što bi džaba poginuli za nju. Nakon što bi oni obavili svoju svetu dužnost, nastupali bi pravi Germani koji su, otkrio nam je general Mišić tu strogo čuvanu vojnu tajnu, bili ipak vićniji paradama i strojevom koraku nego ratovanju.

Oskar Počorek je postao svestan da je austrougarski front probijen tek 6. decembra.

Do tada, veliki broj njegovih jedinica je bio potpuno razbijen ili u povlačenju: 16. korpus je bio u bežaniji severno od Valjeva, 15. korpus je odstupao prema Lajkovcu, dok je 13. korpusu naredio da što duže drže položaj kod Lazarevca. Verovatno je i njima poručio da se ne obaziru na takvu sitnicu kakva su gubici.

Dva dana kasnije, svestan da je pred novim porazom, odlučuje da se glavni na jedinica utvrdi na frontu koji bi se prostirao od Stepovjevca do Mostinja.

Ali Mišić i njegovi vojnici su nezadrživi.

U pitanju je ista ona upornost koju će srpski vojnik pokazati na Kajmakčalanu kada se bude krenulo u konačno oslobođenje zemlje.

Austrougarske jedinice u neredu odstupaju prema Šapcu, zatim prema Dunavu i Savi, jednostavno ne postoji položaj koji mogu da drže duže od 48 sati. Srpska vojska napada u talasima, njeni udari su precizni i nepredvidljivi, Austrougari prosto ne mogu oko da otvore. Počorek je svestan da će uskoro morati da se bori za Beograd u kome je do pre samo nekoliko dana pravio pobedičku paradu. To je gorka ironija ratovanja, nešto na šta kajzerov ugledni general nije računao, o čemu nije učio na predavanjima i raspravljao na sastancima, kontraudar koji je rasturio njegovu armiju poput slagalice jedinstveni je manevar u istoriji ratova i Počorek će postati njegov svedok.

Pod velikim pritiskom Prve i Druge srpske armije, ono što je ostalo od Počorekovih korpusa beži u Srem, tako se 12. decembra faktički završava Kolubarska bitka.

Tri dana kasnije, oslobođen je Beograd.

Preuzimanje prestonice od srpske armije označilo je neslavan kraj austrougarske jesenje ofanzive, ali i kraj jedne krvave avanture i jedne vojne karijere.

Austrougarska više nikada tako neće potceniti Srbiju.

Ali to joj neće biti od velike pomoći jer su još tad, u jesen 1914. godine njeni dani bili odbrojani.

Slom na Drini i Kolubari precizno je pokazao sve slabosti gorde imperije za koju se mislilo da je nepobediva i besmrtna. Hrabri srpski vojnik, sa čuturicom rakije o boku i vunanim čarapama na nogama, pokazao je da carevina nije ni jedno ni drugo.

U principu, Mišić je vodio odbrambeni rat, dozvolio svojoj vojsci da se odmori i sabere redove, onda je pronašao pravi način da ih motiviše i iz potpune defanzive krenuo u potpunu ofanzivu.

Ono što je, između ostalog, obeležilo Kolubarsku bitku jeste i čuvena i dirljiva priča o 1.300 kaplara.

Zbog velikih gubitaka, naročito među oficirima, srpska vrhovna komanda je odlučila da u bitku baci 1.300 mladića, intelektualaca i studenata, koji su prvo

poslani na obuku u vojnu školu u Skoplju a onda na front. Svakom je dodeljen čin kaplara. Poznat i kao „dački bataljon“, ova jedinica sačinjena od jedva pa sazrelih dečaka čije su ambicije bile da postanu profesori, pesnici, slikari, filozofi, pravnici predstavlja simbol žrtvovanja Srbije u Prvom svetskom ratu.

Nije poznato da je u istoriji ijedna država učinila nešto slično.

„U borbi za slobodu, Srbija je žrtvovala najdragocenije. Svoju mladost. Poslednje što je imala. Zalihe svoje inteligencije stavila na žrtvenik otadžbine. Đake i studente. Ali ti mladi ljudi koji su iz školskih klupa, posle samo dva meseca obuke, krenuli u borbu, nisu se smatrali žrtvama“, zapisao je francuski vojni istoričar Žorž Revol.

„Ali je izvesno“, nastavlja Revol, „oni su podigli moral umornim ratnicima i prevagnuli u odsudnoj Kolubarskoj bitki u korist svog naroda. Ova srpska mladost, koja je dala primer i učinila podvig, i mom životu dala je smisao. Da ih

Dok se srpski vojnik brinuo da li će imati dovoljno municije i da li je dobro naoštrio bajonet da njime izbode Švabu kada mu nestane metaka, taj isti Švaba je, s druge strane, bio utučen zbog nestašice papira

pamtim, o njima pričam i pišem, jer su lekcija kako se ljubi otadžbina i sloboda. To je lekcija i o smelosti Vrhovne komande srpske vojske da toliko rizikuje i oklevetanog srpskog naroda, da pred njim skidamo kapu i učinimo gest poštovanja i priznanja.“

Ko zna, možda bi Kolubarska bitka bila dobijena i bez njih, ali oni su dali veliki podstrek umornim i demoralisanim vojnicima i njihov doprinos je prosto nemerljiv. Borili su se hrabro i ginuli. Među njima nije bilo samo sinova iz redova običnog sveta, za razliku od nekih novijih vremena gde su gospodstva i bogataška deca (o deci političara da

ne govorim) zaštićena i kroz život klike sigurnom linijom protekcije i nepotizma, u to vreme su u dačkom bataljonu rame uz rame ratovali sinovi predsednika skupštine Andre Nikolića i seljačka deca sa Zlatibora.

Jedan od 1.300 kaplara bio je i Strahinja Nušić, sin našeg najvećeg komedijografa Branislava Nušića, koji je svom ocu, sluteći preranu smrt, u poslednjem pismu napisao:

„Dragi Ago, ne žali za mene. Ja sam pao na braniku otadžbine za ostvarenje onih velikih naših ideala koje smo svi mi složno propovedali...“

Zbog neuspeha u dve ofanzive na Srbiju, general Oskar Počorek je penzionisan 23. decembra 1914. godine.

Zli glasovi iz Vrhovne komande austrougarske vojske su mu poručivali da izvrši samoubistvo... Na primer – da se obesi.

Na šta im je ovaj, kažu, samo lakonski odgovorio:

„Kada doživim da jedan austrougarski vojskovođa pobedi srpsku vojsku, rado ću to učiniti.“ **N**

PLAY WELL: Nova pravila odgovornog igranja

Industrija igara na sreću poslednjih godina prolazi kroz veliku transformaciju: od sektora koji se najčešće vezuje za rizike i predrasude, do oblasti u kojoj se sve glasnije govori o zaštiti igrača, edukaciji i odgovornosti kompanija. Jedan od najambicioznijih pokušaja da se pravila igre zauvek promene dolazi iz Flutter Entertainment-a, globalne grupacije čiji je član i MaxBet, kroz strategiju Play Well.

Sušтина Play Well pristupa jednostavna je i jasna: igra treba da bude zabava, a ne problem. Da bi se to postiglo, kompanije moraju da preuzmu mnogo aktivniju ulogu u prepoznavanju rizika i zaštiti korisnika. To podrazumeva tehnologiju koja prepoznaje rizične obrasce ponašanja, jasne limite koje igrači mogu sami da postavе, kao i mogućnost da u svakom trenutku naprave pauzu ili isključe nalog. Ideja je da odgovorno igranje ne bude izuzetak, već normalan deo svakog korisničkog iskustva.

Za Flutter, standard odgovornog igranja

postavljen je vrlo visoko: cilj je da tri četvrtine svih aktivnih online korisnika do 2030. godine koristi barem jedan alat za kontrolu igre. To je ambicija koja industriju pomera u pravcu preventivnog, a ne reaktivnog pristupa. Umesto da kompanije reaguju tek kada problem postane vidljiv, logika Play Well modela je da ga spreči pre nego što nastane.

U praksi, ovo znači da se ponašanje igrača posmatra kroz napredne modele i analitiku, koji mogu da prepoznaju kada

neko igra duže nego što je uobičajeno ili ulaže više nego ranije. Tada sistem automatski predlaže pauzu, limit ili proveru postavki. Maksimalni fokus je na tome da igrač ostane u zoni zabave, a ne rizika.

MaxBet, kao deo velike globalne grupacije, u region donosi ove standarde — ne samo kao regulatornu obavezu, već i kao deo kulture odgovornosti prema korisnicima. U praksi, to znači jasnije poruke, dostupnije alate samokontrole, jaču edukaciju i transparentan odnos prema igračima. U industriji u kojoj se poverenje teško stiče, a lako gubi, ovakav pristup predstavlja veliki iskorak.

Iako igre na sreću neće nikada biti bez rizika, način na koji ih kompanije upravljaju može da napravi ogromnu razliku. Play Well zato nije samo korporativni program, već pokušaj da se promeni čitava percepcija industrije. Ako igra treba da bude zabava, onda je odgovornost — igra kompanije. Ovo je prvi put da to u regionu počinje da se primenjuje zaista ozbiljno.

Ovde nikada nije voden jihad al-Akbar

Islamska tradicija pominje dve vrste rata: jihad al-asghar – mali rat – i jihad al-Akbar, veliki rat. Ovaj prvi se odnosi na osvajачke i odbrambene ratove, ovaj drugi, veliki, neuporedivo teži, na unutrašnju, spiritualnu borbu protiv zabluda i strasti

Piše Svetislav Basara

Nisam, Miljenko, imao prilike da se vozim u „tesli“. A baš i ne čeznem da je imam. Ja sam ti čovek analognog doba i analognih instrument tabli, čije obrtomere, brzinomere, i raznorazne merne instrumente – što ih je više, to bolje – meni ne mogu nadomestiti nikakvi svetlucavi displeji. Nisam fasciniran automobilskim novotarijama, hiperdeluksuzima, elektrifikacijama i digitalizacijama. Uvek mi bude pomalo hladnjikavo u takvim autima iako su automatski klimatizovani, ne pušim u njima ali me pomalo sramota što sam pušač, dok se u njima vozim kao da strepim da ću nešto izgubiti.

Seti se (pisao sam ti o tome) kako sam pre četiri godine u Zagrebu puna dva sata razgledao oldtajmere izložene na (beše li Cvijetnom) trgu. Svaki od tih oldtajmera, među kojima je bilo i stogodišnjaka – a od kojih nijedan nije bio best of epohe (uglavnom ondašnja srednja klasa) – bio mi je nemerljivo privlačniji od bleštavih poslednjih modela audija i BMW-a, čije unutrašnjosti liče (u boljem slučaju) na komandne table kosmičkih brodova SF iz filmova B produkcije, a (u gore, češćem) na kancelarije prekonoc obogaćenih biznismena iz provincije.

Sve to pikselsko bleštavilo – ne samo automobilsko – naglašava sivilo i opustošenost tzv. realnog sveta. Depresivno bi mi bilo ući u „teslu“, pa izaći u nekom blatnjavom sokaku u, recimo, Malom Mokrom Lugu. Kao što mi je još depresivnije otići u Pariz (ili Beč) na nekoliko dana, pa u povratku – kad se avion spusti na 200–300 metara – ugledati stare automobilske gume, zardale šporete, mrtve mačke i svakojak šut, sve to razbacano po pustopoljinama najlon-

skim kesama okićenog Srema, u koji je duh Ibarske magistrale duboko (i zauvek) penetrirao.

Da, bilo je, kao i uvek, lepo na večeri u Cpice-u. Restoran nije bio prepun, hrana je – nije ti to promaklo – bila bolja nego ranije, ambijentalna muzika je bila tiša, kasnooktobarsko veče lepo, razgovor ugodan, sve je bilo po starom, samo si ti, umesto rakije pio neko dobro pivo, koje se, izgleda, pojavilo na tržištu i u kafanama nakon što sam ja prestao da pijem.

U razgovoru smo samo uzgred pomenuli Sajam knjiga, koji nekog ozbiljnijeg pomena i nije bio vredan – ne zbog produkcije, ove godine je bila solidna – nego zato što je (čini se zauvek) iščilela ona atmosfera, bez koje je Sajam knjiga isto što i Sajam nameštaja, a manje atraktivan od Sajma automobila, pogotovo od izložbe oldtajmera.

Na Sajmu sam bio u ponedeljak, smucao se po štandovima nekih sat, sat i po, kupio dve-tri knjige koje sam bio naučio da kupim i vratio se u selo rešen da više ne idem na Sajam. Ali u subotu se

predomislih i odlučih da ipak odem na Sajam. I to iz niskih pobuda. Ovo iz „niskih pobuda“ znači da na Sajam nisam otišao iz razloga zbog kojih se ide na Sajam, nego da bih obavio uviđaj, za koji su hrvatski puristi smislili ne baš uspešnu inačicu – „očevid“.

Šta sam, dakle, hteo da uviđam, šta da očevidim? Najkraće rečeno: hteo sam da vidim na šta će ličiti Sajam – koji ni u ponedeljak nije ličio ni sebe – na dan 1. novembra, u koji je bila zakazana novosadska komemoracija, dok je nekoliko dana ranije na sve štandove koji su najavili da će raditi u subotu i sve one koji će Sajam posetiti tog dana, bila bačena fatva da su „nečasni“. (Jedno bismo pisano svakako morali posvetiti srpskom poimanju časti i beščašća.)

Nisam pogrešio što sam došao, iako mi je potonji očevid pokvario prethodno odlično raspoloženje.

Pogodilo se da sam u Halu 1 zakoračio u (otprilike) drugom od 16 minuta odavanja pošte poginulima u obrušavanju zlokobne nadstrešnice. Kao što znaš, sa centralnog stepeništa puca pogled na Halu 1, a vidi se i početak Hale 4. Šta sam video za vrha stepeništa? Video sam Halu 1 kakvu nikada ranije nisam video, sablasno praznu. U onolikom prostoru nije bilo više od dvestapedesetak muškaraca i žena, od kojih je 90% skrušeno stajalo i „odavalo poštu“, dok su preostali bezvoljno (i besciljno) hodali tamo-amoo.

Zastao sam na stepeništu tek toliko da osmotrim prizor i onda produžio prema štandu „Zlatnog runa“. Ja, naime, u načelu ne pristajem na emocionalne ucene posmrtnih rituala, kojima primarna svrha nije odavanje pošte, nego prismostra onih koji je ne odaju.

Nisam ni prve posttitovske godine, osamdeset prve – kamoli potonjih godina – zastajao kad bi se oglasile vatrogasne i fabričke sirene u (navodni) čas Titove smrti i kada se u mestu ukopavalo otprilike 90% zatečenih in flagranti na jugoslovenskim ulicama, dok bi ostali išli tamo kuda su bili naumili i niko nikakve posledice nije snosio.

Atmosfera na Sajmu bila je zagrobna i po isteku komemorativnih šesnaest minuta, možda je čak bila još zagrobnija. Utisku zagrobnosti doprinosili su štandovi izdavača koji tog dana nisu radili, obmotani – traljavo, drljavo i aljkavo, kako to ovde već ide – nekim sivocrnim plastičnim folijama od sorte od koje se prave vreće za mrtvace.

Štandovi koji su (prinudno) radili, kao da su bili iznutra obmotani nekom još crnjom folijom.

Već je bilo oko pola jedan. Sneža mi reče da je od 10 AM do tada prodala samo jednu knjigu (sumnjam da ih je mnogo više prodala do zatvaranja). Seđeo sam tako na štandu „Zlatnog runa“, pijuckao sok i razmišljao na šta me podseća sablastan prizor koji sam tog dana video. Nešto slično sam nekada video – bio sam siguran u to – i to što sam nekad davno video je ostavilo sličan (mučan) utisak na mene, ali tek sam se predveče u selu setio šta je to bilo.

Bio je to prizor ispražnjenog akumulacionog jezera HE Bajina Bašta, koji sam video tamo negde krajem sedamdesetih. Ne znam da li si nekad video ispražnjeno

akumulaciono jezero. Zaista je sablastan prizor ogromnog, skorelog, beživotnog, blatišta istačkanog kalcifikovanim posmrtnim ostacima drveća i kuća.

Subotnji sajamski dan u Hali 1 bio je u stvari umanjena slika stanja u Srbiji. Tako bi i Srbija izgledala da nije komemoracija, protivkomemoracija, mitinga i kontramitinga, štrajkova i kontraštrajkova gladu i ostalih pratećih meteža i koškanja, koji daju privid nekakve dinamike.

Posle petnaestak godina opsesivnih bavljenja srpskim kvadraturama kruga, godine 2018. sam zaključio – iskopao rupu u teoriji u koju je stvarnost izgleda upala – da Vučić nije napravio Srbi-

ju ovakvom (nikakvom) kakva je, nego da je samo razotkrio kakva suštinski jeste i da mi (Srbi) – davno je to Đinđić rekao – nemamo problem sa okolnim svetom (tamo ga samo projektujemo) nego sa samima sobom.

Taj (po svemu sudeći nerešiv) problem je sindrom malih mentalitetskih razlika – fineše su tu u pitanju – i previsok prag tolerancije na sranja. Pokušaću da objasnim. Kao što je bio potreban masovni pokolj iz 2023. i pogibija šesnaest osoba u padu nadstrešnice iz 2024, da bi se „građanska“ Srbija trgnula iz le-targije, „oslobodila se straha“, „probudila se“ i aktivirala, tako je bilo potrebno da Vučić počne sprovoditi – onako kako on to sprovodi – politiku u dla-ku istu Čosićevoj, Miloševićvoj, Tadićevoj i Koštunićinoj, da bi „građanstvo“ shvatilo da to nije dobro, a da se pritom ne više od dvadesetak ličnosti na javnoj sceni vinulo do uvida da u toj stvari nije pogrešan samo Vučić, nego i politika, da Vučić, konačno, nije tvorac te politike nego njen finalni proizvod.

Ti glasovi su – tipično radikalni, a opet naški, „građanski“ – trenutno markirani kao glasovi „sarađnika okupatora“.

Da bih pokazao mentalitetsku istovetnost Srba svih i svuda, ostaviću po strani fineše i poslužiti se jednim kafanskim ogovaranjem od javnog značaja. Prošle godine, otprilike u ovo vreme, bivši predsednik Srbije i Demokratske stranke, Boris Tadić, u pratnji dve bezbednosne gorile nasrće na recepciji

**Depresivno bi mi bilo
ući u „teslu“, pa izaći u
nekom blatnjavom sokaku
u, recimo, Malom Mokrom
Lugu. Kao što mi je još
depresivnije otići u Pariz
(ili Beč) na nekoliko dana,
pa u povratku – kad se
avion spusti na 200 300
metara – ugledati stare
automobilske gume,
zardale šporete, mrtve
mačke i svakojak šut**

„Madere“ na Zorana Vuletića, predsednika Građanskog demokratskog foruma, pokreta koji zastupa politiku Đinđićeve DS i LDP-a.

Šta se potom zbiva, neka kaže Vule (ovo mi je poslao na Viber): „Oko 14 h na ulazu u salu za ručavanje u ‘Maderi’ presreo me je Boris Tadić. Uneo mi se u lice poput drumske barabe i pripreto mi je (sa) uzdignutim prstom: ‘Ako još jednom kažeš ili napišeš da sam se obradovao Đinđićevom ubistvu, ubiću te. Da li ti je jasno?’“

Posle je – kad su posedali – Tadić pripreto Vuletiću povlačeći šakom preko grla.

Važno je znati da Vuletić nikada nije rekao da se Tadić „obradovao Đinđićevom ubistvu“, ali jeste više puta rekao – a i ja sam govorio – da je „jedan od korisnika Đinđićevog streljanja“ u pripremama kojeg – i ovo je važno reći – Tadić ni na koji način nije bio (niti bi hteo biti) umešan. Našao se tu gde se našao žrebom, na osnovu cincarsko-kalburske kombinatorike.

Iako neumešan u prljava cincarsko-kalburska posla, političku korist je nesumnjivo imao, imao je i političku moć, a ni prstom nije mrdnuo – a bio je vlastan – kad je Koštuničina posluga počela da uklanja tragove zločina i da (uspešno) opstruira istražne i sudske postupke.

Građanska javnost uopšte nije reagovala na skandal u „Maderi“. Poveliko sranje je prošlo potpuno nezapaženo. Zamislimo sad građansku graju i moralnu paniku koja bi nastala da je, recimo, na istom mestu Vuletiću prišao Miloš Vučević i rekao mu: „Ubiću te ako još jednom kažeš nešto protiv Vučića.“ (A Vule i protiv Vučića oštro govori.)

Malo svetla na tu stvar možda može baciti parabola Nenada Čanka o beogradskoj čaršiji kao leglu najotrovnijih zmijsa koje se nemilosrdno ujedaju između sebe, ali kad im neko stane na rep, zajedno se okome na napadača.

Isto tako nezapaženo u javnosti, prošlo je i jedno mnogo teže sranje, zapravo najveće srpsko mirnodopsko sranje XXI veka, možda i milenijuma, uzrok mnogih potonjih sranja, obavijenih dimom tamjana. Mislim na zvezdani trenutak nacionalističke psihopatologije, na „Miting za Kosovo“, posle koga su – tačnije: tokom koga – popaljene ambasade tradicionalnih srpskih neprijatelja, Beograd demoliran, a prodavnice i trafike opljačkane.

Subotnji sajamski dan u Hali 1 bio je u stvari umanjena slika stanja u Srbiji. Tako bi i Srbija izgledala da nije komemoracija, protivkomemoracija, mitinga i kontramitinga, štrajkova i kontraštrajkova gladu i ostalih pratećih meteža i koškanja, koji daju privid nekakve dinamike

Znajući da će tog dana biti teških sranja, pustio sam mašti na volju i nekoliko dana pre mitinga u (tada nedeljnoj) kolumni u Danasu skicirao detaljan scenosled događaja, koji se gotovo u dlaku poklopio sa potonjim događanjima „na terenu“.

Naravno da sam na dan mitinga izašao na lice mesta i prisustvovao mitingu u svojstvu izveštača. Ni o Sajmu knjiga ne pišem na osnovu rekla-kazala i novinskih članaka, morao sam svojim očima videti seoske učitelje, seoske žandare (seoske lopove) i seoske popove, kako bulazne na bini ispred Skupštine i potom onako musavi u Kluzovim odelima i u cipelama sa gumenim donovima skrušeno tabanaju prema Hramu Sv. Save ne bi svetitelja izmolili da im vrati Kosovo.

„Narodni odisaj“ – tj. paljevine ambasada i zastrašivanja građana – uopšte nije bio spontan, ništa tu nije izmaklo kontroli, kako se to posle spinovalo. Svojim sam očima – vozeći se kući Ulicom kneza Miloša možda nekih pola minuta pre nego što je počeo haos – video huliganske falange kako se u uzornom poretku, predvođene kapoima sa motorolama, slivaju iz pobočnih ulica u ulicu Kneza Auto Puta.

Detalj koji sam zapamtio: Kusturica, koji se vratio veri pradedovskoj ali je u duši ostao jališa, i koji se svima koji nisu bili pred Skupštinom (a to su milioni ljudi) obraća sa „gde ste, pacovi“.

Drugi detalj: Grupa huligana pred razlupanim McDonald’s-om, povcima – „ko ne skače nije Srbin“ – nagoni prolaznike, među njima i starce i starice, da

skakuću i prolaznici – uključujući starce i starice – šta će kud će, skakuću.

(Uporediti sa recentnim povcima „ko ne skače, taj je čaci“.)

Tog čemernog dana u zapaljenoj američkoj ambasadi jedan mladić je izgubio život – moglo bi se reći i da je prinat na žrtvu Svetovidu/Vidovdanu – samo zato da bi jedan psihopata (da ne bude zabune; Koštunica) priuštio sebi ličnu osvetu o trošku države.

Javnost čuti.

Flashback u 2006. Četrdesetosmočasovni referendum za promenu ustava, sa sve izvlačenjem patrijarha Pavla iz samrtnne postelje i privođenjem samrtnika na glasanje, koje bi i takvo propalo da pod okriljem noći u glasačke kutije nije ubačen potreban broj listića.

Flashback 2. Nebitno koja godina, Koštunica otvara Sabor trubača u Guči – što je isto kao da Baja Mali Knindža otvara Bemus – rečenicom: „Ko ne razume Guču, ne razume Srbiju.“

Koštunica i Tadić su tu drevnu, cincarsko-kalbursku „integralističku“ politiku sprovodili u salonskim rukavicama – koje su povremeno zamenjivali boksterskim – svejedno, tih osam godina su, uz sve brljotine, zasigurno bile najviši stepen nepsihotičnosti i uljuđenosti do kojih se Srbija ikada vinula.

Ali takva politika se ne može na duže staze voditi u rukavicama. Takva politika neminovno završi ovako kako ova završava, a umela je da završi i mnogo gore, samo se to zaboravilo.

Kad je dogorelo do nokata – i kad je stvar eskalirala daleko preko granica koje Koštunica i Tadić nikada nisu prelazili (niti bi prešli) – Srbija „se probudila“, počeli su protesti dugog trajanja, koji su – sasvim u duhu srpske „tradicije“ – u suštini protest protiv realnosti, kao što su i srpski ratovi, ratovi protiv realnosti.

Kad smo već kod ratova, islamska tradicija pominje dve vrste rata: jihad al-asghar – mali rat – i jihad al-Akbar, veliki rat. Ovaj prvi se odnosi na osvajačke i odbrambene ratove, ovaj drugi, veliki, neporedivo teži, na unutrašnju, spiritualnu borbu protiv zabluda i strasti.

Taj rat ovde na nesreću nikada nije vođen i eto ti odgovora na Čosićevu zapitanost zašto Srbija dobija u (malom) ratu, a gubi u miru.

Pozdrav,

B. N

VESTI *u boji*

PON - ČET U **22.30**

Transformacija lečenja raka prostate

Svedočimo početku nove ere u lečenju raka prostate – ere ciljane, personalizovane terapije. Neophodno je biti deo ovih napredaka, kaže profesor dr Gero Kramer u intervjuu o nadi, inovacijama i izazovima

Razgovarala Ana Mitić

Rak prostate je jedan od najčešćih karcinoma koji pogađa muškarce širom sveta. Poslednjih godina, nove mogućnosti lečenja i kombinacije lekova transformišu brigu o pacijentima, nudeći duži život i poboljšani kvalitet života čak i u uznapredovalim stadijumima bolesti. Ipak, postoji faza karcinoma prostate koja je najzahtevnija – kastraciono-rezistentni metastatski rak prostate (mCRPC), kada bolest napreduje uprkos hormonskom lečenju i ishodi su najnepovoljniji. Upravo tu savremene kombinacije terapija donose pomake: produžavaju život i bolje se podnose. Takođe, ostaju velike razlike kada je u pitanju pristup ovim inovacijama – posebno između zemalja sa naprednim zdravstvenim sistemima i onih sa ograničenim resursima. Da bismo bolje razumeli sve ove prodore, kao i izazove sa kojima se pacijenti suočavaju, političke i društvene faktore koji utiču na negu obolelih od raka, razgovarali smo sa profesorom dr Gerom Kramerom, vodećim urologom i stručnjakom za lečenje raka prostate na Medicinskom univerzitetu u Beču. On intenzivno radi sa pacijentima iz cele Evrope, uključujući i one iz Srbije i regiona. U ovom intervjuu, profesor Kramer deli kako nove terapije menjaju ishode, zašto su pristup i vreme ključni i koje korake treba preduzeti kako bi svaki pacijent mogao da ima koristi od ere personalizovane medicine.

Da li vidite razliku u terapijskim ishodima i stopama preživljavanja pacijenata sa svim novim opcijama lečenja koje su danas dostupne? Zašto

Ove nejednakosti u zdravstvu su ogromne i znače da mnoge zemlje zaostaju nekoliko godina u pogledu napretka u lečenju raka – vodećeg uzroka smrti

je mCRPC u fokusu savremenih terapijskih inovacija i po čemu se ova faza bolesti razlikuje u pogledu prognoze i ciljeva lečenja?

Sa novim lekovima i kombinacijama, vreme preživljavanja pacijenata je sada neverovatno poboljšano. Kod pacijenata sa rakom prostate koji je rezistentan na terapiju kastracije (mCRPC), očekivani životni vek je tradicionalno bio nešto više od tri godine. Nove, napredne terapije su zaista produžile život. Treba imati na umu da u ovoj fazi raka najmalignije ćelije dominiraju tumorom, što otežava produženje preživljavanja. Zato se oslanjamo na kombinovane terapije. S jedne strane, koristimo inhibitore androgenih receptora; s druge strane, kombinacije ovih inhibitora sa novim radionuklidnim tretmanima. Ovo predstavlja dva najvažnija pristupa kod kastraciono-rezistentnog raka prostate danas.

Koja je najveća prednost ovih novih terapija?

Ove kombinacije lekova se generalno dobro podnose i značajno su bolje od hemoterapije. Diskusija o standardima lečenja u ovoj uznapredovalo fazi je složena, jer ne postoji jedinstveni jasen protokol – različiti lekovi se prouča-

vaju u različitim kliničkim ispitivanjima sa različitim krajnjim ciljevima u tim ispitivanjima. Trenutno možemo produžiti preživljavanje za tri do osam meseci, što je granica za ovu fazu bolesti. Međutim, kada se ove kombinacije primene u početnom stadijumu kod raka prostate koji reaguje na hormonsku terapiju, očekuje se još veća korist. Zato se tekuće studije kreću i na ranije stadijume bolesti.

Da li je onda rano započinjanje efikasne terapije rešenje? Šta je ključ uspešnog lečenja u budućnosti?

Najvažnije kod uznapredovalog raka prostate je što ranije započeti efikasno lečenje. U budućnosti će kombinovane terapije biti ključne. Naš glavni cilj je da što duže odložimo prelazak na bolest koja je otporna na terapiju kastracijom. Međutim, kada ipak dođe do te faze bolesti, onda agresivno kombinovano lečenje postaje neophodno, posebno za pacijente sa određenim mutacijama – ti pacijenti bi uvek trebalo da primaju PARP inhibitore. Za druge, kombinacija PARP inhibitora ili radioliganda takođe je obećavajuća. Nažalost, u Srbiji su mogućnosti lečenja ograničene na lekove kao što su abirateron i enzalutamid, što predstavlja značajan izazov.

Kako biste objasnili ovu situaciju onima koji odlučuju o tome?

Nove kombinacije lekova kod kastraciono-otpornog raka prostate efikasno udvostručuju vreme preživljavanja. Ovo je samo početak, jer ove terapije se uveliko ispituju u kliničkim studijama i u ranijim fazama bolesti, i tu već imamo naznake da obećavaju još veću korist, kada se dakle primene u ranoj fazi bo-

lesti. Veoma je važno steći iskustvo sa ovim lekovima jer se daleko bolje podnose od hemoterapije i mogu odložiti potrebu za njom. Zaista svedočimo početku nove ere u lečenju raka prostate – ere ciljane, personalizovane terapije. Neophodno je biti deo ovih napredaka.

Srbija nema pristup svim ovim lekovima. Kakvo je vaše iskustvo sa srp-

Najvažnije kod uznapredovalog raka prostate je što ranije započeti efikasno lečenje. U budućnosti će kombinovane terapije biti ključne

Srpski lekari su veoma vešti, ali ako im nedostaju potrebni alati, čak ni najveća stručnost to ne može da nadoknadi

skim pacijentima koji žive u Austriji ili dolaze tamo na lečenje?

Lečim mnoge pacijente iz Srbije i Hrvatske, od kojih se većina suočava sa finansijskim i obrazovnim preprekama. Srpski lekari su veoma vešti, ali ako im nedostaju potrebni alati, čak ni najveća stručnost to ne može da nadoknadi. Neki pacijenti pristupaju inovativnim lekovima pridruživanjem kliničkim ispitivanjima, jer postoji malo drugih načina. Slična ograničenja postoje i u drugim zemljama, poput Engleske, gde je pristup ograničen van kliničkih studija. Ključno je deliti ova iskustva lokalno i globalno.

Da li smatrate da je i lečenje raka političko pitanje?

Indirektno, da. Srbiji i drugim zemljama van EU nedostaje centralizovani standard zdravstvene zaštite, a to rezultira velikim razlikama u dostupnosti lečenja. Pacijenti često putuju u zemlje gde su lekovi dostupni, ponekad uz velike lične troškove. Važno je rešiti ove nepravde. A sa druge strane, Evropska unija trenutno priprema propise kako bi obezbedila da svi pacijenti sa teškim i složenim bolestima budu lečeni u najboljim, specijalizovanim zdravstvenim centrima, tzv. centrima izvrsnosti, što će značajno poboljšati zdravstvene ishode pacijenata.

Koliko je Srbija u zaostatku kada je u pitanju pristup inovativnoj terapiji?

Pristup inovativnim lekovima u Srbiji često kasni i po nekoliko godina u poređenju sa vodećim evropskim zemljama. Na primer, u Nemačkoj, novi lekovi postaju dostupni pacijentima samo tri do četiri meseca nakon dobijanja dozvole za promet leka, dok u Istočnoj Evropi to vreme prosečno iznosi dve i po godine. Ove nejednakosti u zdravstvu su ogromne i znače da mnoge zemlje zaostaju nekoliko godina u pogledu napretka u lečenju raka, koji je vodeći uzrok smrti.

Еуромедик на 15 локација

1

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА
КОМПЛЕТНА ХИРУРГИЈА И БОЛНИЧКО ЛЕЧЕЊЕ
Еуромедик болница, Булевар уметности 29
Тел: 011 / 7359 150; 7359 151; 7359 152
ХИРУРГИЈА - тел: 062 / 800 71 95

2

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Дом здравља, Јурија Гагарина 36д
Тел: 011 / 2284 001; 2284 002; 2284 006; 2276 324; 2276 342;
062 / 800 38 44

3

ЕУРОМЕДИК - НОВИ БЕОГРАД
Општа болница, Париске Комуне 22
Тел: 011 / 2609 650; 2609 670; 2605 990
ХИРУРГИЈА - 062 / 800 71 95

4

ЕУРОМЕДИК - ЗЕМУН
Дом здравља, Косовска 12
Тел: 011 / 2616 444; 069 2480 518; 2617 104; 062 / 800 38 63

5

ЕУРОМЕДИК - КАРАБУРМА
ДОМ ЗДРАВЉА, Вишњичка 72
Тел: 011 / 7357 500; 7357 501; 7357 502;
МоБ: 069 / 80 70 381; 80 70 382

6

ЕУРОМЕДИК - ЗВЕЗДАРА
Дом здравља, Ватрослава Јагића 1
Тел: 011 / 2448 148; 2448 150; 2448 153; 2448 154; 2448 158;
2448 164; МоБ: 062 / 23 73 76

7

ЕУРОМЕДИК - СТАРИ ГРАД
Дом здравља, Цара Уроша 37
Тел: 011 / 7357 304; 7357 305; 7357 306; 7357 307;
МоБ: 069 / 8070 390

8

ЕУРОМЕДИК - ПАЛИЛУЛА
Дом здравља, Цвијићева 42
Тел: 011 / 3294 457; 3294 469; 3294 447; 3294 448;
МоБ: 062 / 800 39 53

9

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 7
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 42

10

ЕУРОМЕДИК - СЛАВИЈА
Поликлиника, Алексе Ненадовића 8
Тел: 011 / 2448 008; 2444 111; 3441 517; 3441 514; 3448 057;
МоБ: 062 / 800 38 43

11

ЕУРОМЕДИК - САВСКИ ВЕНАЦ
Општа болница, Вишеградска 20
Тел: 011 / 3650 660; 3650 700; 2660 000; 2660 031; 2660 082;
2660 111; МоБ: 062 / 800 38 45

12

ЕУРОМЕДИК - ВОЈДОВАЦ
Дом здравља, Стефана Првовенчаног 32
(Код Душановачке пијаце)
Тел: 011 / 655 78 77; 655 78 78; 655 78 80

13

ЕУРОМЕДИК - ВИДИКОВАЦ
ДОМ ЗДРАВЉА, Кнеза Вишеслава 63 а
Тел: 011 / 7859 424; 7859 425; 7859 426;
МоБ: 069 / 80 70 371; 80 70 372

14

ЕУРОМЕДИК - ЧУКАРИЦА
Дом здравља, амбуланта, Требевићка 7
Тел: 011 / 6830 582; 6830 583; 6830 568;
6830 569; 3559-732; 3550-179; МоБ: 062 / 800-38-66

15

ЕУРОМЕДИК - НОВИ САД
ДОМ ЗДРАВЉА, Николе Пашића 17
Тел: 021 / 2100 544; 2100 545; 2100 546;
МоБ: 063 / 588 467; 069 / 8070-383; 062/298-382

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРЕГЛЕДИ

КАРДИОЛОГА, НЕУРОЛОГА,
ЕНДОКРИНОЛОГА, ГИНЕКОЛОГА, УРОЛОГА,
ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГА, ОФТАЛМОЛОГА,
ДЕРМАТОЛОГА, ГАСТРОЕНТЕРОЛОГА,
НЕФРОЛОГА, ПУЛМОЛОГА, РЕУМАТОЛОГА,
ХЕМАТОЛОГА, ПСИХИЈАТРА, ПСИХОЛОГА,
ФИЗИЈАТРА, ХИРУРГА, ОРТОПЕДА,
ОНКОХИРУРГА, ПРОФЕСОРА,
СПИНАЛНОГ ХИРУРГА

КУЋНЕ ПОСЕТЕ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

МАГНЕТНА РЕЗОНАНЦА
СКЕНЕР
УЛТРАЗВУК СА КОЛОР ДОПЛЕРОМ
РТГ ПО СЕГМЕНТУ
ДИГИТАЛНА МАМОГРАФИЈА
ОСТЕОДЕНЗИТОМЕТРИЈА (ДХА)
ЕНДОСКОПИЈЕ
АНГИОГРАФИЈА
УГРАДЊА СТЕНТА
УГРАДЊА ПЕЈСМЕЈКЕРА

МЕДИЦИНА РАДА - Издавање уверења

ПАКЕТ ПРЕГЛЕДА

КАРДИОЛОШКИ, НЕУРОЛОШКИ,
ОРЛ, ГАСТРОЕНТЕРОЛОШКИ,
УРОЛОШКИ, ЕНДОКРИНОЛОШКИ,
НЕФРОЛОШКИ, ГИНЕКОЛОШКИ,
ПУЛМОЛОШКИ, ДОПЛЕР I-II,
СИСТЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД ЗА ДЕТЕ

УГОВОР СА РФЗО ЗА

- ЦЕНТАР ЗА КАТАРАКТЕ
- ЦЕНТАР ЗА ВАНТЕЛЕСНУ ОПЛОДЊУ

ЕУРОМЕДИК

www.euromedic.rs

Ново Ново Ново

ЦЕНТАР ЗА ДИЈАГНОСТИКУ И ОПЕРАТИВНО ЛЕЧЕЊЕ

ПРОШИРЕНИХ ВЕНА, ДОЈКЕ, КАТАРАКТЕ, КАМЕНА У БУБРЕГУ,
КАМЕНА У ЖУЧНОЈ КЕСИ, КУКА И КОЛЕНА, КИЧМЕ

НАЈВЕЋА ПРИВАТНА БОЛНИЦА

ЕУРОМЕДИК

ХИРУРГИЈА

ОФТАЛМОХИРУРГИЈА

АБДОМИНАЛНА
ХИРУРГИЈА

ГИНЕКОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ВАСКУЛАРНА
ХИРУРГИЈА

ОРЛ ХИРУРГИЈА

УРОЛОШКА
ХИРУРГИЈА

ГРУДНА ХИРУРГИЈА

УРОГЕНИТАЛНА
ХИРУРГИЈА

ОРТОПЕДСКА ХИРУРГИЈА

СПИНАЛНА ХИРУРГИЈА
(хирургија кичменог стуба)

ОНКОХИРУРГИЈА
(дојка, штитна жлезда, кожа)

ПЛАСТИЧНА
РЕКОНСТРУКТИВНА И
ЕСТЕТСКА ХИРУРГИЈА

ЦЕНТАР ЗА МЕЛАНОМЕ

У служби вашег здравља.

Čitaj, gledaj i ne zaboravi!

USKORO

Skenirajte za
više informacija

PRED KONCERT 29. NOVEMBRA U DOMU OMLADINE

PARAF

Pank je igla koja bode

Razgovarao Branko Rosić, fotografija Nikola Petković

Paraf je bend iz Rijeke koji se označava kao pionir panka uz ljubljanske Pankrte. Antologijska je fotografija basiste Zdravka Čabrijana sa novosadskog Boom festivala koja je ušla u istoriju jugoslovenskog rokenrola, ali i na omot prvog singla grupe „Moj život je novi val“ iz 1979. godine. Paraf je menjao ondašnju scenu najpre prvim albumom „A dan je tako lijepo počeo“, a onda je uvodio nove trendove albumima „Izleti“ i „Zastave“.

Koncerti u Beogradu su uvek bili zanimljivi još od onog antologijskog u hali „Pinki“ gde su nastupili kao gosti britanskog benda Ruts. Ovog 29. novembra u Domu omladine Beograda održaće koncertnu promociju novog albuma jednostavnog naziva – „Paraf“. Biće to koncert koji pankeri i ljubitelji alternativne muzike ne smeju da propuste – ne samo zbog činjenice da će Paraf koncertno predstaviti svoj prvi studijski album nakon legendarnih „Zastava“, već i zato što se sve glasnije šuška da bi upravo ovaj nastup mogao biti poslednji veliki koncert benda u Beogradu.

Kako je izgledalo snimati posle toli-ko godina novi album?

Na neki način kao povratak kući; snimanje je trajalo otprilike dvije godine u studiju i produkciji Mateja Zeca s kojim je bio užitak surađivati. Današnji zvuk benda je primjeren današnjem vremenu, ali se oslanja na sve ono što smo radili prije 40 godina. U tome je svakako velik doprinos svakog člana benda – svatko je utkao nešto svoje, dio sebe. Mi smo ovaj album radili iz čistog gušta, bez ikakvih ambicija, iluzija i očekivanja. Naš novi album je fuzija različitosti koja je iz svakoga od nas izvukla ono do-

FOTO NIKOLA PETKOVIĆ

bro i upravo stoga smo odlučili da ga nazovemo jednostavno „Paraf“.

Šta će biti materijal na koncertu u Domu omladine?

Pripremili smo kronološki materijal, pjesme iz svih faza benda i naravno skladbe s novog albuma kojim zatvaramo krug. Mi smo uvijek bili vjerni sebi i svom feelingu; novi članovi donijeli su svježu krv i novi zvuk i to je super. Svjesni smo da glazba koju mi zajednički stvaramo nije priča za široke narodne mase, ali nas to ne opterećuje. Imamo fanove u cijelom svijetu i drago nam je da će posjetiti koncerte. Eto, doznala sam da će jedan fan, koji nas je davno gledao na nekom koncertu, potegnuti iz Podgorice u Beograd, ne bi li nas opet vidio uživo.

Da li se sećate nastupa Parafa u Beogradu pre benda Ruts?

Naravno, kao da je bilo jučer. Godina 1980. Hala „Pinki“, svirka pred cca 10.000 ljudi. Mladost. Tada smo imali objavljen samo prvi singl, album još nije izašao. Bilo je čudno vrijeme, čekalo se da umre Tito, ali mi smo bili mladi i nabrijani, a Rutsi jedan od bendova koje smo intenzivno slušali. Bilo je sjajno svirati prije njih.

Šta vam je danas punk? I kako gledate na njega onda i sad?

Pank je provokacija, igla koja bode. Pank je glazbena satira društvene historije. Pank je više od glazbe – to je stav koji se reflektira u svakodnevnom životu i odnosu prema svemu što nije autentično ili nametnuto izvana. Pank je društvena i kreativna sloboda, stav protiv ustaljenih pravila i način izražavanja istine te osjećaja bez uljepšavanja. Na pank gledamo isto kao nekad, jer punk nije trend, punk je odgovor. **N**

Otac

ROMAN O HEROJIMA, NEMOGUĆIM LJUBAVIMA I
KOMPLIKOVANIM ODNOSIMA IZMEĐU OČEVA I SINOVA

**Specijalno za Nedeljnik piše pisac,
književni i filmski kritičar Đorđe Bajić**

Nakon bestselera „Da je bolje, ne bi valjalo“, Bojan Ljubenović donosi još jedan roman namenjen zrelijoj publici i onima koji od savremene proze očekuju više od pukog eskapizma. „Otac“ je knjiga u kojoj autor zadržava svoj prepoznatljiv humoristički pečat – duhovit, ironičan, pomalo podrugljivo-nežan prema likovima koje vodi kroz najnezgodnije situacije – ali istovremeno pravi jasan korak napred, zakoračujući u mračniju, emotivniju i literarno zahtevniju zonu. Ljubenović se ovde ne odriče onoga po čemu ga čitaoci vole, ali taj prepoznatljivi stil sada širi u pravcu ozbiljnije tematske građe i složenijih unutrašnjih previranja.

U središtu romana nalazi se četrdesetogodišnji Đorđe Kovač, policijski psiholog kome nikako ne pristaje epitet „uzornog“. Nasuprot herojskoj figuri svog oca Miodraga – kapetana JNA koji je 1991. stradao dižući u vazduh skladište municije da bi ga sačuvao od neprijatelja – Đorđe je čovek pun mana: razmažen, bez ambicije, ušuškan u udobnost koju mu je donela tuđa žrtva. Sklon je porocima, lažima i lagodnosti, lenj do mere da mu je lakše da manipuliše ljudima nego da se iskreno suoči sa sopstvenim greškama.

Međutim, sve se menja kada mu se jednog dana na vratima pojavljuje starac koji tvrdi da je upravo Miodrag Kovač – otac za koga Đorđe veruje da je decenijama mrtav. Taj susret otvara čitav niz pitanja: ko je taj čovek, odakle dolazi, šta ga je nateralo da se vrati, i zbog čega je uopšte nestao? Đorđev život tada se urušava, a njegovi ustaljeni obrasci ponašanja počinju da se lome pod težinom neočekivane istine.

JUNAK PUN MANA

Nasuprot herojskoj figuri svog oca Miodraga – kapetana JNA koji je 1991. stradao dižući u vazduh skladište municije da bi ga sačuvao od neprijatelja – Đorđe je čovek pun mana: razmažen, bez ambicije, ušuškan u udobnost koju mu je donela tuđa žrtva

Ljubenović ni ovde ne skreće pogled sa naše stvarnosti: „Otac“ je roman koji nesentimentalno prikazuje savremenu Srbiju, prostor u kojem su kriminal, nemoral i korupcija postali svakodnevica, gotovo mentalno stanje jedne iscrpljene nacije. Upravo u takvoj okolini Đorđe pronalazi alibi za svoje poroke – uklapa se, ne štrči, ide niz dlaku i bira liniju manjeg otpora, jer drugačije, čini se, više i ne ume.

Ali autor ga ne ostavlja u toj zoni komfora. Naprotiv, polako ga gura u okolnosti koje će ga terati da preispita sebe, svoje strahove, svoje kukavičluke i sve ono što je godinama potiskivao. Na tom putovanju – od porodičnih tajni do političkih senki prošlosti, od gorkih istina do neočekivanih emocija – Ljubenović kombinuje humor i melanholiju, grotesku i toplinu, stvarajući roman koji dugo ostaje u mislima. „Otac“ je zabavno, a povremeno i bolno putovanje (upozoreni ste!), nalik životu samom: ponekad duhovito do suza, ponekad gorko kao pelin, ali uvek autentično i ljubenovićevski živopisno. **N**

Srbin kojekude Bojan Ljubenović

Ljubenović se u „Srbinu kojekude“ na duhovit i satiričan način bavi današnjom Srbijom. Ovo je istovremeno i putopis, i intimni dnevnik, i autobiografija, i ogledalo naše stvarnosti. Dok piše o naizgled običnim, svakodnevnim dogodovštinama i događajima, autor rasvetljava mnogo ozbiljnije društvene pojave i probleme. Knjiga odiše vedrinom, a rečenice se lagano stapaju i klize tvoreći dinamiku i melodiju na koju se uho brzo privikne. **N**

Ništa nije smešno Bojan Ljubenović

„Ništa nije smešno“ – kratke satirične priče – one su zanimljive, dinamične, zabavne, duhovite, vedre i vesele, a imaju onu prapatnu satiričnu mučninu, onaj smeh kroz suze tako karakterističan za pravu dobru satiru. Ljubenović je pokazao šta je klasična satirična priča, a ljubiteljima satire podario novo literarno zadovoljstvo. **N**

Piše Hana Pišćević

Glavom i bradom

Krenem da podelim nečiji post o blokadama ali onda odustanem. To mi se ovih dana često dešava. Umesto tri ili četiri storija dnevno o trenutnim zbivanjima, izbacim svega jedan a ponekad nijedan. Jesam li oguglala? Da li sam se navikla na ovo što se dešava toliko da više ne delim ni na mrežama? Užasava me ta pomisao. Oduvek sam verovala da za čoveka nema ništa strašnije od oguglavanja. Da je tanka granica između otupelosti i gubitka ljudskosti. Ali ne, nije to. Nešto je drugo u pitanju.

Mozgam, kopam, postavljam sebi pitanja ne bih li došla do suštine. Kako se osećam povodom svega? Tužna sam, besna, motivisana, demotivisana, hrabra, uplašena, ali trenutno sam ponajviše distancirana. Je l' u tome stvar? U daljini? Duskoro sam, i pre nadstrešnice, bila u prvim redovima na većini protesta, ali već nekoliko meseci nema me ni na najvažnijim skupovima.

Razlog je dosta jednostavan. Dok se nije desio zvučni top, sve troje smo na proteste išli zajedno, ali otkad se to dogodilo, rešili smo da nju više ne vodimo već da idemo na smenu. Ili on ide a ja ostajem s bebom, ili obrnuto. Kada je bio moj red, često se dešavalo da moram da trčim kući jer još uvek dojim, pa smo se u nekom trenutku složili da je bolje da nadalje samo on ide.

Isprva mi je to teško padalo, nikad nisam bila posmatrač, nije mi u prirodi da sedim sa strane i posmatram. Roditelji mi, od kad sam bila klinka, govore da većito isterujem pravdu, da imam glas i za sebe i za druge. Zato sam mrzela što nisam tamo kad je vapaj za pravdom nikad jači. Mrzela sam što ćutim i što se neko drugi bori za mene umesto mene.

S vremenom mi je postalo normalno da sve pratim s ekrana, da slušam tuđe priče sa fronta kao da tamo nikad nisam bila. Toliko normalno da mi se učinilo da živim u nekoj drugoj državi, i da se sve ovo dešava negde daleko od mene. Teško mi je bilo, i dalje, ali izdaleka, jer nisam bila tamo, na licu mesta, svojim telom.

Nisu me pekle oči od suzavca, nije moje grlo vrištalo za pravdu i nisu me moje noge nosile kroz masu. Kao da sam u nekoj simulaciji. Da ništa što se dešava nije stvarno. Kao da ni ja više nisam stvarna. Ali onda kada je Dijana Hrka, majka kraljica, drugog novembra započela štrajk gladu, u ime svih nas, i sve naše dece, osetila sam nezadrživu potrebu da budem tamo, na asfaltu uz nju. Jer sada kada sam i sama majka, još mi je nepodnošljivije da zamislim kako je to izgubiti dete. Zato sam se vratila na ulicu. Izašla sam iz svoje kuće, iz televizora, iz Instagrama i tuđih priča i stala među one ljude.

Iskobeljala sam se iz simulacije i vratila se u realnost. Ponovo sam na svojoj koži osetila tugu, bes, sramotu i ponos. Osetila sam svoju snagu i snagu mase oko sebe. Poželela sam da zagrlim Dijanu, da joj zahvalim, da joj se izvinim, da plaćem sa njom. Ponovo sam shvatila zašto je važno biti na ulici, biti prisutan. Biti deo ove bitke svojom glavom, svojom voljom i na svojim nogama a ne kroz ekrane i kroz druge ljude.

Zato što je to jedini način da nas ova borba stvarno radi, da ovu bitku dobijemo. Da nijednog sekunda ne zaboravimo da je bitka naša a ne tuđa. I bitka i Dijana. Da sami sebe podsećamo da ako sad ponekad i ne osećamo bol i ludilo, to je samo zato što oni još uvek nisu imali priliku da nama lično oduzmu nešto dragoceno. Najdragocenije. **N**

NOVI ALBUM ŠPANSKE SUPERZVEZDE...

ROSALIA

Dekadencija, Mocart, feminizam

Španska kantautorka i producentkinja Rosalia, dobitnica nagrade Grammy, objavila je dugo očekivani novi album – „Lux“ (Columbia Records). Rosalia je „Lux“ snimila sa Londonskim simfonijskim orkestrom u pratnji dirigenta Daniela Bjarasona, dok na albumu gostuje plejada feminističkih glasova: Björk, Carminho, Estrella Morente, Silvia Pérez Cruz, Yáritza and the Escolania de Montserrat i Cor Cambra Palau de la Música Catalana, kao i Yves Tumor. „Lux“ izražava ličnu duhovnost umetnice, inspirisanu njenim katoličkim vaspitanjem te klasičnom filozofijom, nju ejdžom, islamom, kao i jedinstvenim odnosom sa Bogom.

Kritika se slaže da je „Lux“ hrabro, feminističko delo, a *Rolling Stone* mu je dao pet zvezdica i proglasio ga njenim

„najneverovatnijim albumom do sada, punim istorije, u koji je uloženo mnogo njenog životnog iskustva, decenije obuke koje su joj omogućile da poveže klasičnu muziku, operске reference i 13 različitih jezika u jedan prelepi, impozantni komplet koji deluje i zvuči bezvremeno“. *The Associated Press* je album nazvao fonetskim čudom i naveo da „ako postoji ijedna avangardna spasonosna gracija u pop muzičkom pejzažu, onda je to Rosalia“,

dajući album ocenu 4,5/5 zvezdica.

Uvod u album „Lux“ je aktuelni singl „Berghain“ u kome Rosalia peva ariju na nemačkom jeziku, a gostuju joj u pesmi Björk i Iv Tjumor. Rosalia je dvostruka dobitnica nagrade Gremi a takođe osvojila je 13 Latino Gremi nagrada. Njen globalni proboj desio se sa drugim studijskim albumom, „El Mal Querer“, koji je redizajnirao flamenko za novu eru i doneo joj Gremi i 8 Latino Gremi nagrada, uključujući i onu za album godine, a nominacija za najboljeg novog izvođača je istovremeno bila i prva za umetnicu na španskom govornom području. Rosalia je 2002. objavila „Motomami“, album koji je sama napisala, izvela, snimila i producirala, a koji je debitovao na prvom mestu na Spotify globalnoj listi, postigao najvišu ocenu na *Metacriticu*. **N**

31. FESTIVAL AUTORSKOG FILMA

31st BELGRADE AUTEUR FILM
FESTIVAL

21st – 28th
NOVEMBER 2025

FAF.RS

Zlatna palma, tajni agent i Otac na službenom putu

TRIDESET PRVI FESTIVAL AUTORSKOG FILMA

TRIDESET PRVI FESTIVAL AUTORSKOG FILMA BIĆE održan od 21. do 28. novembra. Srđan Golubović, selektor i predsednik Saveta festivala, ističe da se festival, sada već tradicionalno, održava u društveno izazovnim okolnostima: „Festival se, nekako tradicionalno, dešava u turbulentnom vremenu. Ove godine izazova je verovatno više nego ranijih, i ovogodišnji festival možda najviše podseća na prva izdanja iz sredine devedesetih.“

Golubović je dodao da, uprkos svemu, FAF i dalje ima važnu ulogu u kulturnom životu Beograda: „Za ovih 30 godina, Festival autorskog filma postao je važan deo života Beograda i potreba – kako autorima, tako i gledaocima. FAF je za mnoge od nas prozor, izlaz, doza kiseonika, makar kao privid nekog normalnog života.“

Ove godine, Festival autorskog filma predstaviće najznačajnija ostvarenja savremenog svetskog filma, među kojima su: „Jedan običan incident“ Džafara Panahija, dobitnika Zlatne palme u Kanu, „Sirat“ Olivija Lašea, „Tajni agent“ Klebera Mendonsa Filja i „Snovi“, dobitnik Zlatnog medveda u Berlinu. U takmičarskom programu naći će se tri domaća filma: „Vetre, pričaj sa mnom“ Stefana Đorđevića, „Sorella di Clausura“ Ivane Mladenović i „Linije želje“ Daneta Komljenja. Posebna pažnja posvećena je i regionalnim autorima: tu su filmovi Hane Jušić, makedonski „DJ Ahmet“ i „Otapanje vladara“ Ivana Salatića.

Jedan od ključnih događaja biće i projekcija restaurirane verzije filma Emira Kusturice „Otac na službenom putu“, u čast 40 godina od osvajanja Zlatne palme u Kanu.

Festival autorskog filma, od 21. do 28. novembra, donosi bogat prateći program koji obuhvata vodeće teme – od ekologije i održivih filmskih praksi, preko rodničkih perspektiva u domaćoj kinematografiji, do međunarodne saradnje u oblasti filma i masterklasova autora. Kroz razgovore, projekcije, radionice i susrete, publika i filmski stvaraoci dobiće priliku da istraže ključna pitanja koja oblikuju današnji filmski pejzaž. **N**

Išao sam na Cvetni trg

Nekada sam često prolazio Cvetnim trgom, poslednjih godina, otkako sam se vratio u rodni kraj grada, ne idem s te strane. Ali gotovo da jednom mesečno ipak sednem u neki od kafića na brzi espreso ili amerikano. Tako sam se pre neko vreme našao na Cvetnom ali ne u kafiću već u samoposluzi. I gledao u ploču sa tekstom okačenom na spoljašnjem zidu samoposluge. Ovo su neke od rečenica sa te ploče: „Samoposluga Cvetni trg nije bila samo prodavnica, bila je znak transformacije svakodnevice i susret sa budućnošću. Ovo je omaž jednoj epohi koja je ostavila trag. Mestu koje je disalo ritmom grada i ponudilo korpu punu svakodnevnih radosti. Ovde je Beograd naučio da kupuje sam, slobodno, moderno. Upravo ovde je 1958. otvorena prva samoposluga u Beogradu. Bio je to prvi iskorak u savremeno potrošačko društvo, zbunjeno ali radoznali ljudi su ulazili u novi svet.“

Ma koliko bi se klinke iz obližnje Treće gimnazije, koje su najčešći gosti u lokalima na Cvetnom, zakikotalale između dva dima sa ukusom maline iz vejpa, na ove pionirske korake svojih baka i deka u svet supermarketa, i koliko god im se on činio smešan i zastareo, istina je da su ti zbunjeno i radoznali ljudi te 1958. zaista ulazili u novi, moderan svet. Srbija odavno ne korača brže od nekih ka modernom. Kada se navede spisak komšijskih zemalja koje otvaraju klastere za priključenje EU a mi to nismo evo već skoro pola decenije, jasno je da modernost ostaje da se pučka iz vejpa i kikotanja na Tiktok snimke na velikom odmoru.

Te 1958. se jeste zakoračilo u novi svet a Cvetni trg je oduvek bilo lokacija za putovanje u novo i moderno. „Cvetić“, kafić čiji su gosti kočili saobraćaj više nego semafori, ali bila je to nova zabava omladine, ugostiteljski objekat u kome se stajalo čak i ispred baš kao u Italiji. Može mi neko reći da sam budala jer neće se valjda po samoposlugama i kafićima ocenjivati napredak, pa i sad imamo trgovačke lance kao i u svetu. Ali u tadašnjem merenju u koracima ka savremenosti mi smo računali koliko težimo od onih oko nas koji su nas sada odavno prestigli kao i po onima koji to rade upravo.

Cvetni trg je bio i simbol nekih tradicija, kao što su to čistači cipela. Jedan od njih, Sebastijan, zauvek nas je napustio pre oko dva meseca. Pričali smo kada bih prolazio trgom, nije znao čime se bavim pa se začudio otud ja sa Bajagom u „Poletu“. I Sebastijan je u onoj priči iz pesme „Cveta trešnja“ – „Sve je isto u mom kraju, samo mene više nema“. Ljudi odlaze, ostaju zgrade pa i poneka ploča na njima koja nas podseti na kretanje društva, pa i onog potrošačkog. **N**

Svima uprkos

Nema bolje stvari koja se dogodila studentima od činjenice da su svi – i Brisel i Moskva i Peking – protiv njih

Teško je, kad prođete pored te žene koja je 16 dana sedela ispod šatora i gladovala, dok su u susednim, mnogo modernijim šatorima, boravili neki ljudi (dobro, osobe... dobro, pojave) i krkali i smejali se i puštali muziku i ispunjavali svoju normu i za to dobijali dnevnice, i onda odlazili kući da troše pare i da odgovaraju na pitanja kako je bilo na poslu danas; teško je, kad pomislite da je prošlo duže od godinu dana otkako je novosadsko nebo palo na glavu ljudima koji su čekali voz ili sreću, ili da je prošlo skoro godinu dana otkako se prvi mazgov zaletio kolima na decu koja su izašla na ulicu da potraže pravdu, teško je, dakle, pisati nešto ohrabrujuće, a kamoli širiti optimizam.

ALI IMA, ETO, MNOGO TOGA DOBROG, a zbog čega su se ljudi uhvatili za studente i proteste kao za (poslednju?) slamku spasa, mnogo se lepih, ili makar stvari koje ulivaju nadu dogodilo u prethodnih 12 meseci, pa smo tako naučili i da one reči za koje su nam govorili da su dosadne, a koliko su tek patetične, kao Poštenje i Poverenje i Odgovornost, imaju neka značenja, u doslovnom i prenesenom smislu.

Jedna od boljih stvari je što su svi – ali baš svi – pokazali šta su. Kao u onoj narodnoj o divljim životinjama i snežnim čarolijama, tako su protesti i reakcije na proteste na čistinu izveli svakog igrača; ko ima jednu kraću nogu danas vidno šepa, ko je na apanaži taj se ne skida sa televizije, za koga smo uvek sumnjali da je njihov ali se dobro pazio u društvu sada je totalno njihov i nije više ni u kakvom društvu, ili makar ne u pristojnom društvu.

Već je pomalo banalno, ali nove su generacije dokazale da nisu toliko nezainteresovane i apolitične, a ponajmanje da su neorganizovane; Pazarci,

to smo već prošle sedmice apsolvirali, pokazali su da se ova zemlja može voleti na različite načine i pod različitim zastavama; profesori, nastavnici, lekari, advokati, umetnici su mahom stali u odbranu svojih profesija i svoje dece, a oni koji nisu, oni su svom obrazu delili beleg koji se ne umiva; Beograđani su, pak, pokazali da mogu da trpe mnogo i da je sasvim u redu da nam grad izgleda ovako, da mogu da tolerišu ovu crnu rupu u centru grada, sve sa otimanjem parka, ulice i saobraćaja, mada da ne mogu tako lako da tolerišu spočitavanje *nebeogradana* koji bi to rešili „po kratkom postupku“ (što znači da su kritike pogodile u metu); sportisti su pokazali, uz nekoliko glasanih i trofejnih izuzetaka, da je ipak lakše gurati tu loptu i ne misliti previše.

I policija je pokazala koliko su naivni svi oni što su godinama zazivali profesionalce i poštene pripadnike organa reda – sama ta sintagma, *pošten policajac*, pokazuje da je većina drugova u plavom nepoštена; i vojska će da bude vojska, a žbirovi će da žbiruju, i tu nema leka, niti će ga ikada biti, valjda smo se kurtalisali zabluda.

I CRKVA, KOJA NIJE STALA UZ mladost, a to je valjda jedino što crkva treba da uradi, ma kako da se zove ta ustanova i ma ko da je na njenom čelu; umesto toga, ona je koristila svaku priliku da opanjkava decu i udvara se onome ko ima razne vlasti, ali na onom svetu baš i ne.

A onda su tu oni *sa strane*. Oni koji nisu bili direktno uključeni, ali čija su se imena i funkcije i prestonice zazivali na ulicama i po mrežama. Spoljni faktor, nazovimo ga tako. Oni koji ga, ako slušate jedne u kafani, drže tu dok im ne završi sve što je obećao, oni koji su ga, ako slušate druge u kafani, precrtali i sada je otvoren konkurs za naslednika.

Nema bolje stvari koja se, dugoročno

gledano, dogodila studentskom pokretu (ma šta on u ovoj fazi značio) od činjenice da su pretežno, a bogami i apsolutno, svi protiv njih, pa ko glasnije, ko suptilnije.

I Evropljani, koji će deliti packe vlastima zbog svega što se desilo kao kada nastavnik u školi nasmejano preti ukorom dečaku koji mu se plazi, a obojica u tom trenutku dobro znaju da ukora neće biti, a i da taj dečak ne ide u tu školu, a i da će se nastavničko veće ionako sastati za jedno sedam godina, kad klinac već bude prešao sa gađanja peckalicom i praćkom i zapodevanja tuča u školskom dvorištu na ozbiljan kriminal.

I RUSI, OH, RUSI, I VALJDA je i to bilo dobro za lečenje vekovnih zabluda i umotvorina sa YouTube kanala. Da li bi i dalje kremaljski hazjajin pobedio na izborima u Srbiji? Ili je siledžija, pa i ako je brat, napokon zaslužio da se pozdravimo? I neka sa njim u paketu ide i brat Si i cela Kina.

I Amerikanci, koji možda doskora nisu znali šta je Balkan, ali zato sada ne znaju ni šta je Amerika, mada uvek nepogrešivo umeju da odaberu ko je *our bastard*.

I Francuzi, sa predsednikom čiji je rejting niži i od ovog našeg, pa su verovatno prošle nedelje tri sata plakali jedan drugom na ramenu; i Mađarska, hvala na Dominiku Soboslaju i na svim maltretiranjima na granicama, evo vama Miloš Kerkez, zadržite ga; i Hrvatska, ona zvanična, koja će vazda odigrati dupli pas sa sebi sličnima.

Revolucija – o nekima od njih pisano je i u ovom broju Nedeljnika – počinje kada shvatite da oni uopšte nisu važni, kada se kurtališemo razmišljanja jednog običnog kmeta, onog što čeka da mu neko reši problem.

Pa bio on politički, moralni ili komunalni. **N**

“AAAAAA
AAAAAA
AAAAAA
AAAAA”

NIJE TAKO STRAŠAN TAJ PREGLED PROSTATE.

**NA [GENERALI.RS](https://www.general.rs) ČEKA TE VAUČER
ZA BESPLATAN PREGLED.**

 GENERALI

WELLPORT

LUKA DOBROG ŽIVOTA

USKORO USELJIVO

TAMO GDE PORODICA MOŽE DA RASTE...

www.wellport.rs

Od investitora:

Ekskluzivni zastupnik prodaje:

011 42 40 222

063 40 80 50